

ДЖОН УИНДЪМ ЧОКИ

Превод: Теодора Давидова

chitanka.info

Чудесен разказвач, класикът на съвременната английска фантастика Джон Уиндъм (1903–1969) е съумял пластично да изгради както реалните образи в романа, така и фантастичния, непобиращ се в нашите представи образ на Чоки. Романът носи художествена наслада с влизането си в един иреален свят и познания за несъвършенството на човешките добродетели.

СРЕБРИНА ТАЛЕВА

ДЖОН УИНДЪМ — ПАРАДОКСАЛЕН ХУМАНИСТ

„Доколкото си спомням, решаващо влияние ми оказаха преди войната Уелзовите «Война на световете» и «Машината на времето». Убеден съм, че Джон Уиндъм се появи на бял свят не без забележимото им участие. Те бяха написани дълго преди на когото и да е да беше хрумнал терминът «научна фантастика», но и досега служат според мен като пример как трябва да се съблюдава точната мярка между науката и литературата.

Всеки честен опит да се проникне в бъдещето ще заинтересува навярно мнозина, но на хората до смърт им е омръзнала тази научна суета. И така, хайде по-малко да разясняваме кое и как, повече просто да разказваме и вместо да занимаваме ума си с въпроса за бъдещето на аборигените на Уран, да се интересуваме по-добре какво може да се случи с нас, нашите приятели и всичко, което ни обкръжава.“

Джон Уиндъм

Джон Уиндъм е най-популярният псевдоним на английския писател фантаст Джон Бейнън Харис.

Биографията на този интересен автор е не по-малко фантастична от произведенията му. Роден в Иджбастън в 1903 г., той от осемгодишна възраст започва да обикаля Англия — отначало, разбира се, с родителите си, а по-късно вече самостоятелно.

Преминава през много професии, без да се задържи за дълго на някоя от тях — бил е земеделец, рекламен агент, работил е в подготвително училище, търгувал е и т.н. След влизането на Англия

във Втората световна война участва в нея и това явно определя неговото отношение към войната и останалите институции, създадени за заплаха на човечеството или за неговото съзнателно унищожаване.

За пръв път Уиндъм започва да пише в 1925 г. къси разкази с развлекателно съдържание, предназначени за публикация в САЩ под най-различни псевдоними — главно за пари. От 1930 до 1939 г. продължава да пише къси разкази и детективски романи. След войната се опитва да продължи опитите си в лекия жанр, но изглежда, че в него е настъпил определен прелом: Уиндъм започва да се отнася към света с чувство за отговорност. Още повече че умира Хърбърт Уелз — автор, когото Уиндъм много уважава. Може би това става косвена причина да се роди през 1951 г. „Денят на трифидите“, подписан с името Джон Уиндъм. От този ден английската фантастика получава още един класик, а световната фантастична литература — още един талантлив автор.

До смъртта си в 1969 г. Джон Уиндъм написва около десет романа, два от които в съавторство, и няколко сборника с разкази. Творчеството му не е голямо, той няма продуктивността на един Саймък например, нито пък изненадва читателите с фойерверк от идеи. Неговите произведения правят впечатление на добре обмислен и детайлизиран фрагмент от заобикалящия ни свят (не случайно Уиндъм признава за свой учител Уелз).

Даймън Найт, американски фантаст и критик, казва за творчеството на Уиндъм:

„Уиндъм постига своя магически ефект със съвършено домашни средства. Той ви заставя да вярвате в най-невероятни неща просто защото те са се случили с хора, които познавате.“

Това е най-важната черта на фантастиката на Уиндъм: тя характеризира цялостно творчеството му, повече социологизиращо, отколкото технологизиращо.

Още в „Денят на трифидите“ се набелязват двете основни линии, които Джон Уиндъм развива в романите си. Първата е може би по-важна, ако съдим по това, че присъства в почти цялото му

творчество: поставяне на човечеството в някаква много сложна и опасна ситуация, заплашваща го с унищожение. Дали причината е външна или вътрешна, за автора като че ли няма значение. Уиндъм познава отлично законите на своето общество: той много добре прогнозира реакциите на дребнобуржоазния собственик пред катастрофа, заплашваща стомаха, спокойствието и устоите му. Обикновено тласъкът за катастрофа идва отвън: метеоритен рой, който ослепява човечеството („Денят на трифидите“), галактични пришълци („Из дълбините“, „Кукувиците на Мидуич“) и др. Този тласък събаря крехката конструкция на капиталистическата ценностна система и цялото общество се разрушава до полупървобитни комуни.

Разбира се, този начин на решаване на проблемите не е най-добрият, но все пак звучи оптимистично, а това за западен автор на романи предупреждение не е никак малко.

В случаите, когато самото общество се лишава от своите постижения — било от глупост и недоразвитост („Историята с лишеите“) или пък поради престъпно недомислие на своите институции, — т.е. трета световна война („Хризолидите“), нещата излизат от Уелзовия реализъм на космическата катастрофа-оправдание и се адресират непосредствено към виновниците — консервативните и реакционни социални закони.

С изключителен реализъм и впечатляваща пластичност Уиндъм рисува картините на човешките бедствия. Дали това ще бъдат озверелите от страх и глад тълпи слепи хора („Денят на трифидите“); или ужасените до смърт жители на крайморски градове, бягащи от пипалата на изпълзялото от морето чудовище-биоробот („Из дълбините“); или стреснатите от неизвестното жители на Мидуич; или жалките мутанти след последната война („Хризолидите“); или тълпата, желаеща подмладяване и бореща се за и против него („Историята с лишеите“) — всички тези картини са обрисувани със запомнящи се детайли, с убедителното присъствие на някой герой — представител на този среден тип жители на нашата планета, на когото е нужна малко помощ, за да стане ако не герой, то поне човек достоен за уважение — и който до този момент нека да е несъзнателно, но е страдал от студенината на урбанизацията: затова в края на краищата за него връщането към природата носи облекчение и съвсем не е най-голямото нещастие. Може би в това подсъзнателно влечение на Уиндъм към

опростяване на нещата и живота се крият корените на своеобразния му оптимизъм.

Втората основна линия в творчеството на английския фантаст е неговият подчертан интерес към екологията (наука, занимаваща се с поведението на животните, в частност поведението на т.нар. „обществени насекоми“: пчели, мравки и пр.). Джон Уиндъм се интересува от колективния организъм, от колективния разум — отначало на полуразумните растения-животни „трифиди“, по-късно странните деца на Мидуич и „ХризOLIDите“, за да стигне до Чоки — представител на подобно общество, осъществил за пръв път в творчеството на Уиндъм контакт с човечеството... Тази своеобразна градация на отношението на автора към колективния разум — макар и в такъв вид — още веднъж илюстрира желанието му за общество, в което да има топлина и близост на разумните същества помежду им. Не е трудно да се досетим резултат на какво са тези две линии в творчеството на Уиндъм.

Би било любопитно да видим отношението на един от героите му от „Външният подтик“ към войната:

„Всички причини за омразата към войната са хубави, но някои от тях са по-добри от другите. Ако мразиш войната и искаш да премахнеш заплахата от нея само защото убиват хора — има и други изобретения, например колата или самолета, които би трябвало да се премахнат по същата причина. Жестоко и подло е да се убиват хора, но тяхната смърт във войната е симптом, а не причина. Аз мразя войната отчасти защото тя се дължи на глупост — както винаги е било, а и защото напоследък войната стана твърде глупава, твърде унищожителна и опасна... Ако наистина искахме мир, щяхме да постигнем и него, но истинският мир никога не е бил една от нашите действителни мечти — ние не стигнахме по-далеч от проповедите срещу войната, за да успокоим съвестта си. Пред наистина желаните мечти, многоликите мечти, сега не може да се устои — те стават факти. Ние можем да ги постигнем по непочтен начин, но почти винаги те имат

обратна страна, която е нежелателна: научихме се да летим и същевременно да носим бомби; увеличихме скоростите, а унищожаваме хиляди хора; радиопредаваме и можем да лъжем целия свят. Можем да унищожим враговете си, но ако го направим, ще унищожим самите себе си. Някои от мечтите ни имат странни акушерки, но все пак се появяват на бял свят.“

Интересен песимизъм, между редовете на който проблясва плаха надежда, че човечеството ще поумнее, че няма да допусне...

Това е Уиндъм... Той не показва пътя, той се надява, той разчита на катастрофата, на помощта отвън, на връщането към природата: т.е. на самоосъзнаването под натиска на обстоятелствата. (За съжаление историята на човечеството доказва наивитета на подобни надежди.) Понякога логичният англичанин наистина ни озадачава със своята политическа наивност. Как например решава екологическите проблеми, възникнали поради повишаване дълголетие на човека до 300 години („Историята с лишеите“)! Богатите ще бъдат принудени да разделят богатството си между хората, защото е невъзможно да оставят човечеството да гладува... И всичко това, след като ние знаем какво става в Индия сега...

Третата важна линия в творчеството на Уиндъм са контактите с чужди цивилизации. И тук авторовото въображение не се отличава с голямо разнообразие. За Уиндъм (както и за повечето западни фантасти) пришълците са предимно врагове: необходими са му като фон за изображение и решение на социалните проблеми... до последната му книга „Чоки“, където сме свидетели на доброжелателен контакт, останал недоосъществен поради инфантилизма на човечеството.

Съществува, което иска да помогне на разума, се сблъсква с тесногърдия страх на човечеца — добропорядъчен и плашещ се от всяка промяна, необикновеност и изключителност. Тука авторът разработва една чудесна идея (в известен смисъл стара колкото самия човек): за осъзнаването на човечеството е необходима не само помощта отвън, но и красотата. Незабележимо, наред с интереса към

точните науки, Чоки научава детето да рисува, да „вижда“ света около себе си.

В разговора на Чоки с бащата на детето, което „тя“ е избрала за посредник, става ясно защо Уиндъм се спира за тази цел на дете: той не иска да ни информира подробно откъде и как е дошла Чоки, не се интересува от нейната цивилизация; той се вълнува защо Чоки не успява, защо е принудена да си замине. Човечеството не е дорасло за контакта — то ще посрещне „гостите“ или с унищожителни залпове, или със секретни лаборатории-затвори. Човечеството трябва да се промени, за да бъде достойно за „гостите“ — тази е позицията на Уиндъм и ние не можем да не се съгласим с нея. А що се отнася до доблестта на Чоки и нейните сънародници, то нейната цена е толкова по-висока, колкото е по-ниско съзнанието на човечеството. И така „Награждава се Чоки за доблестна постъпка“!

Поради малката известност на Джон Уиндъм у нас се наложи да разгледаме по-обстойно неговото творчество. Той е автор на творби за катастрофата с всички произтичащи от нея последици. Автор е на творби, третиращи проблема за колективния разум като общо достойние, свързващо колектива в единен организъм, чиито отделни части функционират самостоятелно, но са на мястото си именно тогава, когато се изисква колективно мислене, колективно действие. Интересува се от човешките (социалните) проблеми при евентуална среща с чужда цивилизация. И на края той е автор на чудесни разкази с чувство за хумор, самоирония и понякога малко жестокост към „средния“ човек.

Казаното дотук изчерпва почти цялостно творчеството му, но както вече отбелязах, не идеите са силното място на Уиндъм. Той просто, ясно и заразително разказва какво би станало, ако... и ни кара да му вярваме. Уиндъм умее да предизвика съчувствие и симпатия към главния герой, улесняващи идентификацията с него. Неговите реалистични изображения ни карат понякога да изтръпваме от ужас: който веднъж прочете „Денят на трифидите“, вече никога няма да забрави тези гротескни, смъртоносни, трикраки растения-животни, които убиват жертвата и после стоят до нея седмици, докато се разложи и стане удобна за „консумация“...

Уиндъм е един от най-човешките автори във фантастичната литература на Запад и същевременно автор, който поставя човека в

най-нечовешките условия: в това е неговият действително парадоксален хуманизъм. Читателят би помислил, че Уиндъм е мизантроп, но при по-внимателно прочитане става ясна неговата загриженост за съдбата на този човек, когото иронизира, критикува, чието общество и институции презира и... когото обича.

1

За Чоки научих през пролетта на същата година, в която Метю навърши дванадесет години — към края на април или може би началото на май. Така или иначе сигурен съм, че беше през пролетта, защото в онзи съботен следобед седях под навеса в градината и без особен ентузиазъм смазвах косачката за трева, когато чух отвън гласа на Метю точно под прозореца. Изненадах се; не предполагах, че е наблизил, но без съмнение това бе той и явно раздразнен. Отговаряше някому, а след малко, вече ядосан, рече:

— Откъде да знам защо? Така е и толкова.

Сметнах, че е довел да играят в градината някои от приятелите си, чиито въпроси не стигаха до мен. Чаках да чуя гласа на другия, но така и не го дочаках. Не мина много и Метю този път много по-спокойно каза:

— Времето, за което Земята прави едно завъртане около оста си, се нарича ден и в него има 24 часа, и...

Момчето замълча, сякаш някой, чийто глас отново не чух, го прекъсна. И той пак повтори:

— Откъде да знам. Пък и не разбирам защо да е по-удобно 32 часа. Във всеки случай всеки знае, че денонощието има 24 часа, а седмицата — седем дена...

Изглежда, отново го прекъснаха. Метю възрази:

— Е, защо седем да е по-глупаво число от осем...

Очевидно и този път не го доизслушаха, защото след известно мълчание момчето продължи:

— Кой ли пък ще иска да дели седмицата на половини и четвъртини? И защо? В седмицата има седем дена и толкова. А четири седмици правят месец и в него обикновено има 30 или 31 дена... Не, никога 32. Какво си се хванал за това 32... Да, разбирам, но не ни трябва седмица от осем дена. Освен това Земята прави една обиколка около Слънцето за 365 денонощия и никой не може да раздели това време точно на половини и четвъртини.

Любопитството ми бе така подразнено от чудноватия еднопосочен разговор, че не устоях и подадох предпазливо глава през прозореца. Времето бе слънчево, но тук край навеса — сенчесто и топло. Метю седеше на обърната с дъното нагоре кутия за семена, облегал на тухлената стена точно под мен, така че виждах само върха на русокосата му глава. По всяка вероятност той гледаше към ливадата и храсталака отсреща. Никъде не се виждаше който и да е от приятелите му или поне мястото, където можеше да се крие.

Метю обаче продължи:

— В годината има 12 месеца и... — млъкна и наклони леко глава, сякаш се вслушваше. Напрегнах докрай слуха си, но не можах да доловя дори шепот.

— Никак даже не е тъпо — възрази той. — Така е, защото не можеш да вместиш в годината месеци с еднакъв брой дни, дори ако...

Отново се спря, но този път гласът, който го прекъсна, се чу съвсем ясно. Колин, момчето на съседите, се провикваше от тяхната градина. Съсредоточеното изражение на Метю мигновено се изпари. Той изкрещя нещо в отговор на приятеля си, скочи и се спусна към дупката на живия плет отсреща.

Седнах отново пред косачката, но бях смутен; скоро обаче обичайната глъчка, която момчетата вдигаха в съседната градина, ме поуспокои.

Бях забравил случката, но още същата вечер, когато децата се качиха да си легнат, се сетих за нея. Обзе ме смътна тревога. Не ме плашеше толкова фактът, че момчето си говореше само, защото в края на краищата всяко дете бърбе със себе си. Разтревожи ме упоритостта, с която Метю приемаше присъствието на определен събеседник и темата на разговора им. На края не издържах и попитах Мери:

— Скъпа, забелязала ли си нещо странно... не, не точно странно... нещо необичайно в поведението на Метю напоследък?

Мери отпусна плетката си и ме погледна.

— О, значи, и ти си забелязал? Макар че „странно“ не е точната дума. Слушаше нещо невидимо или си говореше сам, нали?

— Ами говореше... всъщност и двете. Откога е тази работа?

Тя се замисли.

— За първи път го забелязах преди две-три седмици.

Кимнах. Не се учудих. Всъщност не се виждах много-много с децата през седмицата. Мери продължи:

— Не си струва да се безпокоиш. Просто детски фантазии. Помниш ли как преди време си въобразяваше, че е лека кола, завиваше край ъглите, сменяше скоростите на стръмните места, натискаше спирачката, когато спираше. За щастие мина бързо. Сигурно и това няма да продължи много.

В гласа ѝ се долавяше повече надежда, отколкото увереност.

— Не си ли разтревожена? — попитах.

Тя се усмихна:

— О, боже мой, не. Той е съвсем добре. Повече се тревожа за нас.

— За нас?

— Започвам да мисля, че ще ни споходи някоя нова Пиф или нещо от този сорт.

Бях ужасен и сигурно така съм изглеждал. Тръснах глава.

— О, не! Дори не го казвай. Само не Пиф! — възразих аз.

С Мери се запознах преди 16 години и година след това се оженихме.

Запознаването ни може да се нарече съвършена случайност или изключително хитро подработен от съдбата ход. Така или иначе нищо необикновено нямаше в тази среща. Нито аз, нито пък Мери и до днес можеше да си спомни изобщо някой да ни е запознал.

По това време след усърдна работа в продължение на няколко години във фирмата „Ейнсли и Толбой — експерт-счетоводители“ на Бедфърд Скуеър бях повишен в младши съдружник. Сега вече не помня добре дали защото исках да отпразнувам успеха си или защото бях преуморен от работа, но бях решил да прекарам лятната си отпуска колкото се може по-далеч от служебното ежедневие. А може би — и заради двете. Във всеки случай копнеех за свежи гори и ливади.

Теоретически светът беше открит за мен. Но на практика бях зависим от средствата, малкото време, с което разполагах, и от възможностите, които съществуваха за пътуване извън Европа. Но и в Европа има къде да се отиде.

В началото ме съблазни пътуването с кораб по Егейско море. Примадваха ме окъпаните в слънце острови сред лазурното море, а в ушите ми звучаха песни на сирени. За нещастие, оказа се, че всички места освен недостъпните за мен първокласни билети са ангажирани от миналия октомври.

Можех да поскитам безгрижно из Европа и сам; но си дадох сметка, че за неосведомен и с ограничени познания по френски език пътешественик като мен това надали е най-доброто разрешение за малкото време, с което разполагах.

И в крайна сметка като много други хора се спрях на възможностите, които дава пътуването с туристическа група; та нали опитни екскурзоводи ви показват редица интересни неща по пътя. Върнах се на мисълта за Гърция, но съобразих, че дори да изминавам по 100 мили дневно, времето щеше да ми стигне само за отиване и връщане. Ето защо, макар и неохотно, отложих разглеждането на красотите на Гърция за по-далечно бъдеще и се спрях на великолепие на древния Рим, което бе по-достъпно.

По същото време Мери Бозуърт е била човек без всякакви ангажименти. Току-що завършила семестриално история в Лондонския университет и надявайки се да получи диплома, правела планове как най-добре да я използва, ако ѝ я дадат, разбира се. Заедно с Мелиса Кемпли, нейна състудентка и приятелка, решили, че след усилените занимания в университета през лятната ваканция могат да попътуват в чужбина, не само да си починат, но и да разширят познанията си. Момичетата имали известни разногласия по въпроса, кои места отговарят най-добре на целта им. Мери настоявала за наскоро отворилата вратите си за западни туристи Югославия. Мелиса пък държала на Рим, защото за нея пътуването било нещо като посещение на свети места. С един замах отхвърлила съмненията на Мери за смисъла на подобно поклонение с туристически автобус. Посещение на свети места, бе изтъкнала тя, с водач, който ще задълбочи познанията ти за света, в много отношения е не по-лошо и е дори по-препоръчително от пътуване с цяла кавалкада ездачи, които се забавляват със съмнителни историйки по пътя. Последна дума в спора им имал служителят в туристическата агенция, към която се обърнали; той ги предупредил, че по необясними причини визите за Югославия се бавят много. И така окончателното решение било в полза на Рим.

Два дена преди заминаването Мелиса се разболяла от заушка. Въпреки усилията на Мери да намери приятелка, която да пътува с нея вместо Мелиса, никой не се съгласил да тръгне на път толкова набързо. На края твърде неохотно Мери заела мястото си в групата, която на всичкото отгоре не била и по вкуса ѝ.

И така, след поредица от спънки и компромиси, ние с Мери и още 25 други туристи се настанихме в розовооранжевия автобус, на чиито стени отвън блестяха големи златни букви „Гоу Плейсиз Туърз Лимитед“, и поехме на юг към Европа.

Но до Рим така и не стигнахме.

Първата нощ отседнахме в един невзрачен хотел на няколко мили от езерото Комо, където удобствата бяха под всяка критика, а храната — направо противна. Когато на следната утрин се събудихме, времето беше чудесно, но докато наблюдавахме как слънцето прогонва мъглите от ломбардските хълмове, разбрахме, че сме загазили. Представителят на фирмата, шофьорът и автобусът бяха изчезнали през нощта.

След оживено обсъждане решихме да изпратим спешна телеграма до седалището на фирмата, но отговор все не идваше.

Времето течеше, а настроението не само на туристите, но и на собственика на хотела се влошаваше. Оказа се, че очаква друга група за следващата нощ. Когато хората пристигнаха според уговорката, настъпи истински хаос.

Последваха ожесточени разпавии. Стана ясно, че Мери и аз, единствено неангажирани, нямаме никакъв шанс да получим легла за през нощта. Затова пък никой не ни попречи да съберем по две кресла в ресторанта и да пренощуваме там. Все пак така беше по-удобно, отколкото на пода.

На следващата сутрин все още нямаше никакво съобщение от туристическата фирма. Изпратихме втора по-тревожна телеграма. С известно закъснение успяхме да получим малко кафе и кифли. Докато закусвахме, казах на Мери:

— Така до никъде няма да стигнем.

— Какво мислите, че се е случило? — попита тя.

Свих рамене.

— Може да се предположи, че агенцията е фалирала и нашите хора, успели някак да подушат какво става, са използвали случая да офейкат.

— Искате да кажете, че няма никакъв смисъл да чакаме тук?

— Абсолютно никакъв. — И като оставих тази тема, попитах: — Имате ли някакви пари?

— Боя се, че са съвсем недостатъчни за билет до в къщи. Около пет, шест лири и 4000 лирети. Не мислех, че ще ми са нужни повече.

— Аз също. Имам около 10 лири и няколко лирети. Какво ще кажете, ако се опитаме да направим нещо?

Тя се огледа. Някои обсъждаха положението негодуващи, други бяха потънали в мрачни мисли.

— Добре — съгласи се тя.

Взехме кюфарите си и седнахме край пътя да чакаме автобуса. Той ни откара до малък град. Намерихме гарата и си купихме билети до Милано. Нашият консул там не ни се зарадва много, но като разбра, че искаме да ни заеме пари колкото да се приберем до дома си, отдъхна.

През пролетта на следващата година се оженихме. Дойдоха толкова много роднини на семейство Бозуърт, че и сега за сватбеното тържество си спомням като за истински кошмар.

Родителите ми бяха починали преди 2–3 години и имах само няколко близки родственици, така че на церемонията семейство Гор бе представено от един чичо, една леля, най-добрия ми приятел Алън Фруум, старшия ми съдружник и още неколцина приятели. Групата на семейство Бозуърт изпълни цялото останало пространство в черквата. Освен родителите на Мери тук беше най-голямата ѝ сестра Дженит със съпруга си, четирите си деца и с явни признаци и за пето; другата ѝ голяма сестра Пейшънс, която имаше три деца; братята ѝ Едуърд (Тед) и Френсиз (Френк) с жените и неизброимите си деца, тълпи от не по-малко плодовити чичовци, лели, братовчеди, приятели и познати, така че вътре приличаше ка нещо средно между детски ясли и училище. Тъй като моят тъст женеше последната си дъщеря, възползува се от случая да направи сватбата, „както трябва“ — и успя напълно.

В желанието си да дойдем малко на себе си от тържеството, решихме да осъществим мечтата си от предишната година и прекараме медения си месец в Югославия и на гръцките острови.

Когато се върнахме, настанихме се в малка къща в Чешнът — място, което беше прекалено достъпно за всички клонове на фамилията Бозуърт.

Още докато купувах къщата, имах смътното чувство, че правя грешка, но тогава го отдадох на предразсъдъците си. Не бях раснал в голямо семейство и животът между толкова много роднини ми бе чужд, а и малкото, което видях от него, не ме заплени кой знае колко. Но заради Мери бях решил да се опитам да бъда достоен член на клана. Тя беше свикнала с него и няма да се чувства толкова самотна, докато ме няма, мислех си аз.

Намерението ми беше добро, но както се оказа по-късно — напълно погрешно. Скоро стана ясно, и то не само за мен, че не съм много подходящ за живот в такова голямо семейство, макар че ако не бяха някои обстоятелства, може би щях да намеря мястото си в него.

През първата година на нашия брак Дженит роди петото си дете; бяха я чули да споменава и за шесто, понеже цифрата била хубава и завършена. Другата ѝ сестра Пейшънс скоро щеше да попълни и четвъртото място на своя квартет. Същата година Мери стана за трети път леля и по линия на брат си Френк. Получи покана да стане кръстница на тримата нови членове на рода, а в същото време не откриваше каквито и да било признаци, че самата тя ще има бебе.

Втората годишнина от нашата сватба наближи и отмина без нещата да се променят. Освен с домашния лекар Мери се съветва със специалист, но сторил ѝ се неубедителен, отиде при по-добър. Той също я уверил, че няма място за тревога... но тя не спираше да мисли само за това.

Аз лично никак не се притеснявах. И двамата бяхме млади, животът беше пред нас: защо да бързаме. Имахме достатъчно време пред себе си. Мисълта за още няколко години без ангажименти и грижи ми се нравеше. Обясних всичко това на Мери.

Тя като че ли се съгласи, но не съвсем. Дори създаде впечатлението, че ми е благодарна за това, че се правя на безразличен, но на нея всъщност ѝ е ясно колко се тревожа. Не я убеждавах повече, за да не излезе, че се страхувам от нещо и затова я успокоявам.

Не разбирам жените. Никой не може да ги разбере. А те самите — най-малко. Защо е така, не знам. Мисля, че и те не могат да обяснят защо желанието на повечето от тях е да родят бебе веднага след сватбата; дали това е чисто биологична потребност или до известна степен се дължи по-скоро на стремежа им да оправдаят очакванията на близките, да докажат сами на себе си, че са пълноценни, да затвърдят

авторитета си, да утвърдят себе си, да се почувствуват зрели, да бъдат като всички други, да издържат в съревнованието със съседите. Каквото и да е съотношението на тези и някои други фактори, взети заедно, те представляват сериозна дилема, която всяка жена трябва да реши по своему. Няма никакъв смисъл да изтъкваме, че някои толкова забележителни представителки на този пол — Елизабет I^[1] и Флоранс Найтингейл^[2] положително нямаше да постигнат тези върхове, ако бяха станали майки. В известен смисъл е по-добре изобщо да не се захваща човек с тази работа. В нашия свят, където и без това има достатъчно деца, все още мечтаят за тях.

Започнах силно да се тревожа.

— Мери страшно се измъчва — споделих с най-близкия ми приятел Алън Фруум, — и то напразно. Специалистът я уверява, че всичко при нея е наред, при мен — също. Тези непрестанни намеци отвсякъде са отвратителни. Целият семеен кръг е претъпкан с дечурлига. За нищо друго не мислят и само за това говорят. Сестрите и снахите й продължават да раждат, а и приятелките й само с това се занимават. Раждането на всяко дете я кара да се чувства все помалощна и подтисната. Просто не знам докъде ще стигне така. Сигурен съм, че тя вече не знае защо толкова много го иска това бебе: заради себе си или заради другите. Вечно е в напрежение. Движи се в кръг на отдавна омъжени жени, за които да имат колкото се може повече деца е въпрос на чест, това прави контакта й с тях все по-труден; чувства се излишна и като че не на мястото си.

Щеше да е много по-лесно, ако беше независим човек. Щастлива е, когато прилича на другите, а не може... Всичко това я съсипва, съсипва и мен...

Алън ме прекъсна:

— Сигурен ли си, че тълкуваш вярно нещата, драги? Искам да кажа, толкова ли е важно дали тя иска бебето заради себе си, или заради хората наоколо? Важното е, че тя иска бебе, и то много силно. Струва ми се, че има само едно решение.

— Но, боже мой, мислиш ли, че не сме опитвали, и с кого не сме се съветвали...

— Тогава не остава нищо друго, освен да приемеш другата алтернатива, нали?

Така осиновихме Метю.

За известно време сякаш бяхме намерили разрешението. Мери го обожаваше, пък и той ѝ отвори много работа. Освен това даде ѝ възможност да говори за бебета на равна нога с всички други.

Дали беше равна наистина? Не, не съвсем... Започна да усеща, че на някои бебета се гледа с по-добро око, отколкото на други. И когато отминаха първите трепети и вълнения, тя сякаш разбра, че връзката ѝ с групата на майките е само повърхностна и че те не я смятат за пълноценна майка. Държаха се с нея мило, но в отношението им едва забележимо се прокрадваше изтънчена смесица от съчувствие и женска злоба...

— Местим се — казах шест месеца по-късно на Алън.

Той ме погледна за миг с вдигнати вежди:

— Къде?

— Намерил съм едно място в Хиндмиър, Сърей. Къщата е хубава, малко по-голяма, сред природата и по-нависоко. Казват, че въздухът бил по-добър.

Той кимна:

— Разбирам. — И отново кимна: — Добра идея.

— Какво има да разбираш?

— Това е на другия край на Лондон. Целият град ще я дели от грамадната ѝ фамилия. Какво е мнението на Мери?

— Не е във възторг — в последно време нищо не може да я въодушеви... но няма нищо против да опитаме. — Замълчах, а после добавих: — Не виждам какво друго бих могъл да направя. Имам отворителното чувство, че още малко, и няма да издържа. Сега ще се отдалечи поне от влиянието им. Нека цялото ѝ семейство тъне в собствената си плодовитост. Това ще ѝ даде възможност да стъпи сама на краката си. На новото място никой няма да знае, че Метю не е нейно дете, освен ако тя сама не реши да го каже. Струва ми се, тя започва да го осъзнава.

— Най-доброто, което можеш да направиш.

Така се и оказа. Преместването сякаш вдъхна живот на Мери. След няколко седмици тя започна да се съвзема, да участва във всичко, запозна се с нови хора, зае мястото, което ѝ се полагаше в живота.

Нещо повече, след около година се появиха и първите признаци, че ще имаме бебе.

Аз бях този, който трябваше да съобщи на вече двегодишния Метю, че си има сестричка. За мое голямо удивление той изведнъж се разплака. Доста трудно ми беше да му обясня, че всъщност това е почти същото, като да си имаш малко агънце. Той обаче бързо свикна с мисълта за бебето и скоро започна да се отнася към Поли с голяма отговорност.

Станахме едно спокойно, щастливо четиричленно семейство, с изключение на онзи период, в който при нас беше и Пиф — и бяхме почти петима.

[1] Кралица на Англия (1558–1603), водила успешна война с Испания и през 1588 разбила „Непобедимата армада“. Б.пр. ↑

[2] Английска милосърдна сестра (1820–1910) и обществена деятелка. По време на Кримската война (1853–1856) организираше първото полево обслужване на ранени войници. Б.пр. ↑

2

Пиф беше малко — или поне така предполагахме — въображаемо същество, с което Поли се „сприятели“, когато стана на пет години. Докато „живееше“ у нас, Пиф много ни тормозеше.

Щом решиш да седнеш на удобен стол, изведнъж в най-неелегантната и неустойчива поза те спира жалният вопъл на Поли — оказва се, че си щял да седнеш върху Пиф и да я премажеш. Всяко твое движение представлява опасност и може да претъркули невидимата любимка, след което я гушват, дълго я успокояват и нежно ѝ бърбят за невнимателните, груби татковци.

Много често, тъкмо преди дълго очаквания нокаут от боксов мач или пред развързката на някоя телевизионна пиеса, от спалнята на Поли долита тревожен вик; и макар че причините да ни вика са не повече от четири, веднага се качваме да видим какво се е случило и обикновено се оказва, че на Пиф ѝ се пие вода. Ако седнем в кафене на маса за четирима, не минава много време и смаяната келнерка, принудена от жалните молби на Поли, донася допълнителен стол — за Пиф. Или например тъкмо запалвам колата, за да потеглим, и изведнъж ме сепва тревожният вик на децата, че Пиф още не е дошла и трябва да отворя вратата, за да може и тя да се качи. Веднъж се възпротивих и отказах да я изчакам, но моята „безсърдечност“ само помрачи целия ден.

За своята природа Пиф продължи престоя си у нас забележително дълго. Тя живя у дома близо година, време, което ни се стори цял век, но на края през лятната отпуска тя се „загуби“. Заета с няколко по-осезаеми и по-гласовити нови приятели, Поли изостави съвсем коравосърдечно Пиф, не се сети за нея и по пътя, така че у дома се върнахме четирма.

Бях доволен, че тя не ни последва, но, от друга страна, ми беше мъчно за изоставената, очевидно обречена да се скита и да ни търси по безлюдните плажове на Съсекс Пиф; въпреки това отсъствието ѝ бе посрещнато с истинско облекчение, а подозирам, че и на Поли ѝ

олекна. Идеята, че нова Пиф може да ни посети, никак не ми бе по вкуса.

— Ужасна мисъл — казах аз, — но за щастие, струва ми се, че е невъзможно. Пиф е подходяща компания за представителка на нежния пол от по-млада възраст и ако едно единадесетгодишно момче иска да води някого за носа, то ще предпочете по-малко хлапе.

— Сигурно си прав — не много убедена отговори Мери. — Една Пиф е повече от достатъчно.

— Тук нещата са съвсем различни — изтъкнах аз. — Ако си спомняш, в повечето случаи на Пиф ѝ се караха за това или онова и тя трябваше да се съгласява. А този новият критикува, има собствено мнение.

Мери ме погледна сепнато:

— Какво искаш да кажеш? Не разбирам...

Повторих, доколкото си спомнях, еднопосочния монолог-разговор, който бях чул.

Докато слушаше, Мери се замисли и смръщи вежди.

— Абсолютно нищо не разбирам — каза тя.

— Няма нищо сложно. Сам по себе си календарът е условност...

— Но не и за децата, Дейвид... За едно единадесетгодишно момче това е така нормално, както редуването на деня с нощта или смяната на годишните времена... Седмицата е седмица, има седем дена и толкова.

— Горедолу така го представи и Метю, но очевидно с него поспориха по този въпрос... или той сам спореше със себе си. И в двата случая не е много лесно да се обясни.

— Може би е обсъждал на глас нещо, което са му казали в училище... някой от учителите например.

— Сигурно! — съгласих се аз. — Така или иначе това е нещо ново за мен. Чувал съм, че някои учени предлагат реформа на календара, според която месецът да има по 28 дена, но никога не съм чувал за месец от тридесет и два или за седмица от осем дена. — Замислих се за миг. — А пък остават и 19 дена в годината, които няма къде да се сместят... — Вдигнах рамене и продължих: — Нямам намерение да се впускам в подробности, но все пак ми се струва странно. Чудех се дали и ти не си забелязала нещо подобно.

Мери отпусна отново плетивото, разгледа го замислено, после каза:

— Не... не съвсем същото. Чувах го да си мърмори нещо сам, но почти всички деца го правят от време на време. Боя се, че не съм обърнала много внимание — всъщност страхувах се да не направя нещо, с което да окуража някоя нова Пиф. Но има и още нещо: напоследък неговите „защо“ са едни...

— Напоследък? — повторих аз. — Нима изобщо има миг, в който да не пита?

— Разбирам какво искаш да кажеш. Но не е същото, има промяна. Досега задаваше въпроси като всяко друго момче.

— Не съм забелязал някаква промяна.

— Той си пита по стария начин, но има и нещо ново — в друга, различна посока.

— Например?

— Ами например защо има два пола? Не разбирал защо са нужни двама души, за да се появи един нов човек — как се отговаря на такъв неочакван въпрос?

Свих вежди.

— Хм, ами ти сама вече спомена нещо... — Мъчех се да измисля някакъв отговор. — За споделяне на грижите и...

— Но не аз, Метю го измисли. Или например: къде е Земята? Сега пък аз те питам — къде е Земята? Той, разбира се, знае, че тя се върти около Слънцето, но къде, моля, е Слънцето? И няколко още не негови въпроси.

Разбирах какво иска да каже Мери с „не негови въпроси“. Обикновено Метю ни засипваше с безбройни „защо“, но те, общо взето, бяха свързани със заобикалящите го предмети: „защо ти е шайба за гайката“ или „защо и ние като конете не можем да ядем само трева?“

— Сигурно навлиза в нова фаза — предположих аз. — Достигнал е ниво, от което започват да го интересуват по-широк кръг неща.

Мери поклати глава, отправяйки ми поглед, пълен с укор.

— Това, мили, ти го казах аз. Искам да знам, защо така неочаквано интересите му се разшириха?

— А защо не? Какво друго очакваш? Не ходят ли децата на училище, за да се задълбочи мисленето им и да се разширят интересите им?

— Зная — отвърна тя, отново смръщила чело. — Но не е точно това, Дейвид. Според мен това не е просто развитие. По-скоро ми прилича на превключване на друга вълна. Нещата са качествено променени. Начинът и насоката на мисленето му са различни. — Полагайки голямо усилие да формулира по-нататъшната си мисъл, тя все още се мръщеше: — Добре би било, ако знаехме малко повече за родителите му. Може би щеше да е от полза. У Поли можеш да видиш нещо от мен и нещо от теб. Това създава чувството, че има на какво да се опереш. А при Метю няма за какво да се хванеш. Не зная нищо, което да ми помогне да разбера какво мога да очаквам...

Разбрах какво има пред вид, макар да се съмнявах, че човек наистина може да съзре у децата чертите на техните родители. Усещах и накъде върви разговорът ни. След още три хода щяхме да се върнем на стария безрезултатен спор, който, както винаги, ще ни доведе до задънена улица: наследственост и среда. За да не затынем в безсмислени приказки, казах:

— Струва ми се, че най-доброто, което можем да направим засега, е само да слушаме и да наблюдаваме внимателно, без да даваме вид, че го правим, докато не придобием по-солидно впечатление. Безсмислено е да се тревожим за нещо, което може би е преходна фаза и е без особено значение.

Решихме да оставим нещата така, както са, за известно време.

Но това не продължи дълго. Още на следващия ден бях поставен на ново изпитание.

За следобедната ни разходка в неделя с Метю бяхме избрали речния бряг.

Не бях му казал, че съм чул разговора, на който бях станал неволен свидетел, и нямах намерение да отворяя дума за това. Но по-внимателно от всеки друг път наблюдавах момчето. В началото не забелязах нищо особено. Според мен той се държеше, както обикновено. Мислех си дали просто не е по-впечатлителен и наблюдателен от другите деца; подозирах, че може и да съм

субективен, че просто обръщам по-голямо внимание и усещам по-силно нещата, свързани с Метю. Мина половин час, без да се случи нещо особено, докато не прекосихме фермата „Петте бряста“...

Пътеката ни водеше през една нива, в която няколко десетки крави ни проследиха с празни погледи. Тогава Метю намали обичайната си крачка. Почти на отсрещната страна на нивата до прелеза, близо до плета, той спря, сериозно загледан в най-близката до него крава. Животното също го наблюдаваше малко неспокойно — поне на мене така ми се стори. Съзерцаваха се в продължение на няколко мига, когато Метю попита:

— Тате, защо спира кравата?

В първия момент неговият въпрос ми прозвуча като „защо пилето минава по пътя“? Докато търсех отговор, Метю продължи да изучава добичето някак много съсредоточено. Животното очевидно усети нещо необичайно. То започна да поклаща глава насам-натам, без да отделя прозрачните си като стъкло очи от лицето на момчето. Реших да поставя въпроса направо.

— А ти как мислиш? — попитах. — Защо спря? А какво да прави?

— Ами отклони се от пътя си, но като че ли не може да продължи. Не разбирам защо да не...

— От пътя си накъде?

Кравата като че загуби интерес и си тръгна. Метю замислено проследи отдалечаващото се животно.

— Искях да кажа — опита се да обясни той, — че когато старият Алберт идва до вратата, всички крави разбират, че е време за доене. Всяка знае в кое отделение на обора да отиде и търпеливо чака, докато дойде нейният ред за доене. А после, когато Алберт ги издои и отново отвори вратата, разбират, че може да се върнат на поляната. Но там спират. Защо?

Започнах да разбирам основната му мисъл.

— Искаш да кажеш, че спират да разбират?

— Да — съгласи се Метю. — Явно е, че не желаят да останат в ливадата, защото щом намерят дупка в живия плет, излизат навън. Ако искат да излезнат, защо не отворят сами вратата? Биха могли много лесно да го сторят.

— Ами те... сигурно не знаят как да я отворят — предположих.

— Точно така, тате. Защо не разбират как да отворят? Виждали са Алберт стотици пъти да го прави — винаги, когато ще ги дои. Запомнят в кое отделение да отидат, а не могат да запомнят как Алберт отваря вратата. Не разбирам защо едни неща помнят, а други не. Какво е това, което спира да става в главите им, за да не направят нещо и да се измъкнат?

Трябваше да му обясня някои неща за ограничения интелект. Термин, който съвсем го обърка.

Липса на интелигентност му бе понятно. Не си умен и толкова. Но след като си интелигентен, как може да има някакъв предел за това. Нали ако не спиращ да натрупваш опит малко по малко, макар след дълго време, рано или късно ще се доближиш до целта. Какво е това граница на умствените възможности?

Обсъждането продължи до края на разходката и когато се прибрахме в къщи, вече имах ясна представа за това, което Мери се бе опитала да ми обясни. Това не бяха обикновените Метюви „защо“, да не говорим за последвалото ги обсъждане. Когато разказах на майка му всичко, тя се съгласи, че съм попаднал на много типичен пример.

Но за Чоки чухме след десетина дена. Може би това щеше да се случи и по-късно, ако Метю, заразил се в училище от грип, не бе вдигнал висока температура, която дълго не спадаше. Започна да бълнува. На моменти не се разбираше с кого говори: на майка си, на баща си или на някакво загадъчно същество, което наричаше Чоки. Изглежда, този Чоки го безпокоеше, защото няколко пъти момчето трескаво спореше с него за нещо.

На втората вечер температурата се вдигна много и Мери ме повика да се кача горе. Бедният Метю имаше вид достоен за съжаление — бе силно зачервен, с влажно чело и много неспокоен. Мяташе глава насам-натам, сякаш се мъчеше да се отърси от нещо. Измъчен и изтощен, повтаряше:

— Не, не, Чоки. Не сега. Не разбирам. Искам да спя... Не... Хайде, млъкни и си иди... Не, не мога да ти кажа сега...

Детето отново отметна глава, измъкна ръце изпод завивката и притисна ушите си с ръце.

— Ох, млъкни, Чоки. Спри де!

Мери протегна ръка и я сложи на челото му. Той отвори очи и я позна.

— О, маме, толкова съм уморен. Моля те, кажи на Чоки да си иде. Тя не иска да разбере. Не ще да ме остави на мира...

Мери ме погледна въпросително. Само свих рамене и й кимнах. Тя приседна на леглото на Метю, повдигна го леко и поднесе към устните му чаша с портокалов сок.

— Хайде — каза тя, — легни си, миличък, и се опитай да заспиш.

Метю се отпусна назад.

— Искам да заспя, маме. Но Чоки не разбира. Все ми говори. Моля те, накарай го да млъкне.

Мери отново сложи ръка върху челото му.

— Хайде, сега — опита се да го успокои тя — ще се почувствуващ по-добре. Когато се събудиш, ще ти е по-добре.

— Ама кажи му бе, маме! Не иска да чуе. Кажи му да се махне.

Мери се двоумеше и пак ме погледна. Неин ред бе да свие рамене. После се изправи и както изискваше случаят, обърна се и се загледа някъде малко над главата на Метю. Някога тя се държеше така с Пиф. С любезен, но категоричен глас каза:

— Чоки, време е да оставиш Метю на спокойствие. Той никак не е добре, Чоки, и има нужда да поспи. За това, моля те, иди си и го остави на мира сега. Утре, ако е по-добре, можеш да дойдеш пак.

— Виждаш ли? — обади се привдигналият се в желанието си да бъде по-убедителен Метю. — Трябва да изчезваш, Чоки, за да мога да оздравея. — После сякаш се заслуша в нещо. — Да — допълни той решително.

Изглежда, номерът мина. Не, наистина мина.

Момчето легна назад и видимо се отпусна.

— Тя си отиде — обяви той.

— Чудесно, сега можеш да се успокоиш — каза Мери.

И детето се успокои. Сгуши се удобно и кротко. Скоро очите му се затвориха. Само след няколко минути вече спеше дълбоко. Ние с Мери се спогледахме. Тя подгъна завивките под него и нагласи връвчицата за звънеца да му е подръка. Отдалечихме се на пръсти до вратата, загасихме лампата и слезнахме долу.

— Е — обадох се пръв аз. — какво ли трябва да правим сега?

— Не са ли изумителни тези наши деца? — попита Мери. — О, боже мили, по всичко личи, че семейството е посетено от нова Пиф.

Налях по малко шери за двамата, подадох на Мери чашата и вдигнах моята.

— Нека се надяваме, че тази новата ще е по-малко досадна от предишната — казах аз. Оставих чашата си, но замислен, не откъсвах поглед от нея. — Знаеш ли — продължих след малко — не ме напуска чувството, че този път е нещо по-сериозно. И преди ти бях казал, че пифовете са изобретение на малките момиченца и че не съм чувал подобно нещо за някое единадесетгодишно момче... Някак не се връзва... Трябва да попитам някого...

Мери кимна в знак на съгласие.

— Да, но това, което ме учудва и ми се струва странно, не знам дали и ти си го забелязал, е, че в съзнанието си Метю не е наясно дали Чоки е той или тя. Децата обикновено са категорични по този въпрос. За тях това е важно...

— То и за възрастните не е без значение — забелязах. — но разбирам какво искаш да кажеш и мисля, че си абсолютно права. Наистина е странно... Цялата история е странна.

На следната сутрин температурата на Метю спална. Той бързо се съвзе. След няколко дена напълно стъпи на крака и започна да слиза при нас. Невидимият му приятел също се появи и по всичко личеше, че не беше се обидил от временното пропъждане.

Сега, когато съществуването на Чоки не бе тайна, бях склонен да мисля, че понеже нито Мери, нито аз бяхме проявили недоверие, Метю бе събрал повече кураж и щеше да е по-склонен да говори за него/нея.

Като начало мога да кажа, че той/тя показваше значително по-висока степен на развитие от първата Пиф. Не седнаше на чужди столове, не му/й ставаше лошо в кафенетата, което много често се случваше с Пиф. По всичко личеше, че Чоки бе нематериален. Той/тя винаги присъствуваше, но имаше нещо общо с кукувицата на Уърдсуърд, но за разлика от нея странствуващият му/й глас бе достояние само за Метю, и то не винаги при това. Имаше дни, в които Метю сякаш напълно го/я забравяше. За разлика от Пиф той/тя нямаше свойството да никне навсякъде, нито пък владееше таланта ѝ да досажда с искания като например да отиде в тоалетната по средата на

неделната проповед. Общо взето, ако трябваше да избирам между двамата невидими, аз бях за Чоки.

Мери не бе така сигурна в предпочитанията си.

— Мисля си — подхвърли тя една вечер, докато разглеждаше изкосо бримките на плетивото си — дали трябва да участвуваме в тази глупава игра? Знам, че никой за нищо на света не би попречил на фантазиите на едно дете, но кой може да ти каже в кой момент това трябва да спре. Започва да прилича на заговор. Мисля, че ако всеки реши да се прави, че вярва в несъществуващи неща, детето няма как да се научи да различава действително съществуващото от измисленото.

— Внимавай, скъпа — предупредих я аз, — може да нагазиш в опасни води. Много зависи колко и доколко хората вярват в недействителното.

Мери обаче не се остави да бъде отклонена.

— Ще бъда най-нещастният човек под слънцето, ако в момента сме виновни и утвърждаваме нещо въображаемо, което всъщност трябва да разпръснем. Не е ли по-добре да се консултираме с психиатър? Поне ще ни каже дали това е нормално или не.

— Не бих раздувал много нещата — изказах мнението си аз. — По-добре да ги оставим така, както са. В края на краищата успешно ликвидирахме Пиф, без някой да пострада от това.

— Не исках да кажа да го пращаме на психиатър. Имах пред вид просто да разберем дали това е нещо обикновено и ние напразно се тревожим. Ще се чувствавам по-спокойна, ако знам.

— Ще попитам, щом държиш — обещах ѝ аз. — Не мисля, че е сериозно. Прилича ми малко на художествена литература — ние четем написани от други книги, а често пъти децата сами си ги създават и си ги изживяват. Това, което ме смущава, е, че този Чоки, като че ли е сбъркал възрастовата група. Мисля, че няма да мине много и всички това ще свърши. В противен случай можем да се посъветваме с някого.

Трябва да призная, че не бях съвсем искрен, когато убеждавах Мери. Някои от въпросите на Метю много ме смущаваха — не само с това, че не бяха типични за него, но сега, когато присъствието на Чоки бе обявено, той често ги задаваше от негово име. Започваше със: „Чоки каза, че не разбира защо...“ или „Чоки иска да знае...“, или „На Чоки не ѝ е ясно...“

Правех се, че не обръщам внимание, макар че тази Метюва слабост ми се струваше твърде детинска за неговите години. Много повече ме тревожеше това, че в подобни случаи той играеше ролята на нещо средно между посредник и преводач.

Така или иначе бях решил, че трябва да се уточни едно нещо.

— Виж какво — казах му веднъж аз, — съвсем се обърках. Чоки „той“ ли е, или „тя“. Много по-лесно ще ми бъде, ако ми го обясниш.

Метю бе напълно съгласен.

— Да, разбира се — рече той. — И аз така мисля. Питам вече. Но като че и Чоки не знае.

— А! — удивих се аз. — Това е доста необикновено. Искам да кажа, че хората обикновено са съвсем сигурни в тези неща.

Метю и с това се съгласи.

— Но при него не е така — каза той сериозно. — Аз му обясних разликата между „той“ и „тя“, но Чоки някак си не можа да я схване. Странно е наистина, защото аз смятам, че е дяволски умен. Знаеш ли какво ми отговори? Че този ред му се струва твърде глупав, не разбирал кому е нужно да бъде така.

Спомних си, че Мери бе чула подобен въпрос. Метю продължи:

— Аз не можах да ѝ обясня. И когото да попитах, никой не можа да ми помогне кой знае колко. Ти знаеш ли, татко?

— Ами... точно защо, не мога да ти кажа, признах си аз. — Просто... природата ни е създала така.

Метю кимна.

— Горедолу по същия начин се опитах и аз да ѝ го обясня. Но, изглежда, не съм успял, защото на края тя каза, че дори да съм го предал така, както е в действителност, все още остава едно „защо“. — Той спря, замисли се, после добави с тон, в който усетих трогателна смесица от засегнато честолюбие и разочарование: — За Чоки толкова много и при това съвсем обикновени неща са глупави! Чак взе да ми омръзва вече. Животните например му се струват страхотни глупаци. Не разбирам защо — та нали не са виновни, че са създадени такива, каквито са?

Поговорихме още известно време. Беше ми интересно и не го скрих, но в същото време се пазех да не прекалявам с въпросите. Неотдавнашният ми опит с Пиф ме бе научил, че насилването на детската фантазия предизвиква по-скоро цупене, отколкото доверие.

От това, което научих, малко промених доброто си разположение към Чоки. Добих впечатлението, че той/тя твърде драстично налага мнението си. И когато по-късно си припомних колко сериозен бе всъщност разговорът ни, неспокойствието ми нарасна. Връщайки се отново към него, в съзнанието ми се избистри мисълта, че през цялото време момчето нито с дума, нито дори с намек не даде да се разбере, че за него Чоки е нещо друго освен същество като всички нас. Започнах да мисля, че Мери може би бе права, като казваше, че трябва да се посъветвам с психиатър...

Така или иначе уточнихме едно нещо: въпроса за пола на Чоки. Метю ми обясни следното:

— Чоки говори почти като момче, но пък пита за неща, които не интересуват много момчетата — не знам дали разбираш какво искам да кажа. А пък понякога... е такъв надут, като по-големите сестри на някои от моите приятели...

Казах, че разбирам, сетне обсъдихме това-онова и решихме, че, общо взето, Чоки прилича повече на момиче, отколкото на момче, още повече че нямаме никакви обективни данни да твърдим противното.

Когато разказах на Мери, че поне това сме установили, тя ме изгледа замислено.

— Целта ми беше Чоки да не е само едно „то“, а да заприлича на човек — опитах се да ѝ обясня. — Ще ми се в съзнанието на момчето да има образ, с който то по-лесно да се справя, отколкото с някакво мъгляво, неопределено, безтелесно същество. И понеже Чоки не прилича на никой от приятелите му...

— Ти реши Чоки да е „тя“, защото чувствуващ, че така ще ти е по-лесно да се съюзиш с момчето срещу нея — заяви Мери.

— Е, вярно е, че от всички несвързани неща, които съм чул... — започнах аз, но скоро млъкнах. По разсеяния поглед на Мери разбрах, че тя не ме слуша и напразно си хабя думите. Тя мълча замислено в продължение на няколко минути, след което с известна тъга каза:

— Струва ми се, че преди Фройд е било много по-интересно да си родител. Ако обаче тази фантазмагория продължи още една-две седмици, от морална, социална и медицинска гледна точка трябва да пристъпим към действие... А всъщност всичко е такава глупост... Ако не бяхме така болезнено чувствителни към децата в днешно време... И

при това съм сигурна, че сега има много повече престъпници, отколкото едно време...

— Настоявам да държим детето колкото се може по-далеч от всякакви психиатри и тям подобни — заявих аз. — Ако само веднъж дадеш на едно дете да разбере, че неговият случай е интересен, то ще ти докара още куп неприятности.

Тя помълча още няколко мига. Предполагам, че прехвърляше в ума си познатите деца. После кимна.

Решихме още веднъж да изчакаме. Нека да видим как ще се развият нещата.

Всъщност последвалите събития показаха колко напразно сме се мъчили да ги предвидим.

3

— Млък! — неочаквано и грубо креснах аз. — Млъкнете и двамата! — Метю ме гледаше невярващ и удивен. Поли също изненадано ококори очи. Сетне като под команда и двамата погледнаха майка си. Мери се стараяше да запази, доколкото може, безучастен вид. Само стисна устни и леко и безмълвно поклати глава. Без да продума, Метю довърши пудинга си, стана и напусна столовата, като стъпваше твърдо, показвайки колко е засегнат от несправедливата обида. Поли се задави на последната си хапка и избухна в сълзи. Не проявих никакво съчувствие.

— За какво ревеш? — попитах я аз. — Както обикновено, ти започна.

— Ела тук, моето момиче — повика я Мери. Тя извади носна кърпа от джоба си, обърса мокрите ѝ бузки и я целуна.

— Ето, сега е по-добре — започна тя. — Сигурна съм, че татко не искаше да бъде груб, детето ми, но толкова пъти ти е казвал да не дразниш Метю, особено на масата, спомняш си, нали? — Поли отвърна с подсмърчане. Тя гледаше надолу към пръстите си, които с прекалено старание усукваха едно копче на роклята ѝ. Мери продължи: — Наистина, трябва да се опиташ да не го закачаш. Метю не иска да се карате, направо му е неприятно, а съм сигурна че и с тебе е така. Караш ни да се чувствуваме много неловко. Нали ще се постараяш? За всички ще е по-добре.

Поли откъсна поглед от копчето.

— Но аз се старая, маменце, само че не винаги успявам. — Очите ѝ отново започнаха да се наливат със сълзи. Мери я прегърна.

— Добре, значи, трябва да се постараяш още, мила, нали ще опиташ?

Поли постоя за миг така, после се спусна към вратата и като се пребори с известно усилие с дръжката, изтича вън.

Станах и затворих вратата след нея.

— Моля да ме извиниш — казах, когато се върнах. — Честно казано, срамувам се. Ама наистина тези деца!... Не помня през последните две седмици веднъж да сме седнали на масата и да не са се счепкали. И всеки път Поли започва. Дразни го и му досажда, докато не ѝ отвърне. Не разбирам какво ѝ става: винаги са се разбирали чудесно...

— Вярно е — съгласи се Мери, — и то съвсем доскоро — допълни тя.

— Нова фаза, предполагам. — Децата непрекъснато минават от една фаза в друга. Докато изчакаш да премине едната, с досада установяваш, че и новата е на път да ти създаде не по-малки затруднения от предишната.

— Да, може би наистина може да се нарече фаза — надявам се, че е така — каза замислено. — Но то не важи само за децата.

Тонът ѝ ме накара да я погледна въпросително. Тя попита:

— Мили, не виждаш ли какво измъчва Поли?

Продължавах да я гледам с неразбиране. Тя обясни:

— Най-обикновена, проста ревност... само че ревността, разбира се, никога не е проста за този, който страда от нея.

— Ревност?... — повторих аз.

— Да, ревност.

— Но... от кого, от какво? — недоумявах аз.

— Ами съвсем ясно е от кого. От тази Чоки, разбира се.

Загледах жена си с удивление.

— Но това е абсурд. Чоки е само... е, не мога да кажа той, тя или то какво е всъщност, но дори не е нещо реално... не съществува, искам да кажа.

— Какво значение има дали съществува или не? За Метю е абсолютно реална, а следователно и за Поли. Двамата винаги чудесно са се разбирали, както ти сам каза. Тя го боготвори. Метю всичко е споделял с нея и е търсел помощта ѝ, което значи много за нея. А сега тази Чоки я измести. Поли остана изведнъж сама, държат я настрана. Ни най-малко не се учудвам, че ревнува.

Обърках се.

— Сега ти започваш да говориш за Чоки като за реално същество.

Мери си взе цигара и я запали.

— Реалността е относително понятие. Дяволите, лошите духове, вещиците и т.н. стават реални за хората, които вярват в тях. Както и господ за хората, които вярват в него. Когато те живеят с това, в което вярват, обективната действителност почти не влиза в сметката. И по тази причина се чудя дали постъпваме правилно. Излиза, че поощряваме Метю, спомагаме още повече за утвърждаването на съществуването на тази Чоки и ето че и Поли е повярвала в нея дотам, че започна даже да ревнува... Някак си минаваме отвъд границата на играта... и това не ми харесва. Явно, че трябва да се посъветваме с някого, преди нещата да стигнат по-далеч.

Разбрах, че този път Мери говори съвсем сериозно.

— Много добре — съгласих се аз. — Може би наистина трябва... — бях започнал аз, когато звънецът на външната врата ме прекъсна.

Излезнах да отворя и се озовах лице с лице с мъж, който почувствувах, че познавам отнякъде. Тъкмо започнах да се досещам, че съм го виждал на родителски срещи, и той ми се представи:

— Добър вечер, мистър Гор. Предполагам, не се сецате кой съм. Името ми е Тримбл. Учител съм на Метю по математика.

Поканих го в гостната. Мери също дойде, но тя го поздрави по име.

— Добър вечер, мистър Тримбл. Метю току-що се качи горе, мисля, че си приготвя уроците. Да го повикам ли?

Тримбл поклати глава.

— О, не, мисиз Гор. Дори напротив. По-скоро исках с вас да поговоря за Метю, разбира се.

Поканихме го да седне. Извадих бутилка с уиски. Тримбл с удоволствие прие да пийне една чашка.

— Е, какви ги е свършил нашият син?

Тримбл поклати глава.

— Нищо, моля ви — поспря и след малко продължи: — Надявам се, нямате нищо против моето идване по това време. Посещението ми е съвсем неофициално. И ако говоря честно, водеше ме най-обикновено любопитство... е, и нещо повече, разбира се. Озадачен съм. — Той отново млъкна и като поглеждаше ту Мери, ту мен, на края ме попита: — Вие ли сте математик в къщи?

Разочаровах го.

— Аз съм само счетоводител. Аритметиката, а не математиката е моята специалност.

Той се обърна към Мери:

— Тогава вие, мисиз Гор.

Тя поклати глава.

— Наистина не съм математичка, мистър Тримбл. Не мога дори добре да събирам и да изваждам достатъчно бързо.

Тримбл гледаше учудено и дори разочаровано.

— Странно — рече той. — Бях съвсем сигурен — може би имате роднина или някой приятел?

Сега и двамата с Мери поклатихме отрицателно глави.

А удивлението не слизаше от лицето на Тримбл.

— Добре, но някой все пак трябва да му е помогнал... или може би „помогнал“ не е точната дума. Нека го нареием „дал е на сина ви идеи“ за уроците му по математика. Не че имам нещо против — побърза той да поясни. — Общо взето, поддържам всичко онова, което помага на децата в работата им по моя предмет. Но именно тук е проблемът. Когато детето се опитва да се справи с две различни системи, има опасност по-скоро да се обърка, отколкото да разшири познанията си... Ще бъде откровен. Не мога да кажа, че Метю е от онези момчета с бързо чувство към математиката, които понякога се срещат. Нивото му е средно, може би малко над средното и поне доскоро добре се справяше с материала. А напоследък започна да ми се струва, че някой се опитва... как да ви го обясня... опитва се да го бутна напред, но това, което му казва, повече обърква момчето, вместо да го тласка напред. — Учителят отново спря, после продължи, сякаш искаше да се извини: — За дете, което е роден математик, това не би имало значение — то би се забавлявало, — но честно да ви кажа, все още е над възможностите на Метю да схване тези проблеми. Обърква се и дори изостава.

— И аз ще бъда напълно откровен — обадох се аз. — Нищо не разбирам. Искате да кажете, че той се опитва да върви напред прекалено бързо и така пропуска някои междинни звена, така ли?

Тримбл поклати глава.

— Не, не ме разбрахте. Става дума за нещо повече — по-скоро противоречие в системите, може да се сравни с това, да говориш на два различни езика едновременно. В началото не можех да разбера какво

не е наред. После незабелязано прибрах няколко листа от черновите на Метю и нещата се изясниха. Ще ви ги покажа.

След което в продължение на половин час той ни обяснява с лист и молив за какво става дума. Математическите ни способности очевидно разочароваха учителя, но аз успях да схвана някои неща и вече не се учудвах защо Метю е изглеждал объркан. Познанията на Тримбл бяха много над моите възможности и няма да скрия, че когато го изпратихме, и двамата с Мери изпитахме облекчение. Въпреки това искрено му благодарихме за загрижеността, за това, че бе дошъл, откъсвайки от свободното си време, и обещахме да направим всичко, което зависи от нас, за да открием източника на тази бъркотия.

— Умът ми не го побира, кой може да бъде — каза Мери, когато се върнахме в гостната. — Не се сещам за никой, с когото Метю да се среща толкова често.

— Сигурно е някое момче от училище, което чактисва много математиката, и на Метю му е станало интересно, без много да му е ясно — предположих аз. — Но не мога да се сетя кой може да е. Все пак ще се опитам да разбера.

Отложих въпросите си до следващата събота. Мери бе раздигнала масата от чая и като взе и Поли със себе си, ни остави с Метю сами на верандата. Извадих молив и на бялото поле на един вестник надрасках следното: ДНДДННДД.

— Метю, какво ще кажеш за това, какво значи? — попитах аз.

Той погледна.

— Сто седемдесет и девет — бе отговорът.

— Не е ли твърде сложно, щом като можеш да напишеш просто 179? — попитах го аз. — Обясни ми как става?

Метю ми обясни двоичната система почти както Тримбл.

— Намираш ли, че така е по-лесно? — попитах.

— Само понякога... и делението става много по-трудно — каза Метю.

— Много сложно ми се вижда. Не би ли било по-лесно, ако се придържаш към обикновения начин? — подхвърлих аз.

— Ами, виж сега, налага се да използвам този начин, защото Чоки знае да смята само така — обясни Метю. — Тя не разбира обикновения начин и според нея е глупаво да се отегчава с десет

различни цифри само защото имаме десет пръста, когато всъщност човек има нужда само от два.

Докато реша как да продължа, не откъсвах поглед от хартията. Значи, Чоки е забъркана в тази работа — трябваше да се сетя.

— Искаш да кажеш, че Чоки брой с „Д“-та и „Н“-та? — попитах.

— Горедолу... но не точно така. Аз ги наричам „Д“ и „Н“ вместо „Да“ и „Не“, да ми е по-лесно.

Все още не можех да реша как да се отнеса към това ново нападение на Чоки и очевидно съм имал объркан вид, защото Метю продължи търпеливо:

— Виж, тате. Сто е ДДННДНН и понеже всяко удвоява това, което е дясната му страна, ако започнеш отдясно наляво, цялото значи: 1 — Не, 2 — Не, 4 — Да, 8 — Не, 16 — Не, 32 — Да, 64 — Да. Събери само „Да“-тата и се получава „сто“. Всяко число можеш да представиш по този начин.

Аз кимнах.

— Да, разбирам, Метю. Но кажи ми кога за първи път откри този начин.

— Нали ти казах, тате. Чоки така смята.

Отново се изкуших да нарека тази работа с Чоки измишльотина, но се спрях навреме. Само разсъдително казах:

— Но тя все пак го е взела отнякъде. Прочела го е в книга или какво?

— Не зная. Предполагам, че някой я е научил — отговори неясно Метю.

Дойдоха ми на ум още две задачи, които Тримбл ни показа, и му ги поставих, доколкото разбирах. И вече не се учудих, когато разбрах, че и те са изобретения на Чоки.

И ето ни отново в безизходица. Тъкмо мислех да сложа край на безплодния ни разговор, когато забелязах, че Метю е разтревожен. Сякаш взел някакво решение, той прекъсна мълчаливия си размисъл, целият му израз говореше, че се вълнува от нещо. Погледът му не се откъсваше от моя.

— Тате, не смяташ, че съм луд, нали?

Слисах се. Мисля, че успях да не го покажа.

— Боже мой, не, разбира се, че не. Откъде ти дойде на ум такова нещо?

— Ами Колин казва.

— Казал си ми за Чоки ли? — попитах, обзет от растящо безпокойство.

Метю тръсна глава.

— На никого не съм казал освен на тебе, на мама и... Поли — додаде той малко тъжно.

— Добре си направил — окуражих го аз. — На твое място и аз не бих се доверил... И какво още казва Колин?

— Попитах го само дали познава някой, който може да чува глас, който му говори вътре в него. Просто исках да зная — обясни той сериозно. — Отговори ми, че не познава, защото всеки знае, чуването на гласове е първият признак на лудостта и такива хора ги затварят в лудница или ги изгарят на клада като Жана Д'Арк. Та се чудех...

— А, това ли било — казах аз със сигурност, която съвсем не изпитвах. — Това е нещо съвсем различно. — Отчаяно се мъчех бързо да си спомня правдоподобно звучащ пример, за да му покажа разликата. — Той сигурно е мислил за гласовете на провидението, които някои твърдят, че предвещават нещастия, карат хората да правят глупости и ги объркват така, че им е трудно да решат кое е правилно и кое не, кое е разумно и кое не. Тези гласове са съвсем различни от онези, които задават въпроси, говорят за двоичната система и т.н. Той сигурно е чувал за ония гласове, а пък теб не те е разбрал. Няма защо да се тревожиш, няма никакви основания за това.

Думите ми трябва да са прозвучали по-уверено, отколкото се чувствавах всъщност. Метю кимна с облекчение.

— Добре — удовлетворен, каза той. — Не би ми било приятно да съм луд. Никак не се чувствавам такъв.

Когато докладвах на Мери за нашия разговор, не споменах нищо за последната му част. Усещах, че това само ще увеличи тревогата ѝ, без да помогне за изясняване на нещата, и се ограничих с обяснението на „Д“ и „Н“.

— Историята с тази Чоки започва да става все по-объркана — признах аз. — Всеки знае, че децата неспирно „откриват“ света, та нали за това, дявол да го вземе, е и училището. Но все пак предполага се, че за тях е удоволствие да научат нещо ново и са горди, когато имат успех. От психологическа гледна точка има нещо нездраво, за да не кажа смахнато в това, да приписваш собствените си постижения на

една измислена личност. Направо не е нормално... И въпреки това трябва да признаем, че интересите на Метю се разшириха. Забелязва много повече неща и ги подлага на оценка за разлика отпреди. Придобил е и нещо подобно на чувство за отговорност; забелязала ли си?... Въпросът е, дали това „посредничество“ няма да причини вреда, онзи Тримбл не беше много доволен от резултатите, нали?

— О, добре, че ме подсети — прекъсна ме Мери. — Днес получих бележка от Мис Тоуч, която му предава география. Малко е объркана, но в общи линии жената ни благодари, че сме помогнали да се увеличи интересът му към предмета ѝ, като същевременно тактично намеква да не прекаляваме с помощта.

— О, пак ли Чоки? — въздъхнах аз.

— Не зная, но предполагам, че Метю ѝ е задал някои от онези странни въпроси, които задаваше на мен — къде е Земята и т.н.

В продължение на няколко минути стоях замислен.

— Ами ако променим стратегията — да чукнем малко тая Чоки... — предложих на Мери.

— Не — възрази тя. — Не намирам, че този е верният път. Тя сигурно ще се скрие искам да кажа, че Метю ще престане да ни се доверява и ще започне да крие. А това наистина ще бъде по-лошо, нали?

Разтърках челото си.

— Всичко е толкова сложно. Не е много разумно да продължаваме да го окуражаваме, от друга страна пък, е неразумно да го обезкуражаваме. Тогава какво?

4

Дойде отново вторник, а ние все още не можехме да вземем решение.

По пътя към къщи минах да прибера новата кола, която наскоро бях купил. Автомобилът бе огромен, точно такъв, за какъвто си мечтаех от известно време, с достатъчно място за всички и голям багажник отзад. Щом се прибрах, взех Мери и децата и направихме кратка обиколка за проба. Бях доволен от мотора и чувствавах, че ще обикна колата. Останалата част от семейството бе във възторг и когато се прибирахме, единодушно бе решено, че семейство Гор може да си вирне носа с една степен нагоре.

Паркирах пред гаража, тъй като ние с Мери щяхме да ходим на гости у приятели, и влезнах да напиша едно писмо, докато Мери приготви вечерята.

След около петнайсетина минути долових повишения глас на Метю. Не разбирах какво говори, чуваха се само задавени неясни възражения. Погледнах през прозореца и забелязах, че няколко минавачи са спрели и развеселени надничат през оградата. Излезнах да видя какво става. Открих Метю да крещи нещо несвързано на няколко стъпки от колата, с пламнало лице. Приближих.

— Какво става, Метю? — попитах го аз.

Момчето се обърна. Гневни детски сълзи се стичаха по зачервените му бузи. Опита се да каже нещо, но се задави и сграбчи ръката ми. Погледнах колата, която, изглежда, бе причина за тревогата му. Не личеше да е повредена или да ѝ липсва нещо. Чак тогава се сетих за зяпачите пред оградата и поведох Метю зад къщата, далеч от погледите им. Настаних се на един от столовете на верандата и го сложих на коленете си. Никога не бях го виждал така разстроен. Момчето хълцаше и се задушаваше от гняв, а от очите му обилно се стичаха сълзи. Прегърнах го.

— Хайде, приятелю. Успокой се! Успокой се!

Хълцането и сълзите постепенно намаляха. Тялото му, стегнато от гняв, се отпусна и детето задиша по-леко. След още известно време въздъхна уморено. Подадох му моята носна кърпа.

— Извинявай, тате — измърмори той все още с кърпа на носа, хълцайки.

— Няма нищо, моето момче. Не бързай да говориш.

Скоро той свали кърпата и я задърпа несъзнателно, като не спираше да диша на пресекулки. Протекоха още малко сълзи, но този път от облекчение. Издуха се още веднъж и започна да заприличва малко на себе си.

— Извинявай, татенце — повтори той отново. — Мисля, че сега всичко е наред.

— Добре, но кажи ми, моето момче, какво стана?

Метю се поколеба малко, преди да отговори.

— Колата.

Попремигнах.

— Колата.

— Колата?! За бога! Всичко бе наред. Какво ти е направила?

— Не, не точно колата — поправи се Метю. — Тя е чудесна, направо идеална и мислех, че на Чоки ще ѝ е интересно да я види. Разказах ѝ как се движи и разни други работи.

Започна да ми прималява — познато вече усещане.

— Но на Чоки не ѝ хареса, нали? — предположих аз.

Нещо като че се надигна в гърлото на Метю, но той се овладя, преглътна с труд и продължи смело:

— Каза, че е глупава и грозна, и тромава. Тя... тя ѝ се изсмя!

При спомена за обидата възмущението му се надигна отново и той с труд го подтисна.

Започнах сериозно да се безпокоя. Това, че хипотетичната Чоки можеше да предизвика почти хистеричен гняв, бе повод за истинско безпокойство. В този миг ми се искаше да знам малко повече за признаците и протичането на шизофренията. Едно нещо обаче бе ясно. Точно сега не бе подходящо да се развенчава Чоки, а от друга страна, все нещо трябваше да кажа.

— Какво пък толкова не хареса в колата?

Метю презрително сбърчи нос, помисли малко и изсумтя:

— Почти всичко — отвърна той мрачно. — Каза, че моторът е направо смешен и старомоден, и неикономичен и че мотор със скорости е истинска комедия; че само глупак може да измисли спирачките. И защо са тези ресори, които карат колата да се друсва по пътя върху колела, увити сякаш в салами. Тогава ѝ казах, че така се правят автомобилите, нашата кола е нова и много хубава. А тя повтори, че това е смешно, защото колата ни била тъпа, и че никой, който има поне малко мозък, няма да създаде такова тромаво и опасно нещо, а пък този, който седне в нея, трябва да е съвсем луд. И тогава... вече не помня добре, защото се ядосах. Но хич не ме интересува какво мисли оная: аз харесвам новата ни кола.

Ужасно трудно положение. Възмущението му бе искрено: погледнато отстрани, човек нито за миг не би се поколебал, че Метю е спорел не само от душа, но и с истинска страст. Всички колебания и съмнения дали трябва да се посъветвам по неговия проблем се изпариха. С риска да направя погрешна стъпка реших да не се предавам.

— Е добре, каква смята тя, че трябва да е колата?

— Точно това я попитах, когато се захвана с нея — отговори Метю. — А пък тя рече, че там, откъдето идва, колите изобщо нямали колела. Вървели малко над земята, не правели шум дори. Че нашите коли, които трябва да се движат по пътища, сигурно се сблъскват много често и че ако са свястно направени, това няма да се случва.

— Никак не би било лошо... ако успееш да го постигнеш, разбира се — признах аз. — Но я кажи, откъде е тая Чоки?

Метю смръщи вежди.

— Това е едно от нещата, които не можахме да определим — каза той. — Много е трудно. Разбираш ли, ако не знаеш къде се намира нещо, как ще определиш къде си ти?

— Искаш да кажеш, че ти липсва отправна точка?

— Сигурно — каза Метю не съвсем убедено. — Но мисля, че Чоки живее някъде много, много далеч. Там сякаш всичко е различно.

— Хм — можах само да отговоря аз и опитах в нова насока. — Колко възрастна е Чоки?

— О, много е стара — отвърна Метю. — Макар времето у тях да не върви, както при нас. Но ние с нея пресметнахме, че ако беше еднакво, щеше да е поне на двайсет години. Само че тя твърди, че ще

живее до двеста, така че тези двайсет не са голяма възраст. Чоки смята, че да живееш само до седемдесет или дори до осемдесет е глупаво и неикономично.

— Май доста неща й се струват глупави на твоята Чоки?

Метю кимна в знак на съгласие.

— Съвсем вярно. За нея почти всичко е тъпо — додаде той.

— Не е много приятно — обадох се аз.

— Аха, често пъти става досадно — съгласи се Метю.

В този момент Мери ни повика.

Недоумението ми растеше. Не знаех какво да правя. Очевидно Метю имаше достатъчно чувство за самосъхранение и не бе казал на нито един от приятелите или съучениците си за Чоки. Бе се доверил на Поли, с надеждата, според мен поне, да раздели някак Чоки със сестра си, но бе претърпял неуспех. Въпреки всичко повече от ясно бе, че той изпитва облекчение да говори за нея, и историята с колата без съмнение бе дала повод да излее пред мен отдавна насъбралото се у него. От това имах чувството, че в болшинството случаи той говори предпазливо — сякаш всеки миг е нащрек, готов да побегне и се защити от всеки лишен от съчувствие въпрос. Пред мен стоеше проблемът, кой от всички възможни пътища е най-подходящ да се поеме, за да не се подбуди съпротивата му.

Когато същата вечер разказах на Мери за инцидента с колата, тя изказа мнението, че трябва да се избере пътят, водещ до доктор Ейкът, нашия домашен лекар, който да ни препоръча подходящ специалист. Не се съгласих. Не че имах нещо против стария Ейкът. Не мога да отрека, че старият приятел никога не се скъпеше да предписва хапче, но не ме напускаше чувството, че той нищо не може да направи за Метю. Още повече, изтъкнах аз, че Метю не го обича и е малко вероятно момчето да му се довери. А може да излезе, че сме измамили доверието му, като сме се разбърбали пред Ейкът; при това положение рискуваме Метю да млъкне съвсем. Мери поразмисли и призна правотата на доводите ми.

— Но в такъв случай — каза тя — връщаме се там, където сме сега. Нещо трябва да се направи... А не можеш да вземеш телефонния указател и да позвъниш на който и да е психиатър. Нужен ни е точно определен човек, с добри препоръки и т.н....

— Мисля, че има такъв. Онзи ден говорих с Алън за тия неща и той спомена за един далечен познат, с когото бяхме в Кембридж; казва се Лендис — Рой Лендис. Алън беше по-близък с него и не е спирал да поддържа контакт. Специалността му е психиатрия. Сега работи в Клодесли, което значи, че е способен. Алън намекна, че няма да е лошо да се свържем с него поне информативно, просто да даде насока. Ако пожелае да види Метю, ще може да каже дали да се консултираме с някой негов колега и с кой именно. А може случаят да е по неговата специалност. Да опитаме поне.

— Добре — съгласи се Мери. — Заеми се с него и опитай да го доведеш тука. Да знам, че поне нещо правим...

Времето и професионалната практика правят чудеса. Трудно щях да позная в гладко вчесания, с равно подрязана брада и елегантен костюм мъж, който седна на нашата маса с Алън в клуба, пословично немарливия към себе си студент Рой Лендис. Трябваше да призная, че тази външност и прибавеното към нея спокойно държане допринасят твърде много за доверието към такъв човек. В същото време това са неща, които плашат малко. Усещах леко безпокойство и не можех да се отърва от чувството, че някъде от засада наднича лекарската му етика, дали щеше да ми каже истината.

Въпреки всичко направих решителната крачка. Подчертах, че това, от което имаме належаща нужда, бе съвет — какво е най-подходящо да предприемем. Разказах му някои неща за Метю. Докато ме слушаше, професионалната предпазливост на Лендис отстъпи място на растящ искрен интерес. Особено го заинтригува епизодът с колата. Той ми зададе редица въпроси, на които отговорих, доколкото можах, и усетих, че започвам да се обнадеждавам. На края той се съгласи да дойде у нас в Хиндмиър идущата неделя. Даде ми и няколко наставления как да подготвя почвата за посещението му така, че когато се прибрах, можах с облекчение да съобщя на Мери, че нещата са вече задвижени.

На следващия ден вечерта казах на Метю:

— Снощи вечерях с един стар приятел. Струва ми се, че няма да ти е неприятно да се запознаеш с него.

— А-ха — отвърна Метю, без да прояви кой знае какъв интерес към старите ми приятели.

— Между другото стана дума за коли — продължих аз — и той ми разказа за някои нови идеи в конструирането на автомобилите, които много ми напомниха на онова, което Чоки ти беше разправяла. И той намира, че колите сега са доста трوماви.

— Така ли? — обади се пак Метю. После ме погледна настойчиво и попита:

— Каза ли му за Чоки?

— Ами трябваше да му кажа това-онова. Разбираш ли, не можех да се преструвам, че тези мисли са твои, още повече че те наистина не са. Той доста се интересува, но не се изненада кой знае колко. Поне не толкова, колкото се изненадах аз, когато ти за първи път ми разказа за Чоки. Останах с впечатлението, че е срещал нещо подобно на Чоки.

Едва сега Метю показва известни признаци на интерес, но продължаваше да бъде предпазлив.

— Говорил ли му е някой по този начин? — заподпитва той.

— Не — признах аз. — На него не, но познавал такъв човек или дори няколко души. Но нали ти казах, той никак не се учуди. Не се впуснахме в подробности, но си помислих, че на теб може би ще ти бъде интересно.

Като начало не бе лошо. Метю няколко пъти се върна на този разговор по собствено желание. Явно направи му впечатление, че има някой, за когото Чоки не е изненада.

Това, както и възможността сам да се увери в думите ми, го подтикна да признае, че не би имал нищо против да поприказва някой път с Рой Лендис.

Следващата събота направихме истински излет с новата кола по крайбрежието. Къпахме се, обядвахме със сандвичите, които носехме от къщи, а после ние с Мери се изтегнахме под лъчите на слънцето, докато децата тичаха нагоре-надолу и се забавляваха сами.

Към пет и половина започнахме да се приготвяме за тръгване обратно. Лесно открихме Поли сред неколцина нейни нови познайници, но от Метю нямаше и следа. Стана шест часът, а него все

още го нямаше. Реших да обиколя наоколо с колата, докато Мери и Поли останаха да чакат на същото място, в случай че той се върне там.

Почти бях стигнал до пристанището, когато го забелязах, че много сериозно разговаря с някакъв полицаи. Спрях наблизко и Метю ме видя.

— А, здрасти, тате — извика той. После погледна нагоре към полицаия и последван от него, тръгна към мен. Той вдигна ръка към шлема си за поздрав.

— Добър ден, сър — каза той. — Тъкмо се мъчех да обясня на този млад човек, че така не бива. — После поклати глава и обясни: — Не може да се очаква, че хората ще търпят лодките им да бъдат разглеждани така, както не е разрешено да се влиза в чуждите домове, нали?

— Разбира се, че не може — съгласих се аз. — Ти с това ли се занимаваше, Метю?

— Ама аз само гледах бе, тате. Откъде да знам, че не е разрешено. Нищо не съм направил.

— Беше ли в лодката?

— Да, тате.

Сега бе мой ред да поклатя-глава.

— Това не е редно, Метю. Човекът е съвсем прав. Вярвам, че поне си се извинил. — Погледнах към униформения мъж и долових как клепащът на дясното му око се притваря, за да ми намигне.

— Вярно е, че момчето не правеше нищо лошо, сър — съгласи се той. — Но точно както казахте, това никак не е редно.

Метю вдигна поглед към полицаия.

— Много съжалявам, сър — извини се той. — Просто никога не ми е идвало на ум, че лодките са като домовете на хората. Ще запомня това, което ми казахте. — И протегна ръка.

Двамата съвсем сериозно си стиснаха ръцете.

— Да вървим. Закъсняваме — обадох се аз. — Благодаря ви много — обърнах се към полицаия.

Лицето му се разтегна в усмивка и той отново вдигна ръка към шлема си, докато се отдалечавахме.

— Какво си правил? — потитах аз.

— Това, което казах преди малко: просто гледах — рече Метю.

— Е, имал си късмет. Само че, надявам се, и аз да имам същия късмет със следващия полицаи. Чудесен човек!

— Да — каза само Метю.

По време на последвалото мълчание той усети, че не се е извинил достатъчно.

— Извинявай, че закъснях, тате. Не усетих как е минало времето.

— И тъй като почувствува, че ми дължи повече обяснение, продължи: — Виждаш ли, Чоки никога не е виждала лодка — отблизо, искам да кажа — и затова ѝ я показах. Но някакъв мъж си подаде главата от една дупка, ядоса се и ме заведе при полицаи.

— Е, да. Значи, Чоки е виновна.

— Не съм — чистосърдечно призна Метю. — Аз си помислих, че ще ѝ е интересно.

— А-ха — кимнах аз. — И ако е била вярна на себе си, сигурно лодката ѝ се е сторила тъпа.

— Да, наистина — призна Метю, — каза, че сигурно се изразходва страшно много енергия, за да се преодолее съпротивлението на толкова много вода, и че е по-разумно да се построят кораби, които да се движат над водата от изтласквания въздух.

— Е, тук вече малко е закъсняла. Ти ѝ кажи, че има хеликоптери — посъветвах го аз, когато стигнахме при очакващите ни Мери и Поли.

През следващата седмица с нарастващо нетърпение очаквах посещенията на Лендис в неделя. Една от причините бе бележникът с оценките за работата на Метю в училище. Общо взето, нямахме основание за тревога, но тук-там долових озадачаването на някои учители.

Мистър Тримбл признаваше, че Метю има известен напредък, но убеден бе, че ако момчето насочи вниманието си само към общоприетия начин на мислене, ще постигне много повече.

Мис Тоуч бе доволна, че може да отбележи засиления интерес на Метю към предмета ѝ, но смяташе, че е по-добре сега-засега той да се ограничи с овладяването на географията и да остави космогонията за по-нататък.

Мистър Кефър, учителят по физика, не бе съвсем доволен. Той пишеше: „Този срок се забелязва съвсем ново отношение на ученика към физиката. Ако това отношение се бе изразило в по-задълбочено овладяване на материала вместо в задаване на въпроси, работата му по физика значително щеше да се подобри.“

— Какво си направил на мистър Кефър? — попитах момчето.

— Ядоса се — отвърна Метю, — защото веднъж го попитах за налягането на светлината, а друг път му казах, че ми е ясно какво е това гравитация, но не разбирам защо я има. Мисля, че той не знаеше какво да отговори, а и разни други работи. Искаше да знае откъде взимам тези въпроси, но не можех да му кажа, че ми идват на ум след разговор с Чоки. И тогава го хвана яд. Но сега всичко е наред. Искам да кажа, че усетих, че не бива да му задавам въпроси, и престанах.

— Ето и мнението на мис Блейд — биоложката. И тя май не е във възторг — отбелязах аз.

— О, сигурно, защото я попитах как човек се размножава, след като е еднополов. Тогава тя каза, че всеки човек е еднополов. А ако няма разлика между мъжете и жените? Тя отговори, че това е възможно само при растенията, но не и при хората. Не винаги, продължих аз, а тя рече, че това е глупост. Възразих й, че не е глупост, защото съм срещал такъв човек. Попита ме какво съм искал да кажа — с такъв един глас... Разбрах, че не е трябвало да започвам изобщо, защото не можех да й кажа за Чоки и млъкнах, макар тя да не спираше да ме пита какво съм искал да кажа. Оттогава понякога ме гледа много строго. Това е всичко.

Не само мис Блейд бе озадачена. Преди известно време, опитвайки се да разбере как мисли Чоки, бях попитал:

— Няма ли Чоки дом? Никога ли не ти е разказвала за майка си и баща си, къде живее... нещо от този сорт?

— Не много — отговори Метю. — Никак не мога да разбира къде живее. Разбираш ли, толкова много от нещата, които тя казва, са ми непонятни.

Отговорих му, че наистина не разбирам съвсем. Сбърчил вежди, Метю се опита да се съсредоточи.

— Ами... Да предположим, че аз съм напълно глух и ти се опитваш да ме научиш някаква мелодия — не бих могъл да знам какво искаш да направиш, нали? Нещо подобно е и това... така си го

представям поне... Тя понякога говори за баща си или за майка си, но „той“ и „тя“ нещо се объркват, като че ли и двамата са едно и също нещо.

Помислих си на какви ли объркани въпроси ни предстои да отговаряме, мъчех се да си спомня името на някой хибрид от гръцката митология, но все ми се изплъзваше. Единственото, което успях да направя, е да се съглася с Метю, че сигурно е доста объркано.

— Но на нея ѝ е трудно да разбере как стават нещата при нас — каза той. — Смята, че сигурно е ужасно объркващо да имаш двама родители. Естествено било и по-лесно да обичаш един човек, защото ако родителят ти е разделен на две, много ще е трудно да не обикнеш единия, тя казва „половината“ повече от другия. И че е много вероятно на това напрежение да се дължат страните неща, които ни заобикалят.

Тези идеи и заключения събудиха съчувствието ми към смутената учителка по биология — мис Блейд. Накараха ме да усетя и искрено задоволство от това, че вече бях влезнал във връзка с Лендис, макар безпокойствието ми за окончателното му мнение да нарастваше.

Другото нещо бе обаждането на Дженит, сестрата на Мери, която, както обикновено, в последния момент известяваше за намерението си да ни посетят в края на седмицата. Мери ѝ обясни, че сме заети в неделя и героично отби всички въпроси, отнасящи се до ангажимента ни.

— Е, много жалко, но няма значение — каза Дженит. — Ще дойдем в петък и веднага след закуската в неделя ще си тръгнем. Така ще можем да разгледаме хубаво и местността на връщане.

— По дяволите — изпъшка Мери, оставяйки слушалката. — Бедата е там, че когато Дженит си науми нещо, просто ми взема ума и аз с нищо не мога да ѝ се противопоставя. Защо не я отклоних за следващата неделя? Е, както и да е, вече е много късно.

В петък вечерта Дженит и съпругът ѝ Кенет пристигнаха, придружени от двете си най-малки хлапета. Те не измениха на навика си и закъсняха с близо час и половина от уговореното време, а от този миг нататък посещението им протече по неизменната си програма. Мери и Дженит заговориха за всичко, свързано с децата на Дженит, децата на сестра им Пейшънс, децата на братята им Тед и Френк, после дойде ред на децата на редица техни общи приятели. Ние с Кенет се придържахме към по-безопасни теми и бързахме главно за коли. Общо взето, нещата вървяха гладко. Само в събота вечерта, очевидно усетила, че след нескончаемото обсъждане бяха пропуснали децата на самата Мери, Дженит реши да поправи грешката си:

— Разбира се, не е моя работа — започна тя, — но винаги съм била убедена, че човек отвън може да види повече неща, отколкото домашните. Не е ли така?

Всички усетихме маневрата. Погледнах Мери. Тя изглеждаше погълната от плетивото си.

— Възможно е. От друга страна пък, външният човек може да види далеч по-малко — отвърна тя.

Въпросът на Дженит бе риторичен. Трудно можеш да я отклониш от обобщения. Ето защо тя продължи:

— Направи ми впечатление, че Метю е поотслабнал — попребледнял.

— Така ли? — обади се Мери.

— Не си ли забелязала? Точно това имах пред вид. Може би се е преуморил... на неговите години децата винаги израстват бързо, нали?

— Наистина ли?

— А може и по природа да не е много як — предположи Дженит.

Мери бе свършила реда, сложи плетката на коленете си и я приглади с ръка.

— На нас пък ни се вижда напълно здрав и силен — каза тя. — Нали, Дейвид?

И аз на свой ред се обадох:

— Съвсем вярно. Нищо повече от настинка, и то много рядко. Никак не мога да разбера как можеш да попречиш на едно дете да се простудява — подкрепих аз Мери.

— Радвам се да го чуя — каза Дженит. — И все пак човек не може да види всичко. Пък и не може да се каже, че знаем много за родителите му, нали? Не ти ли прави впечатление, че от време на време става апатичен към околните... някак вгълбен в себе си?

— Не намирам — отвърна й Мери.

— Е, точно затова казах, че отстрани някои неща се виждат по-ясно. А на мен ми прави впечатление неговото равнодушие. А и моят Тим ми каза, че го е чувал да си говори често сам.

— Много деца мислят на глас.

— Разбира се, но моят Тим казва, че Метю говорел странни неща. Това се случва, когато детето има силно въображение, нали знаеш?

Мери спря да плете.

— Какви странни неща? — попита тя.

— Тим не помнеше точно, но му се сторили много особени.

Усетих, че е дошло време да се намеся.

— Ами да — обадох се аз, — то е съвсем ясно. Метю е може би малко по-чувствителен. А Тим е толкова непосредствен, че никога не можеш да очакваш, че има нещо, над което размишлява. Здрав дух в здраво тяло, нали знаеш?

Най-накрая Дженит бе чула това, което чакаше.

— Точно така — съгласи се тя възбудено. — И именно затова разликата между тях е толкова явна.

— Няма две мнения по този въпрос — отвърнах й аз. — Твоят Тим е така удивително нормален, та трудно можеш да си представиш, че ще каже нещо необичайно. Но често си мисля, че прекалената нормалност в повечето случаи е за сметка на индивидуалността. И така си е, да си нормален значи да си посредствен.

— А, не бих казала, че Тим е посредствен — запротестира Дженит и се увлече в примери, с които доказваше, че не съм прав.

Така Метю бе оставен на мира.

— Много се радвам, че я спря навреме — каза Мери, когато останахме сами. — Макар че беше малко груб по отношение на Тим.

Той съвсем не е глупак.

— Разбира се, че не е, но сестра ти, скъпа, е твърде любопитна и боя се, не твърде интелигентна жена. Като повечето родители си противоречи. Искат й се да има гениално дете, което в същото време да бъде и абсолютно нормално. Намекна, че Метю не е съвсем като всички, и трябваше да се отбраняваме. Ето защо намекнах, че Тим, макар и съвършено нормален, не е гениален, и тя премина в атака. Елементарно, мила.

— Тя обаче бе права в едно. Ние нищичко не знаем за родителите на Метю, нали?

— И точно затова не можем да кажем със сигурност дали те имат нещо общо с тази Чоки; ето защо нека изчакаме и видим какво ще излезе от разговора на Метю с Лендис утре.

Дженит и нейната компания, както винаги закъсняха с тръгването си, но все пак успяхме да ги изпратим двама минути преди колата на Лендис да завие към нашата къща. Той пристигна, както подобава на известен лекар, с голям лъскав „Ягуар“.

Представих го на цялото си семейство. Мери бе малко сдържана, но за моя радост Метю го прие съвсем естествено. След лекия обед поседяхме на верандата малко повече от четвърт час, след което според уговорката Мери отведе Поли със себе си, аз се извиних с някакво неотложно занимание и Лендис и Метю останаха сами.

Дойде време за чая и отидох да ги повикам. Метю усилено разказваше нещо. Лендис улови погледа ми, но категорично ме отпрати с очи.

Ние тримата решихме да не ги чакаме и добре направихме, защото беше вече шест часът, когато останалите двама приключиха „тайния“ си разговор и се присъединиха към нас. По всичко личеше, че чудесно са се разбрали. Метю ми се видя по-весел от много време насам; Лендис бе мълчалив и замислен.

Децата вечеряха сами и се качиха да си легнат. Едва тогава ние седнахме на масата и вече можехме спокойно да поговорим. Мери се обади първа:

— Доста дълго говорихте, надявам се, че Метю не ви е отегчил много.

Лендис я загледа за миг, после тръсна глава.

— Да ме е отегчил? — повтори той. — О, не, уверявам ви. — Сетне се обърна към мен: — Знаеш ли, че ти не си ми казал и половината от нещата — каза ми той с лек упрек.

— Не вярвам да съм знаел и половината — отвърнах му аз. — Казах ти почти всичко, което знаех, но за да разбере и останалото, трябваше да го притисна. Смятах, че няма да е разумно... Не съм толкова остарял, за да не помня колко досадни могат да са въпросите на родителите. Затова те и повиках. Независимо от професионалното ти умение надявах се, че пред теб ще се почувствува по-свободно и ще се разприказва. Както и стана, нали?

— Да, наистина — кимна Лендис. — Разумно е било да не го принуждаваш, макар че сериозно се затрудних, докато започнем. Намирам, че е страшно объркан, и има крещяща нужда да се довери някому повече, отколкото очаквах. Във всеки случай сега много се разтовари и мисля, че поне ще се почувствува по-добре.

Лендис спря за малко и се обърна към Мери:

— Кажете ми, мисиз Гор, при нормални обстоятелства — искам да кажа, преди да започне тази история с Чоки — момчето имаше ли богато въображение?

Мери се замисли.

— Не мисля, че бих могла да кажа това — отговори му Мери. — Когато беше малък, бе по-скоро впечатлителен. Например извеждахме го във винаги, когато някой трябваше да пусне чешмата, но това не е съвсем същото, нали? Не, не мога да кажа, че е имал богато въображение, напротив — съвсем нормално.

Лендис кимна.

— Трудно е да контролираш едно възприемчиво дете. От това, което ми бе разказал Дейвид, останах с впечатлението, че Метю е чел твърде много фантастика и е стигнал до състояние, при което му е трудно да различи реалното от нереалното. И първоначално тръгнах по погрешен път...

— Сигурно е чел. Всички деца сега четат тези неща — намесих се аз, — но фантастиката го привлича главно с приключенската си страна...

— Това ми стана ясно още в началото. Но скоро трябваше да променя становището си... а после отново трябваше да го коригирам.

Лендис се замисли и започна да си играе със студеното месо в чинията, докато Мери загуби търпение и попита:

— А сега какво мислите?

Лендис продължаваше да мълчи. Минаха една-две минути, преди да вдигне поглед и да отговори. На края се загледа в отсрещната стена, а на лицето му се бе изписало странно, отнесено изражение.

— Повикахте ме като специалист, но ако искахте съвета ми като на такъв, бих казал, че случаят е много сложен и че един толкова кратък разговор е крайно недостатъчен, за да се каже нещо конкретно. С две думи, щях да шикалкавя. Ще ви кажа искрено като неспециалист — не зная, объркан съм...

Лендис млъкна на средата и започна да върти ножа в ръце. Потърсих погледа на Мери. Не казахме нищо.

— Не ми е ясно — обади се пак Лендис. — Всъщност прилича ми на нещо, но това е направо глупост...

Той отново млъкна.

— На какво... — подканих го аз малко остро.

Той се поколеба и си пое дълбоко въздух:

— Не съм срещал подобен случай. Това е нещо, за което непросветените ни деди са казвали „вселил се у него дух“. За тях би било съвсем просто да кажат, че Чоки е някакъв зъл дух, вселил се в Метю.

И тримата мълчахме. Аз наруших тишината.

— Но както сам каза, това е глупост... нали?

— Не зная... Човек трябва да внимава да не бъде догматик като дедите ни. Много е лесно да се опростяват нещата, точно това прави и Метю, като казва, че „говори“ на Чоки или че тя му „казва“ нещо. Прадедите ни биха сметнали, че той чува гласове, но той просто така се изразява. Метю употребява думата „говори“, защото не знае как другояче да го изрази. Когато казва, че „слуша“ Чоки, фактически не чува думи: няма звукове, които да стигат до него. Твърди, че не са му нужни думи, за да отговаря, а въпреки всичко понякога ги произнася, но то става по навик, не защото е необходимо. Следователно „чува гласове“ е преносно казано, а в същото време разговорите, които води с този въображаем глас, са свършено реални.

Мери сбърчи чело.

— Не бихте ли ми обяснили по-добре — обади се тя.

— Едно не подлежи на съмнение — налице е намесата на чуждо съзнание — каза той. — Припомнете си само какво ви е питал и какво е казвал на вас и Дейвид. Приехме, че той не си го измисля, нали и затова съм тук. Не ви ли прави впечатление, че предметът на въпросите е сериозен, а всъщност те са наивно и съвсем по детски изразени.

— Не бива да се забравя, че той още няма дванайсет години.

— Именно, а за дете на неговите години има учудващо богат речник и все пак му е недостатъчен, за да изрази ясно въпросите си. Той знае какво иска да попита и често пъти разбира това, за което пита. Но най-много се затруднява да намира думи, с които да го изрази, нали?

Ако задаваше въпроси, които е чул, нямаше да има този проблем. Просто щеше да повтаря чуждите мисли независимо от това, дали ги разбира или не. Същото важи, ако ги бе прочел някъде. И в двата случая нямаше да се затруднява да търси нужните думи.

Оттук следва, че той не чува по обикновения начин тези въпроси, нито пък ги прочита; и все пак разбира по някакъв начин онова, за което се мъчи да попита. Остава въпросът, как тези въпроси стигат до съзнанието му без необходимите за това думи? Проблемът действително е сериозен...

— Наистина ли е толкова сложно? — попита Мери. — Човек използва думи, за да изрази мисли. Всеки има мисли. А те трябва да дойдат отнякъде, преди да им се даде название.

Познавах този неин тон. Нещо, може би думите „вселил се дух“ я бе раздразнило.

Лендис продължи:

— Да вземем например употребата на двоичната система. Ако някой му я бе показал или беше я видял в книга, щеше да употреби най-често използваните символи — нула и единица, плюс или минус или може би „хикс“ или „игрек“. А на него са му се сторили като „Да“ и „Не“ и той ги е съкратил на „Д“ и „Н“.

— Но — възрази Мери — ако, както вие казвате, не съществуват думи, които той да чува, тогава защо се вслушва? Откъде ще му дойде на ума мисълта за Чоки, която „говори“?

— О, Чоки наистина съществува. Съвсем естествено, в първия момент потърсих някаква персонификация в подсъзнанието му, но съвсем скоро се уверих, че не става дума за това. Само че къде е тази Чоки и какво представлява, ми е абсолютно непонятно — така както и на Метю...

Не това искаше да чуе Мери.

— Разбирам, че за него тя съществува — каза тя. — За него тя е реалност. Именно затова и ние играем тази игра, но...

Лендис я прекъсна:

— Чоки е къде-къде по-реална. Убеден съм, че каквото и да представлява, тя е нещо много повече от Метюва измислица.

— Съзнателна измислица — опитах се да уточня аз, — а може и да е плод на негов комплекс?

Лендис поклати глава:

— Не мисля. Разгледана като проекция на неговото подсъзнание, тя не би била жизнена. Ще ви кажа защо. Ето например случая с колата. Няма момче на Метювите години, което дори за миг да си помисли, че най-последният модел на една кола е старомоден. Той я намира прекрасна. Горд е с нея и му се иска да се поизфука. Естествено щеше да бъде, ако друго дете... или който и да е друг се отнесе с презрение към автомобила с тази разлика, както е в нашия случай, че нито това друго дете, нито Метювото подсъзнание биха могли да определят как може да бъде подобрена.

И още нещо, което момчето ми разказа днес следобед за Чоки. Обяснявал ѝ как се използват космическите ракети за полети в космоса. Тя му се изсмяла точно както се изсмяла и на колата. Според Метю този начин ѝ се сторил комичен и старомоден, мисля, че той иска да каже примитивен. Теглото, каза му тя, е сила, а силата е форма на енергията: и глупаво, и безсмислено скъпо е да противопоставяш една форма на енергията на друга. Първо човек трябва да се научи да разбира естеството на противодействащата му енергия. Когато я разбере правилно, едва тогава може да открие начин да я преодолее и да я впрегне да му служи, вместо да му пречи. По този начин за пускането на космически кораб няма да има нужда от експлозив, за да се преодолее земното притегляне, а да се намери начин за защита от него. Тогава, обяснила тя, като се уравни силата на притеглянето с центробежната сила, ще се постигне

постепенно издигане и равномерно ускорение. Разумно поддържана скорост на ускорение с около две или три g ще създаде далеч по-голяма скорост от тази на нашите ракети, без каквито и да било сътресения. Манипулирайки с антигравитационните екрани, можете да поемете, която искате посока, да увеличавате или намалявате скоростта според желанието си.

„Ракетостроенето е проста работа — казала му тя (мисля, че е искала да каже наивна), — все едно да задвижиш кола с часовников механизъм или петрол, но щом сте започнали да изразходвате готова енергия, с вас е свършено: а със...“ Тук вече познанията на момчето са се оказали недостатъчни и той не е разбрал понятието. Метю смята, че става дума за някаква енергия, подобна на електричеството, но ясно съзнава, че тя е нещо съвсем различно... Във всеки случай в света на Чоки черпят тази енергия от космическата радиация и я трансформират, за да задвижват с нея мотори или гравитационни екрани, което завинаги би разрешило енергийния проблем. За нас скоростта на светлината е предел. Но за да могат да летят в космоса, според Чоки пред хората стоят още два важни проблема за решаване. На първо място продължителността на създаване и намаляване на ускорението. И съкращаването на това време чрез увеличаване на гравитационните сили, но това струва страшно скъпо, а ефектът е малък. Вторият, и то много по-сериозен проблем е, че скоростта на светлината е твърде малка, за да се покрият огромните междузвездни разстояния. Трябва да се преодолее тази пречка и най-надеждната последна теория е... отново Метю не е могъл да схване твърде мъчните за неговото съзнание понятия. Той ми каза следното: „Тя продължаваше да ми разказва, но думите ѝ не значеха нищо. Дори да искам да го повтора, нямам думи, с които да го сторя.“

Лендис спря. Сетне добави:

— Виждате отново проблема с липсата на думи. Абсолютно сигурен съм, че не е прочел тези неща в книгите. Би могъл да ги прочете, но не е. Ако бе така, нямаше да се препъва по този начин в търсенето на израз, за да обясни нещо, което му е ясно.

— Трябва да призная, че на мен пък никак не ми е ясно. Как ли са стигнали тези мисли за космическите кораби до ума му? — попита Мери.

— Това е само пример. Разбрал е някак, че космическите кораби са несъвършени, така както е подочул, че и леките коли могат да бъдат по-функционални.

— И на вас всички тези приказки ви се струват смислени — искам да кажа, прозирате някакъв здрав разум?

— Дотолкова, доколкото се простират познанията му, в думите му има логика. Добре би било ако нямаше.

— Защо?

— Защото ако беше така и той би добавил разни свои измишльотини, можехме да сметнем, че се опитва да скалъпи някаква история от това, което е чел. А момчето съвсем спокойно заявява, че има много неща, които не разбира, а когато говори за останалите, по нищо не личи, че измисля. Много по-просто щеше да бъде, ако дори подсъзнателно той се бе старал да съчини цялата история.

Има и друго нещо. Очевидно по мнението на Чоки нашата цивилизация прекалено много се осланя на кръга. Открили сме кръговото движение и го прилагаме навсякъде. Едва отскоро в новите открития се забелязвало известно освобождаване от тази „кръгова“ мания. Е, сега кажете, откъде може на едно момче да му дойде на ум такова нещо?

Лендис отново поклати глава:

— Честно казано, в този момент нищо определено не мога да измисля. Не разбирам. Мога само да повторя „не зная какво му е“. Много ми се ще да разбере, но не мога. А нещо има.

Мери рязко и решително стана от масата. Събрахме чиниите, сложихме ги на масичката с колелца и тя ги избута навън. След няколко минути се върна с кафето. Докато го наливаше, се обърна към Лендис:

— От всичко, което ни казахте досега, разбирам, че вие не виждате начин да помогнем на Метю, така ли?

Челото на Лендис се сбърчи.

— Да му помогнем? — повтори той. — Не знам. Дори не съм сигурен, че той има нужда от помощ. Струва ми се основното, от което има нужда, е да може да споделя с някого това, което говори с Чоки. Той не я харесва твърде, тя често пъти го дразни, но му разказва и много неща, които са му интересни. И като че ли съществуването на Чоки не го тревожи. Чувството му за самосъхранение го е подтикнало

да запази Чоки в тайна, което е разумно от негова страна. Засега само с вас е споделил. Сестра му е била третият човек, но там е претърпял неуспех.

Мери разбърка кафето, втренчила поглед в течността. Сетне, сякаш взела решение, започна направо:

— Сега вие говорите, като че Чоки действително съществува. Нека се уточним. Чоки е измислица на Метю. Това е име на един въображаем приятел, така както бе Пиф за Поли. За всеки е ясно, че няма нищо необикновено в това и няма място за тревога, но до известна граница. Минаването отвъд тази граница е само по себе си обезпокоително, защото престава да е нормално. На нас ни се струва, че Метю е преминал тази граница. Нещо не съвсем нормално се е случило с него. Ето защо и Дейвид се обърна към вас за съвет.

Преди да отговори, Лендис загледа замислено жена ми:

— Боя се, че самият аз не съм наясно. Да се прави паралел между Чоки и Пиф е безсмислено. Ще ми се да вярвам в това, което и на вас се иска — че цялата тази история е негово творение (поне така би трябвало да мисля като специалист). Че както Пиф бе създадена от едно дете, така и Чоки е създадена от Метю. Но не мога да пренебрегна фактите. Не съм фанатик и не мога да ги преиначавам, за да ги „вкарвам в рамките на определена болест“. Чоки е по един начин, който не разбирам, обективно съществуваща — тя идва отвън, не отвътре. От друга страна, не съм толкова доверчив, че да приема прастарата идея за „вселяване на духове“, макар тя да подхожда на фактите повече от всичко останало... — Той млъкна, замисли се в продължение на няколко секунди и тръсна глава: — Не, тайната се крие другаде. „Вселяване на дух“ е точно това, което влагаме в самия израз — власт. В случая няма власт. По-скоро прилича на установени отношения...

— Това пък сега какво е? — възкликна Мери.

Остротата, която усетих в гласа ѝ, за мен значеше, че цялото доверие, което е имала в Лендис, се е изпарило безвъзвратно. Той сякаш не забелязваше нищо. Отговори съвършено невъзмутимо:

— Сигурно си спомняте, че когато Метю беше болен, той помоли Чоки да го остави на мира и да си отиде, а след вашата молба тя наистина не го безпокоеше повече. Очевидно е сторила същото и когато е предизвикала неудържимия му гняв по повод на новата ви

кола. Той я отпрати. Значи, тя не властвува над момчето... Попитах го за това. Метю ми разказа как в началото, когато започнала да говори с него, се появявала, когато ѝ скимне. По време на час в училище, докато си пише домашните, докато се храни, а много често и докато спи. Никак не му се нравело да го прекъсват безразборно, докато има работа или се занимава с нещо, което му е интересно; още по-неприятно му било да го безпокои в присъствие на други хора, защото те започвали да го гледат странно, пък и наистина как може да обръща внимание на тях и на нея едновременно; никак не му харесвало да го буди и нощем, за да му задава абсурдните си въпроси.

Ето защо настоявал тя да идва само тогава, когато може да ѝ отдели цялото си внимание, а през останалото време просто не ѝ отговарял. Това между другото не било толкова лесно, защото: „Времето на Чоки не прилича на нашето“, обясни ми Метю, и се наложило да сложи хронометър в кухнята, за да ѝ покаже колко трае един час. След това си направили разписание, според което тя идвала, когато той не е зает, по време, което на него му е удобно, забелязват ли, не на нея...

Забележете също колко е разумно. Няма никакъв елемент на фантазия. Чисто и просто едно момче се уговаря с приятеля си да го посещава в подходящо време. И по всичко личи, че този приятел няма нищо против да приеме поставените условия.

На Мери вече нищо не можеше да ѝ направи впечатление. Започнах да се съмнявам дори, че изобщо го слуша. Тя нетърпеливо каза:

— Не разбирам. Когато историята с Чоки започна, ние с Дейвид мислехме, че не е разумно да се опитваме да се месим. Смятахме, че скоро всичко ще мине. Сгрешили сме: трябвало е да бъдем по-твърди. Започвам да се тревожа. Няма нужда човек да е психолог, за да знае какво може да последва от превръщането на една измислица в реалност. Съгласих се Дейвид да ви повика, защото предполагах, че ще ни помогнете да намерим път, по който да помогнем на Метю да се освободи от измислицата си, без да го травмираме. Вместо това вие, изглежда, прекарахте целия ден в затвърдяване на тази фикция и при това сам повярвахте в нея. По никакъв начин не можете да ме убедите, че за детето това е полезно.

Лендис сякаш се готвеше да отговори нещо остро, но се въздържа.

— Първото условие — започна той — е да се схване ситуацията. А за това е нужно да се спечели доверието на детето.

— Очевидно — съгласи се Мери, — и аз добре разбирам, че докато говорихте с Метю, се е налагало да се преструвате, че приемате съществуването на Чоки — нима не правим и ние същото от седмици наред? Но не разбирам защо продължавате тази игра, когато Метю вече не е тук.

— Но, мисиз Гор, спомнете си въпросите, които ви е задавал, и всичко онова, което ви е казал. Нима не ви се струват странни? Интелигентни, но странни и съвсем не в негов стил?

— Това е съвсем вярно — отвърна му тя грубо. — Но момчетата четат всякакви книги и човек може да очаква всевъзможни въпроси. И не виждам какво странно има в това, че питат. Това, което ни тревожи, е начинът, по който той насочва цялото си природно любопитство в подкрепа на измислената Чоки. Не разбирате ли, че се страхувам тази фантазия да не се превърне в болест. Единственото, което искам да зная, е как да намеря начин, по който най-безболезнено да предотвратя това.

Лендис отново се опита да обясни защо според него Чоки не е обикновена измислица, но Мери бе вече в състояние, при което упорито отказваше да възприеме каквито и да било негови доводи. Много съжалих, че той направи фаталната грешка да назове състоянието на детето „вселяване на дух“. Не очаквах подобна грешка от един психиатър, но връщане назад нямаше.

На мен не ми оставаше нищо друго, освен да бъда свидетел на все по-задълбочаващата се враждебност помежду им.

Най на края Лендис реши да си тръгне и тримата си отдъхнахме.

6

Положението все повече се усложняваше. Можех да възприема разсъжденията на Лендис, но да ме убиеш, не можех да разбера докъде щяха да го доведат... не можех да не съчувствувам и на тревогата на Мери. Той може би умишлено бе направил тази груба за един психиатър грешка... Струва ми се, щеше да е по-добре, ако не бе споменавал за това, в какво са вярвали едно време хората, и най-вече трябваше да избегне думата „дух“. Има суеверни страхове, които енергично отричаме, и искрено вярваме, че сме ги надживели, но които въпреки всичко кротко дремят във всеки един от нас и са готови да се събудят за живот от случайно изпуснатата дума в критичен момент. Посещението на Лендис успя само да разтревожи още повече Мери. Нещо повече, спокойното му, безпристрастно и аналитично отношение към нашия проблем я бе ядосало. Тя търсеше спешна помощ. Нещо ставаше с Метю и тя искаше то да се оправи веднага, без бавене. Бе потърсила Лендис за съвет, а в отговор бе изслушала изявление, че това е много интересен случай и че единственото тревожно нещо в него е, че той не може да си го изясни. Докато Лендис си отиде, цялото й поведение говореше, че тя го смята едва ли не за шарлатан. Акцията се бе оказала неуспешна.

Когато на следващия ден вечерта се прибрах, жена ми бе някак разсеяна. Прибрахме чиниите от вечерята, пратихме децата да си легнат и в стаята се възцари добре познатата за мен атмосфера. Мери се готвеше да ми каже нещо; нещо, което не знаеше как ще посрещна. Тя седна по-изправена от обикно вено с лице към камината и малко предизвикателно — по скоро на огъня, отколкото на мен обяви:

— Днес бях при доктор Ейкът.

— Така ли? — попитах аз. — Болен ли е някой?

— Питам какво да правя с Метю — допълни тя.

Погледнах към жена си.

— Нали не си водила и момчето?

— Не — поклати тя глава. — Мислех да го взема с мен, но после размислих.

— Много се радвам — признах ѝ аз, — защото смятам, че за Метю това би могло да значи измяна. Може би е по-добре той да не знае.

— Да — съгласи се Мери прекалено решително.

— И преди ти казах — забелязах аз, — че нямам нищо против Ейкът, бива го да среже цирей и да лекува шарки, но не мисля, че може да се оправи с подобно положение.

— Прав си. Точно така е — призна Мери. — Имай пред вид, че и не съм очаквала той да го лекува. Опитах се да му обясня колкото се може по-добре нещата. Той ме слушаше, но като че ли не внимаваше много. Изглежда, се пообиди, че не бях завела и Метю. Постарах се да обясня на стареца, че не съм отишла за мнение, а просто да ми каже името на добър специалист, към когото да се обърна.

— По всичко разбирам, че той все пак ти е казал мнението си, така ли?

— О, да. Метю имал нужда от физическо натоварване, от студен душ сутрин, изобилна, силна и без подправка храна, много салати, да спи нощем на отворен прозорец — докладва Мери язвително.

— А за специалиста?

— Нищо. Нямамо нужда. Растежът на децата бил често пъти сложен, отколкото си го представяме, но здравословният живот и природата — този всемогъщ изцелител — скоро ще ликвидират временното неравновесие.

— Жалко.

Настъпи мълчание. Мери първа го наруши:

— Ние трябва да му помогнем някак, Дейвид.

— Скъпа моя, знам, че ти не хареса Лендис, но той минава за много добър психиатър. Не би казал, че Метю не се нуждае от помощ, ако наистина не го мислеше. И двамата с теб сме разтревожени, но то е, защото не разбираме. Надявам се, че нямаме причини да смятаме, че щом тази история е необикновена, то тя е и опасна. Сигурен съм, че ако Лендис бе видял причина за тревога, той щеше да ни каже.

— Не мисля, че е видял подобно нещо. Метю обаче не е негов син. Той е просто необикновен, доста объркан случай — много

интересен на този етап, но ако му се помогне да излезе от тази бъркотия, той вече няма да е толкова интересен.

— Скъпа, ужасно е дори да си го помислиш. Освен това ти знаеш, че Метю е напълно нормален, само има още нещо в плюс — нещо по-различно.

Мери ме изгледа с този поглед, който обикновено предвещаваше разправия.

— Действително има разлика — настоявах аз. — Съществува една основна разлика...

Тя ме прекъсна безапелационно.

— Никак не ме интересува — заяви тя. — Единственото, което искам, е момчето да е нормално, без разните там плюсове и минуси. Искам да е щастлив.

Реших да не продължавам засега. Като изключим пристъпите на лошо настроение, а кое дете ги няма в една или друга форма, Метю никак не ми се виждаше нещастен. Ако продължавах обаче да настоявам, скоро щяхме да започнем спор за това, що е щастие — особено неподходяща тема в този момент.

Въпросът, какво трябва да се направи, остана открит. Аз лично не исках да губим връзка с Лендис. Метю явно му се доверяваше, а без съмнение и Лендис се интересуваше от него. Но неодобрението на Мери правеше невъзможно поддържането на тези отношения. Да не се съобразя с нея би било оправдано само в изключително критичен момент. А засега нямах основания да смятам, че такъв момент е настъпил...

И така, както след всички подобни разговори, не ни оставаше нищо друго, освен да се успокоим със спомена за неочакваното пропъждане на Пиф от нашето семейство.

Въпреки това намекнах на Метю, че мама не харесва твърде Чоки и не би било зле много да не говори с нея за новата си позната.

През следващите две седмици чувахме твърде малко за Чоки. Аз дори започнах да се надявам, че с настъпването на лятната ваканция тя ще ни напусне. Но тайните ми надежди скоро рухнаха.

Една вечер тъкмо посягах да включа телевизора, Мери ме спря.

— Почакай малко — помоли тя. Стана и отиде до бюрото си и скоро се върна с няколко листа хартия в ръка, най-големият от които бе шестнайсет на дванайсет инча^[1]. Подаде ми ги безмълвно и седна на мястото си.

Погледнах листовете. Някои от по-малките представляваха скици с молив, а останалите — рисунки с плакатна боя. Картините бяха доста странни. Два пейзажа с човешки фигури. Без съмнение рисувани бяха места от околността и които ми се сториха някак познати, макар да не можех да определя точно откъде бе ги наблюдавал художникът. Първото нещо, което ме порази, бе своеобразието и увереността в стила, с които бяха изобразени фигурите: кравите и овцете бяха ъгловати и немощни наглед; хората — нещо средно между човек и дървена фигурка, на които липсваше обемност. И въпреки всичко в тях имаше движение и живот.

Рисунъкът бе спокоен и уверен, цветовете не така ярки; явно художникът е имал слабост към нюансите на зеленото. Почти нищо не разбирах от живопис, но останах с впечатлението, че пестеливостта, с която бе постигнат желаният ефект, говори за значително майсторство.

На другите два листа се виждаха натюрморти: ваза с цветя, очевидно рози, макар видени не през очите на ботаник или градинар; купа с червени плодове, които, ако се съди по големите точки, по всяка вероятност бяха ягоди.

После идваше ред на пейзаж, направен от прозорец. Мястото познах — ъгъл от училищно игрище, с няколко фигури, също така раздвижени като тези от предишните рисунки, но и също така дългучести.

Имаше и два портрета. Мъж с издължено, строго лице. Не мога да кажа, че го познах, но нещо в линията на косата ми подсказваше, че това съм аз, макар че не намирам, че очите ми приличат на светофари. Другият портрет бе женски, но това не беше Мери или някоя жена, която познавах.

Като ги разгледах, оставих рисунките на коленете си и вдигнах очи към Мери. Тя само кимна.

— Ти разбираш тези неща по-добре. Добри ли са според теб? — попитах аз.

— Да. Странни са, но в тях има движение и живот, верен усет и сигурност... — Гласът ѝ заглъхна. После добави: — Намерих ги

случайно. Почиствах стаята му. Бяха паднали зад скрина му.

Отново погледнах най-горния лист, мършавите крави и подобната на паяк ръка на селянина, хванал вила.

— Може би са на някое дете от класа... или на учителката по рисуване? — предположих аз.

Мери поклати глава:

— Тези не са нейни. Виждала съм рисунки на мис Соумс, тя държи на подробностите. Последната е нейна — не бих казала, че има големи качества.

Прехвърлих отново внимателно рисунките. Като оставим настрана необичайното, с което се свиква, човек започва да ги харесва.

— Какво ще кажеш, ако ги оставиш пак там утре, все едно че не сме ги видели — предложих аз.

Мери приглади с ръка плетивото си, после го подръпна, за да се наместват редовете.

— Мога да ги оставя... но те ще продължават да ме тревожат. Бих предпочела той да ни обясни...

Докато гледах втория пейзаж, най-неочаквано познах мястото, това бе завоят на реката.

— Мила моя — казах ѝ, — боя се, че на теб самата няма да ти е приятно.

— Няма нищо, което да ми е приятно в тази история. Още преди онзи твой приятел да заговори за „вселяването“. Но предпочитам да знам, вместо да гадая. В края на краищата нищо чудно действително някой да му ги е дал.

По изражението ѝ личеше, че говори съвсем сериозно. Нямах как, трябваше да се съглася, макар усещането, че цялата работа навлиза в нова фаза, не ме напускаше. Хванах ръката ѝ и я задържах в своята.

— Добре. Надали си е легнал. — Подадох глава в коридора и повиках Метю. После наредих рисунките на пода.

Момчето се появи по халат, порозовяло и свежо от банята, с увит около главата пешкир. Щом зърна картините — спря. Погледът му неспокойно потърси очите на Мери.

— Виж, Метю — започнах аз, мъчейки се да придам на тона си максимум безгрижие. — Мама е попаднала на тези рисунки, докато е почиствала стаята ти. Хлъзнали са се зад скрина ти.

— Аха, ето къде са били — обади се Метю.

— Много са интересни и ние доста ги харесваме. Твои ли са?

— Да — заяви той малко предизвикателно.

— Искях да кажа, ти ли си ги рисувал? — поясних аз.

Този път в „да“-то му усетих желание да се отбранява.

— Хм... не са твърде в твой стил, нали? Сигурно за тях са ти писали по-висока бележка по рисуване?

Метю се опита да изшикалкави:

— Не съм ги рисувал в час. Сам си ги рисувах.

Погледнах единия от пейзажите.

— Започнал си да виждаш нещата малко по-различно — забелязах.

— Вярно — съгласи се Метю. После с надежда добави: — Сигурно защото ставам по-голям.

Прочетох в очите му молба. Та нали аз самият го посъветвах да е по-дискретен.

— Не се безпокой, Метю. Просто искахме да знаем кой ги е рисувал.

Момчето все още се колебаеше. Хвърли печален поглед към Мери, загледа се в килима отпред и започна да очертава с крак един от орнаментите.

— Аз ги рисувах — повтори той, след което съпротивата му сякаш рухна. И уточни: — В известен смисъл... исках да кажа... са мои...

Имаше такъв нещастен и объркан вид, че не ми се искаше да го насилвам да говори повече. Мери му се притече на помощ. Тя го обгърна с ръка:

— Не е чак толкова важно, момчето ми. Просто са интересни и затова искахме да знаем чии са. — Тя се протегна и вдигна една от рисунките. — Ето този изглед. Хубав е. Намирам даже, че е много добър, но е доста странен. Наистина ли виждаш предметите така?

Метю стоя безмълвен известно време, сетне измънка:

— Аз ги нарисувах бе, маме. Само че Чоки вижда така предметите и затова изглеждат странно.

Той вдигна разтревожен поглед към майка си, но в израза на лицето ѝ можа да прочете само интерес.

— Разкажи ни, момчето ми — окуражи го Мери.

Метю въздъхна с облекчение. Той се поуспокои.

— Направих ги след час по рисуване — обясни той. — Не съм много добър по този предмет — добави той със съжаление. — Мис Соумс каза, че това, което съм направил в час, е безнадеждно. И Чоки бе на същото мнение. Реших, че пак ще опитам, но все не излизаше нищо и Чоки заяви, че не съм гледал нещата, както трябва. Казах ѝ, че не разбирам какво значи, „както трябва“ — човек или вижда предметите, или не ги вижда. Но не било така, защото можеш да гледаш и да не виждаш, ако не гледаш, „както трябва“. Сетне поспорихме, защото това ми се стори безсмислено. На края предложи да направим експеримент — аз да рисувам, а тя да гледа. Не виждах как ще стане тая работа, но тя каза, че си струва да опитаме. И опитахме.

Първите няколко пъти нищо не излезе, не мога да не мисля за нищо. Ужасно трудно е. Мъчиш се за нищо да не мислиш, но не е точно това и пак нищо не се получи. А Чоки каза: „Просто седни, дръж молива и за нищо не мисли.“ До гуша ми дойде да опитвам, но тя все настояваше да опитваме пак. Едва на четвъртия път почти успях за около минута-две. След това бе по-лесно, а като се поупражнявахме, стана съвсем просто. Сега само да седна с боите пред мен, сякаш нещо ме включва и картината излиза... Вярно е, че всичко изглежда така, както на Чоки ѝ се иска, а не както на мен.

Виждах как неспокойно се движат пръстите на Мери, но маската на искрен интерес не слизаше от лицето ѝ. Намесих се:

— Разбирам какво искаш да кажеш, Метю. Станал си нещо като ръка на Чоки. Сигурно се чувствуваш малко странно, а?

— Само първия или втория път. Тогава се чувствувах... сякаш без спирачки. Но после ми приличаше на... — Метю замълча, със сбърчено чело, търсейки подходящо сравнение. Постепенно изражението му се проясни... — ами все едно че караш велосипед без ръце. — Той отново се намръщи и после се поправи: — Само че не съвсем, защото скоростта зависи от Чоки, не от мен... трудно ми е да обясня — допълни момчето, сякаш се извиняваше.

Сигурен съм, че не беше така. И по-скоро за успокоение на Мери, отколкото заради себе си попитах:

— Предполагам, че не става без твоето съгласие. Искам да кажа, не става случайно, нали?

— О, не, разбира се. От мен зависи, защото аз не трябва да мисля за нищо друго. А сега дори и това не е нужно. Последните няколко пъти наблюдавах ръката си как рисува, така че аз съвсем сам рисувах. Тя само гледаше вместо мен.

— Да, скъпи — обади се Мери. — Ясно е, но... — тя се поколеба, търсейки по-мек начин да изрази мисълта си — но смяташ ли, че това е хубаво?

Метю погледна картините.

— Да, маме. Те са много по-добри, отколкото когато ги правех сам — макар че наистина изглеждат малко смешни — призна той искрено.

— Не, не исках да... — започна Мери. После, изглежда, промени решението си и погледна часовника на стената.

— Късно е — каза тя и ме погледна.

— Абсолютно вярно, късно е — подкрепих я аз. — Преди да тръгнеш, искам да те попитам само още нещо: показвал ли си ги някому?

— Е, не съм ги показвал — каза той. — Но един ден, тъкмо бях завършил ей този — и той посочи пейзажа с игрището, — и влезе мис Соумс. Попита на кого е това и нямаше как, признах, че е мое. Тя ме изгледа особено, точно както когато не ти вярват. Погледна картината, после погледна мен. „Много добре — каза, — хайде сега нарисуй състезателна кола, движеща се с голяма скорост.“ Обясних ѝ, че не мога да рисувам неща, които не виждам — което значеше, че Чоки не може да гледа вместо мен в такъв случай, но, разбира се, не можех да ѝ го кажа. Тя отново ме изгледа строго: „Добре, ами какво ще кажеш за изгледа през другия прозорец?“ Обърнах статива и го нарисувах. Тя взе листа от дъската и дълго време не отдели очи от това, което бях направил, после ми „хвърли“ още един особен поглед и попита имам ли нещо против да го вземе? Не можех да кажа, че не ми се ще. Казах „да“ и поисках да си вървя. Тя кимна, без да откъсне поглед от рисунката.

— Интересно, нищо не спомена за това в края на срока — Казах му аз.

— Това се случи в последните дни на срока, когато бележниците бяха вече готови — обясни той.

Нещо вътре в мен се сви от някакво лошо предчувствие, но нищо не можеше да се направи. А и както бе казала Мери, наистина бе станало късно.

— Хайде, време е да си лягаш, Метю — подканих го аз. — Благодаря ти, че ни каза всичко това. Нали може да ги позадържим, за да ги разгледаме отново?

— Добре, само не ги губете — съгласи се той. Погледът му се спря за миг на странния мъжки портрет. — Този хич не прилича на теб, тате. Не си ти — увери ме той. После ни каза лека ноц и изтича горе в стаята си.

Ние с майка му останахме мълчаливо загледани един в друг.

Очите на Мери започнаха да се пълнят със сълзи.

— О, Дейвид. Той беше такова чудесно момче...

По-късно, когато се поуспокои, каза:

— Страхувам се за него, Дейвид. Каквото и да е това, то започва да става все по-истинско за него и съвсем го завладява... Много се боя за детето...

Поклатих глава:

— Убеден съм, че не си права да се страхуваш. Няма такова нещо. Метю съвсем ясно подчерта, че от него зависи кога и как да стане това — изтъкнах аз.

— Естествено е да мислиш така.

Правех всичко, което зависеше от мен, за да я успокоя. Но напразно. Чувствувах се ли се Метю нещастен — ни най-малко. Беше достатъчно разумен, да не споделя с приятелите си, значи, нищо не го тревожеше. Поли нямаше никакво доверие в тази история с Чоки и смяташе, че това е някаква фалшива Пиф. Той наистина бе едно обикновено момче — плюс още нещо, което бе решил да нарича Чоки, и фактически няхме никакво основание да мислим, че тя може да му причини зло...

Спокойно можех да си спестя думите... Мери сякаш не ме слушаше.

Преди да си легна, надникнах в стаята на момчето. То бе заспало на запалена лампа. Книгата, която бе чел, бе паднала върху гърдите му с корицата нагоре. Прочетох заглавието и се наведох да видя, да не съм сбъркал. Това бе книгата на Люис Мъмфорд „Живот в градовете“,

която обикновено стоеше в моята библиотека. Докато я вдигах, без да искам, събудих Метю.

— Не се учудвам, че те е приспала. Не е ли малко скучничка за четене преди сън?

— Ужасно скучна — призна той. — Но на Чоки ѝ е интересно... има места обаче, които не мога да ѝ обясня.

— Аха — кимнах аз. — Е... добре, време е да спиш. Лека нощ, приятелю.

— Лека нощ, татенце.

[1] Около 40 на 30 сантиметра. Б.пр. ↑

Това лято решихме с Алън и Фил Фруум да наемем обшо една къща в Северен Уелз. Те бяха се оженили няколко години след нас и имаха две деца Ема и Пол, на години почти колкото нашите. Смятахме, че като отидем заедно на курорт, ще се редуваме в гледането на децата и за нас, възрастните, ще има повече свободно време.

Спряхме се на Бонтгоч, малко селце край устието на голяма река, където няколко лета подред бях летувал като дете. По онова време то беше невзрачно село, с няколко по-големи къщи в околността. През лятото тук идваха да летуват малко хора, предимно внуци и правнуци на собствениците на големите къщи. По-късно се бе развило като курортно селище и сега крайбрежието и склоновете бяха осеяни с бунгала. В тях хората живееха само през лятото или след като се пенсионираха. През топлите дни се возеха на лодки, но реката при Бонтгоч е опасно място за подобни развлечения, защото приливите и отливите са силни; но човек трябваше да чака близо пет години, за да може да летува край по-подходящи за плуване води и пренебрегнали неудобствата, хората идваха да летуват и тук. Беше издигнат дори и навес, в чийто край бе закована дъска с надпис: „Яхтклуб“.

На останалите летовници сигурно се е виждало странно, че никой от нас нямаше лодка, но въпреки това на нас ни харесваше. Имаше пясък, където децата да се ровят по време на отлив и откъдето ловяха скариди и дребни рибки. От двете страни на устието се издигаха полегати планински склонове и човек можеше да се катери, да разглежда стари изоставени мини, които биха могли да минат и за изчерпани златни залежи. Чудесно бе, че когато поискахме, можехме да се качим с Мери в колата и да прекараме деня сами, защото Фил и Алън поемаха грижата за децата. Не по-зле прекарвахме, когато бе наш ред да оставаме в къщи, а те да прекарат деня свободно. Първата седмица мина чудесно.

Следващият понеделник бе свободен за нас с Мери. Пропътувахме по почти всички пътища в околността, после оставихме

колата, разходихме се по едно от възвишенията, хапнахме край брега на поток, от чийто бряг се откриваше чудесна гледка към Ирландското море. Вечеряхме в крайпътен хотел и полека си тръгнахме към Бонтгоч. В селото пристигнахме към десет часа, постояхме за миг да се насладим на красотата на величественния залез и се прибрахме.

Щом прекрачихме прага, разбрахме, че нещо се бе случило. Мери моментално го усети. Тя впери поглед във Фил.

— Какво е станало? — попита тя. — Какво се е случило?

— Всичко е наред, Мери. Всичко е наред — отвърна Фил. — Те са живи и здрави. И двамата вече са горе в леглата. Не се тревожи.

— Но какво е станало?

— Паднаха в реката. Но сега са добре.

Двете жени се качиха горе. Алън взе бутилка и наля уиски за двамата.

— Какво е станало? — попитах Алън, докато ми подаваше чашата.

— Вече всичко е наред, както каза Фил — увери ме той. — Едва ги отървахме. Страшно ни разтърси тази работа. Непрекъснато ме обливат горещи вълни. — И той обърса чело с носната си кърпа, сякаш да ми докаже думите си. — Наздраве! — И преполови чашата си.

Погледнах Алън, после — бутилката. Сутринта не бе докосната, а сега три четвърти от съдържанието ѝ го нямаше.

— Но какво се е случило? — не спирах да настоявам аз.

Той остави чашата, разтърси глава и обясни:

— Чиста случайност, старче. И четирмата играеха на онзи паянтов пристан. Приливът току-що бе започнал и водата бързо прииждаше. Старата моторна лодка на Бил Уестън бе вързана на около петдесет ярда^[1] по-нагоре. Според стария Евънс, който се кълне, че всичко видял, въжето, с което лодката била вързана, се скъсало. Евънс каза, че лодката се понесла така бързо, че нямало как да я уловят. Тя се врязала в проклетата дъсчена площадка и откъснала отдалечения ѝ край. По една случайност моите двама били по-навътре и паднали назад, но твоите цамбурнали право във водата...

Той млъкна вбесен. След неколкочкратното му уверение, че децата са живи и здрави, можах да го поразтърся. Той отпи от чашата си.

— Ти поне знаеш колко бързо е течението. За няколко секунди ги отвлекло. В първия миг Евънс помислил, че с тях е свършено. После

видял как Метю се опитва да стигне Поли. Повече нещо не видял, защото изтичал към яхтклуба да вдигне тревога.

Полковник Съмърз се спуснал след тях, но дори с неговата бърза моторна лодка успял да ги открие чак след половин миля. Метю продължавал да подкрепя Поли.

Старият полковник беше направо потресен. Твърдеше, че ако е виждал някога подвиг, който наистина да заслужава медал, то това е постъпката на Метю и че той сигурно ще го получи.

Ние бяхме вътре в къщи, когато се случи това. Моите двама мълчали, докато не видели, че моторницата се спуснала след децата. Но, господи, о господи, какъв ужас изживяхме, докато чакахме... Мисля, че не бих могъл да преживея още един подобен час...

Така или иначе всичко свърши благополучно, слава богу... и благодарение на този чудесен Метю. Без съмнение Поли щеше да се удави, ако не беше той. Мъжка постъпка. И ако полковникът се нуждае от подкрепа на идеята си за медала, безусловно ще получи моята. Момчето напълно го заслужава.

На една глътка Алън пресуши чашата си и посегна отново към бутилката.

Аз също вдигнах моята. Чувствувах нужда да го направя.

Знаех, че всеки трябва да умее да плува. Но през последните една-две години често с тревога се бях замислял над факта, че Метю никога не можеше да направи повече от три последователни маха във водата.

Изшъткаха ми да изляза от стаята, в която Поли спеше с малката Ема.

— Заспала е дълбоко — каза ми Мери. — На дясното ѝ рамо има страхотна синина. Ние с Фил смятаме, че сигурно като е паднала, се е ударила в лодката. Иначе нищо ѝ няма, освен че е много уморена. Ох, Дейвид...

— Успокой се, мила. Всичко е свършило вече.

— Да, слава богу. Фил ми разказа цялата история. Но, Дейвид, как е успял Метю...?

Надникнах в стаята при Метю. Лампата все още светеше. Той лежеше по гръб и гледаше в крушката. Имах време да забележа колко

неспокоен е погледът му, преди да извърне глава и да ме види.

— Здравей, Метю. Как се чувствуваш? — попитах аз.

— Добре съм — отговори той. — Беше ми ужасно студено, но леля Фил ни окъпа в гореща вана.

Кимнах. Той изглеждаше добре.

— Чух големи неща за теб, Метю — казах му аз.

Тревогата в погледа му се засили и той сведе очи. Пръстите му неспокойно усукваха края на чаршафа. Момчето отново ме погледна.

— Това не е вярно, тате — каза той много сериозно.

— Аз наистина се учудих — признах аз. — Само преди няколко дена ти не можеше да плуваш.

— Зная, тате, но... — и той отново улови чаршафа — но Чоки може... — Той спря и нерешително вдигна очи към мен.

Опитах се да придам на лицето си израз на съчувствие и заинтересованост.

— Разкажи ми — помолих го аз.

На момчето сякаш му олекна.

— Ами всичко стана страшно бързо. Видях само, че лодката ще се блъсне, и миг по-късно бях във водата. Опитах се да плувам, но ужасно се уплаших, защото знаех, че няма смисъл да опитвам, и си помислих, че ще се удавя. Тогава Чоки ми каза да не ставам глупак и да не се паникосвам. Тя беше нещо ядосана. Приличаше на мистър Кефър, когато се разсърди в клас. Не помня да е била така бясна досега. Толкова се изненадах, че малко се поуспокоих. Тогава тя каза: „Спри да мислиш, както при рисуването.“ Послушах я и тогава заплувах... — Той сбърчи чело. — Не знам как, но по някакъв начин тя показваше на ръцете и краката ми накъде да се движат, точно както с рисуването. Така че не аз, а тя спаси Поли.

— Разбирам — казах аз, но това бе твърде пресилено.

Метю продължи:

— Ти, както и много други хора, сте ми показвали как да плувам и аз се стараех, но все нищо не излизаше, докато не се намеси Чоки.

— Разбирам — отново излъгах. Няколко минути размишлявах, а през това време момчето внимателно ме наблюдаваше.

— Да, разбирам — повторих и кимнах. — И когато видя, че можеш да плуваш, се отправи към брега, така ли?

Изпитателният до този момент поглед на Метю изведнъж се превърна в недоумение и учудване:

— Как можех да го сторя? Та нали там беше Поли. Тя също падна.

Отново кимнах.

— Да — съгласих се аз, — вярно, че и Поли е паднала... точно там е работата...

Метю се замисли. Предполагам, че за миг се върна към онези първи минути на ужас във водата, защото той леко потрепера. После на лицето му се изписа решителност.

— И все пак Чоки я спаси — упорито продължаваше да твърди той.

На следната сутрин Алън с неудобство срещна погледа ми.

— Боя се, че... сигурно от напрежение. Чаках проклетата лодка да се върне... Не знаех дали ги е намерил... С нищо не можах да помогна... Сигурно е било някаква реакция...

— Забрави — опитах се да го успокоя, — на твоето място и с мен щеше да е така.

Седяхме на припек и чакахме да ни повикат за закуска.

— Не мога да проумея — каза не след дълго той — как е успял. Според полковника момчето е продължавало да поддържа сестра си, когато лодката е приближила. В продължение на миля и половина, при това бързо течение. Метю, каза ми той, бил уморен, а не изтощен. А само преди два дена той малко засрамено ми призна, че не може да плува... Опитах се да го науча, но тогава той не показва никакъв усет.

— Абсолютно вярно. Не можеше да плува — потвърдих аз и тъй като знаеше вече за историята с Чоки, нали самият той ме свързва с Лендис, предадох му думите на момчето. Алън ме гледаше, без да може да повярва.

— Но без да искам да обидя Метю, вярваш ли му?

— Сигурен съм, че Метю вярва в това — а и как иначе да си го обясни човек... — Разказах му и за рисунките. Не бе ставало дума за тях преди. — Ето защо не ми е толкова трудно да го приема или поне отчасти да го приема — завърших аз.

Алън дълго седя замислен. Запали цигара и мълчаливо пушеше с поглед, зареян някъде към устието на реката. Най на края се обади:

— Ако това е така, както изглежда, а и не виждам как по друг начин би могло да се обясни — означава, че цялата тази история с Чоки навлиза в нова фаза.

— На същото мнение сме и ние с Мери — признах аз. — Но бедната ми жена никак не може да се зарадва от този факт. Страхува се за момчето.

Алън поклати глава:

— Не разбирам защо трябва да се страхува. В края на краищата дали Чоки съществува или не — а Лендис, изглежда, е на мнение, че в една или друга форма тя съществува, — децата ти са живи сега само защото Метю вярва, че тя съществува. Това ясно ли ѝ е на Мери? Би трябвало да я поуспокои малко.

— Би трябвало наистина — съгласих се с него. — Но... ох, не зная... и защо хората винаги са по-склонни да вярват в лоши духове, отколкото в добри?

— Може би това е инстинкт за самосъхранение? — предположи той. — По-сигурно е да се отнасяш към непознатото като към нещо враждебно, докато го разучиш по-добре. В същото време има и инстинктивна съпротива срещу промените. Може би Чоки едва сега започва да се проявява. Като начало не е лошо.

Кимнах и допълних:

— Ще ми се и Мери да може да погледне нещата от подобна позиция... но тя се тревожи...

Метю закъсна за обяд. Тръгнах да го търся и го открих седнал на разбития пристан да разговаря с русокос и хубав непознат мъж. Когато приближих, той вдигна очи и ме видя.

— Здравсти, тате... ой, закъснял ли съм?

— Да, момчето ми.

Мъжът любезно се изправи:

— Прощавайте, сър. Вината е моя. Аз го задържах. Трябваше да се сетя. Тъкмо говорехме за неговия подвиг. След вчерашната случка той стана местният герой.

— Възможно е — отговорих аз, — но все пак трябва да се храни. Хайде да тръгваме, Метю.

— Довиждане — каза Метю на младия мъж и тръгнахме обратно към къщи.

— Кой беше този човек? — попитах аз.

— Просто някакъв човек — отговори Метю. — Питаше как се чувствува Поли. Каза, че и той имал малко момиченце и затова се интересувал.

Просто за миг си помислих, че непознатият изглеждаше твърде млад, за да има такова голямо дете, но в днешно време всичко е възможно и когато седнахме да обядваме, вече бях забравил за случката.

През следващите няколко дена Метю прояви такава невероятна страст към плуването, че бе почти невъзможно да го измъкнеш от водата.

Скоро отпуската ми свърши. Последната вечер полковникът се отби на чашка и ме увери, че е писал до Кралското плувно общество за подвига на Метю.

— Смело момче имате. Можете да се гордеете с него. Странно защо се правеше, че не може да плува — не можеш да ги разбереш тези деца! Няма значение. Дяволски хубава постъпка! Да ви е живо и здраво!

В понеделник се прибрах късно. По време на отпуската ми се бе натрупала много работа и бях страшно уморен. С влизането успях да доловя, че Мери е неспокойна, но тя бе достатъчно тактична да ме остави спокойно да вечерям. След което извади и ми подаде сгънат вестник.

— Пристигна днес следобед — каза тя. — Виж на първа страница.

Докато преглеждах заглавията, изражението ѝ бе неспокойно и след малко се обади:

— По-надолу.

Погледнах към втората половина на страницата и видях снимка на Метю. Съвсем не беше лоша. Заглавието на статията до нея гласеше: „Момче-герой твърди, че го е спасил «ангел-хранител»“.

Усетих, че ми прималаява. По-нататък прочетох:

„Метю Гор, дванадесетгодишен, от Хиндмиър, Сърей, предложен за медал за храброст за това, че е спасил сестра си Поли, десетгодишна, от удавяне във водите на устието на Ейфън Цифруис край Бонтгоч миналия понеделник.“

След което прочетох следното:

„Метю и сестра му играели на паянтов дървен пристан, недалеч от яхтклуба в Бонтгоч, когато моторна лодка, притежание на мистър Уилиям Уестън, жител на Бонтгоч, се откъснала от въжето, с което била вързана за брега, и понесена от силното течение, се врязала в пристана и отнесла десет стъпки^[2] от площадката. Двете деца паднали в бързите води.

Метю се спуснал, уловил сестра си, държал главата ѝ над водата, която ги понесла надолу по течението. Мистър Евън Евънз, личност, добре известна в Бонтгоч, вдигнал тревога. Полковник Съмърз, също жител на Бонтгоч, бил наблизко и без да губи време, се спуснал с моторната си лодка след децата.

Полковник Съмърз е трябвало да измине близо две мили в опасните води на устието, преди да успее да доближи брата и сестрата, след което ги изтеглил на борда на моторницата си.

Полковникът заяви: «Няма никакво съмнение, че Метю рискува живота си, за да спаси сестра си. На Англия са нужни повече такива момчета.»

А ето и най-удивителния факт: Метю не е умеел да плува преди злополучното падане.

В разговор с един от нашите репортьори момчето скромно заяви: «Поли не знаеше да плува и когато видях, че аз мога, съвсем естествено беше да ѝ помогна.» На въпроса на нашия репортьор то отговори, че е взимало уроци по плуване, но никога не е успявало да се справи:

«Когато паднах изведнъж във водата, се ужасих — призна момчето, — но тогава чух глас, който ми каза да се успокоя, а после — как да си движа ръцете и краката. Послушах го и разбрах, че мога да плувам.»

Изглежда, няма съмнение, че Метю е казал истината. До този момент никой не го е виждал да плува и всички са смятали, че той не умее.

Попитай дали не се е изненадал, чувайки гласа, Метю отговорил, че и друг път го е чувал и не се учудил много.

Когато нашият репортьор предположил, че това може би е бил гласът на неговия ангел-хранител, той заявил, че нищо чудно да е така.

Колкото и невероятно да звучи предположението, че момчето е започнало да плува внезапно, под ръководството на някакъв невидим инструктор, няма никакво съмнение, че Метю е извършил истинска героична постъпка, спасявайки живота на сестра си с риск да загуби своя, и нека се надяваме, че ще бъде награден с медал, който напълно е заслужил.“

Вдигнах очи към Мери. Тя бавно поклати глава. Вдигнах рамене.

— Да го извикам...? — опитах се да предложа.

Мери отново поклати глава:

— Сигурно вече е заспал. А и какъв е смисълът? Вече е късно да поправиш нещата.

— Това е само едно местно вестниче — казах аз. — Но интересно как са научили...? — Чак тогава се сетих за непознатия, който разговаряше с Метю тогава на брега...

— Те са научили, че живеем в Хиндмиър — предположи Мери. — А после е трябвало да отворят само телефонния указател.

Бях решил да не се отчайвам.

— Какво ги интересува? А на всичкото отгоре прилича много на скалпена от някой местен репортьор вестникарска сензация.

Не мисля, че някой от нас двамата бе много наясно какво има пред вид с това неопределено „те“, но скоро установих, че съм

подценявал възможностите на съвременните средства за информация.

От известно време бях придобил лошата привичка винаги, когато се бръсна, да си пускам радиото — лоша, защото необезпокояваното от нищо бръснене само по себе си дава чудесна възможност за размисъл — но какво да се прави, това е то модерният живот. На следващия ден сутринта, както обикновено, включих радиото по време на програмата „Днес“ и търпеливо се заслушах в изказването на професор от най-младия университет в Мидленд, който обясняваше как неговите разкопки доказват, че някога град Монтгомери е бил Кралство Мерсия. Той свърши и след него се обади Джек де Мино: „Часът е точно осем и двадесет и пет минути и тридесет секунди... ох, извинете, исках да кажа седем. А сега, след като чухме за древните ангели, нека чуем и за съвременен ангел. Младият Метю Гор от Хиндмиър по време на летуването си в Бонтгоч наскоро смело спаси малката си сестра от удавяне и най-забележителното е, че Метю никога преди това не е можел да плува. Дениз Клътърбък съобщава.“

Качеството на звука се промени. Нечий глас заговори:

— Казаха ми, че по една нещастна случайност ти и твоята малка сестра сте паднали в бързите води на река Цифруис край Бонтгоч, ти веднага си й се притекъл на помощ и си я поддържал над водата в продължение на миля и нещо надолу по течението. Вярно ли е?

— Ами да — обади се Метю. Гласът му не звучеше много уверено.

— Казаха ми също, че никога преди не си плувал, така ли?

— Да... т.е. не — малко смутено отвърна Метю.

— Никога ли не си плувал преди?

— Не съм — този път уверено каза Метю. — Опитвах се, но все не излизаше нищо... — допълни той.

— Но този път излезе, нали?

— Да.

— Казаха ми, че си чул глас, който ти казвал как да се движиш, така ли?

Този път Метю се поколеба.

— Да... нещо подобно — призна той.

— Мислиш ли, че това е бил гласът на твоя ангел-пазител?

— Не — с негодувание възрази Метю. — Това са глупости.

— Казал си на репортьора на местния вестник...

Метю го прекъсна:

— Нищо подобно не съм казвал. Той го каза, а аз откъде да знам, че е репортьор.

— Но все пак си чул глас, нали?

Метю отново се поколеба. Той отново не можа да каже нищо повече от неясното:

— Нещо подобно...

— И след като го чу, разбра, че можеш да плуваш.

Метю изсумтя.

— Но сега ти не смяташ, че това е бил твоят ангел-хранител, който те е напътствувал, така ли?

— Никога не съм казвал нищо за ангели-хранители — той го каза. — Гласът на Метю бе раздразнен. — Чисто и просто плъснах във водата и Чок... — Момчето внезапно млъкна. Можех почти да чуя как си прехапва езика. — Просто усетих, че мога да плувам — завърши то неубедително.

Интервюирацията се обади отново, но още по средата на първата сричка го прекъснаха. Джек де Манио се обади:

— Плуване с един урок. Е, независимо дали е било ангел-хранител или не, можем да поздравим Метю за начина, по който е използвал този урок.

Тъкмо привършвах закуската си, когато Метю слезе.

— Ей сега те слушах по радиото — съобщих му аз.

— Така ли? — бе лаконичният му коментар. Той като че ли нямаше голямо желание да продължим разговора в тази насока и прекалено внимателно се зае с овесената си каша.

— Кога успя да говориш с него?

— Някакъв мъж звъня по телефона, когато мама бе излязла. Попита аз ли съм Метю. Казах, че съм аз, а той каза, че е от Би-Би-Си, и поиска да дойде да поприказва с мен. Отговорих да заповяда, защото ми се стори невъзпитано да откажа на Би-Би-Си. И така той пристигна и ми показа вестника, в който са писали за мен, включи магнетофона си и започна да ми задава въпроси. После си отиде.

— И ти не каза на мама или на някой друг, че е идвал, така ли?

Той зачопли съсредоточено в чинията си...

— Знаеш ли, помислих си, че тя ще се уплаши, дето съм казал за Чоки — въпреки че нищо не бях казал. Мислех, че ще ми бъде

интересно да се чуя по радиото.

„Не е много сериозно като довод“ — помислих си аз. Може би се чувства виновен, че изобщо го е пуснал в къщи.

— Хм... сега вече нищо не може да се направи — казах аз. — Но ако се появят други репортьори, по-добре ги пращай при мама, преди да говориш с тях. Нали ще ги пращаш?

— Добре, тате — съгласи се той и после добави, смръщил леко вежди: — Но може би ще е трудно. Разбираш ли, не можах да разбера, че онзи човек в Бонтгрч е репортьор, а пък този от Би-Би-Си никак не приличаше на човек от радиото.

— Може би най-лесно ще бъде, ако приемеш, че всеки непознат може да е репортьор — предложих му аз. — Може да се изпуснеш, а нали не искаме да научат за Чоки.

Устата му бе пълна, но той енергично кимна с глава.

[1] Около 46 метра. Б.пр. ↑

[2] Около 3 метра. Б.пр. ↑

8

Същия следобед у дома се отбил млад мъж, който се представил за репортьор от местния „Куриер“. Мери на бърза ръка се справила с него. Казала му че е чела глупостите за ангела-хранител в неговия вестник и изразила удивлението си, че подобен всекидневник може да публикува подобни безсмислици. Метю се е учил да плува преди инцидента, но му е липсвала увереност и смелост да се отпусне във водата. И в извънредното положение, в което неочаквано е попаднал, той вече е знаел какво трябва да прави. Започнал е да прави движенията, на които са го учили, и няма нищо чудно, че изведнъж е открил, че може да плува. Наистина е проявил смелост, като се е притекъл на помощ на сестра си и слава богу, че го е сторил, но в това няма нищо свръхестествено. За съжаление Метю го няма в къщи и няма да се прибере този ден. А и тя предпочита да не безпокоят момчето по този въпрос. След усилено убеждаване репортьорът си отишъл недоволен.

Този ден и Лендис се обади в бюрото ми. Доста мислил за Метю и изникнали няколко въпроса. Първата ми мисъл бе, че ще поиска да дойде отново у дома, което нямаше никак да възхити Мери. За щастие обаче в момента имаше друга идея: предложи да вечеряме някъде заедно тия дни. Мина ми през ума да го попитам дали сутринта е чул Метю в програмата „Днес“, но няхах желание да се впускам в дълги разговори, защото имах много работа, и премълчах. При създадените обстоятелства едва ли имах право да откажа, а пък той можеше да ми даде някой и друг съвет. Решихме да се срещнем в неговия клуб следващия четвъртък.

Когато се прибрах, заварих Мери да приготвя вечерята с мрачна решителност, по което разбрах, че е недоволна. Попитах случило ли се е нещо.

— Метю пак е говорил с някакви репортьори — каза тя и си го изкара на тигана.

— Хем го предупредих...

— Знам — каза тя с горчивина, — но вината не е негова. Горкото дете! Точно за това ме е яд.

Поисках да ми каже нещо повече.

Оказа се, че репортьорът бил само един. Когато се прибирал в къщи, Метю го срещнал на пътя. Попитал го дали той е Метю Гор и казал, че е представител на местния „Куриер“. Метю отвърнал, че първо трябва да говори с майка му. Но разбира се, съгласил се непознатият, той бил вече при мисиз Гор, за да поиска разрешение от нея. Надявал се, че ще може да поговори с Метю в къщи, само че него го нямало. Но за техен късмет се срещнали сега. Не било удобно да говорят така на улицата, затова му предложил да седнат отсреща в сладкарницата, да пият по един чай с някакъв сладкиш. И така отишли в кафенето.

— Трябва да пишеш на главния редактор веднага. Отвратително е — възмути се жена ми.

Написах подходящо писмо, в което изразявах възмущението си, без да се надявам, че някой ще му обърне внимание, но поне чувствата на Мери бяха поукротени. Не ми се искаше да засилвам отново напрежението и не споменах нищо за поканата на Лендис.

Срядата мина без произшествия, ако не се смята писмото, пристигнало със сутрешната поща, адресирано до Метю и подписано от „Общество за психоявления“, което аз напълно съзнателно пъхнах в джоба си.

Когато се качих на влака, отворих плика и прочетох писмото. Авторът бе чул по радиото съвсем малко от изказването на Метю за необичайното му преживяване; бил убеден, че по-подробно описание ще предизвика интереса на членовете на тяхното общество, в което се интересували от всякакъв вид психични изживявания и явления. Ако Метю няма нищо против и т.н. и т.н....

Но ако срядата мина сравнително спокойно, четвъртъкът ни донесе преживявания в излишък.

Тъкмо се опитвах да разгърна „Таймз“ — което не е никак лесно в претъпканото с хора купе — нещо обикновено за сутрешните влакове, — и погледът ми бе привлечен от фотографията, поместена в сутрешния брой на „Дейли Телеграф“, който бе в ръцете на мъжа срещу мен. Нещо познато прикова вниманието ми и аз се наведох, за да разгледам по-добре снимката. Между редовните пътници това се

смята за непростима волност. Спътникът ми веднага свали вестника си и ми хвърли такъв поглед, сякаш бях извършил непоправим грях, и демонстративно разгъна вестника си на нова страница.

Но малкото, което успях да видя, ме свали на следващата спирка — Уотерлоу Стейшън. Потърсих същия брой на „Дейли Телеграф“. Както можеше да се очаква, бяха го свършили. Този факт още повече ме убеди, че подозренията ми са основателни, и пристигайки на Блумсбъри Скуеър, без да губя време, се обадих по всички бюра наоколо за последния брой на вестника. Най-накрая ми намериха един. Разгърнах го, изпълнен с лоши предчувствия, които се оказаха ненапазни...

Половината от едната страница бе изпълнена с фотографии на детски рисунки под заглавие „Изкуството и ученикът“. Снимката, която бе привлекла вниманието ми във влака, представляваше група момчета с чанти на гърба, които се бутат и отиват към вратата на училищния двор, гледани от някакъв прозорец. Момчетата изглеждаха малко ъгловати и дълги и на друг можеха да се сторят странни, но не и на мен. Излишно беше, но все пак погледнах надписа отдолу:

„Към дома“ от Метю Гор (12 г.) от училището „Хинтън“ в Хиндмиър; рисунката разкрива безсъмнен талант и силна наблюдателност, забележителни за годините на младия автор.

Томи Пърсел, един от сътрудниците ми, ме завари да разглеждам фотографията и надникна през рамото ми.

— А, да — каза ми той. — Забелязах я тази сутрин, докато идвах насам. Поздравлявам те. Помислих си, че може да е твоето хлапе. Не знаех, че е талантлив. Много хубава рисунка... макар че е малко странна, нали?...

Лендис гаврътна наведнъж половин чаша шери.

— Видя ли вестниците?

Не се и опитах да се престоря, че не разбирам.

— Да, видях днешния брой на „Телеграф“ — признах аз.

— А четете ли „Стандарт“? И там са я поместили. Има и бележка за детето — гениален художник. Не ми беше казал за това — допълни той с укор.

— Аз също не знаех, когато се видяхме последния път.

— И за плуването ли не знаеше?

— Случката стана по-късно.

— И в двата случая все работа на Чоки, нали?

— Очевидно — казах аз.

Той се замисли за момент:

— Малко необмислена работа, нали? Имам пред вид поместването на рисунката в тази изложба.

— Никой не ни е питал — поясних аз.

— Жалко — каза той и поръча още две чаши шери.

— Фигурите на рисунката имат доста немощен, да не кажа мършав вид. Това случайно ли е, или е негов стил?

Потвърдих с кимване на глава.

— Как ги е рисувал?

Предадох му с няколко думи какво ни бе разказал Метю. Разказът ми сякаш не го учуди, но той отново потъна в размисъл. На края наруши мълчанието с думите:

— Особени са не само фигурите. Всички вертикални линии са издължени повече, отколкото трябва. Сякаш са видени от човек, свикнал с друг вид пропорции — някак по-пространни и... — Лендис спря за миг и се втренчи в чашата си. Сетне лицето му се озари: — Не, за бога, не е това. Имаш чувството, че художникът е гледал през особени очила и е рисувал направо, без корекция. Обзалагам се, че ако погледнеш тази рисунка през стъкла, които скъсяват само вертикалните линии, предметите ще изглеждат нормални. По всяка вероятност възприятията на Чоки не могат да се нагодят към характеристиките на Метювите очи...

— Не разбирам — признах си аз, след като помислих малко. — Очите, които гледат пейзажа, виждат и картината. В такъв случай двете деформации би трябвало да се компенсират, нали?

— Това просто бе аналогия — или почти аналогия — и може би прекалено опростявам нещата — съгласи се той, — но бих се учудил, ако причината не се крие някъде там. Да отидем да вечеряме, а?

Докато се хранехме, Лендис подробно ме разпита за инцидента с плуването. Разказах му нещата, доколкото можах. За него случката не бе по-малко значителна, отколкото рисуването. Това, което ме удивляваше през цялото време на разговора ни, а и по-късно, когато се връщах в мислите си към него, е, че Лендис никак не се учудваше. То беше толкова очевидно, че в един миг си помислих дали пък не ми се подиграва? Дали не ме подвежда, за да види докъде мога да стигна? Скоро обаче трябваше да изоставя тези мисли; той просто възприемаше фантастичното без предразсъдъци.

Постепенно ме завладяваше чувството, че той е много по-напред от мен и докато аз все още приемах неохотно съществуването на Чоки като неизбежна хипотеза, той ме бе изпреварил, гледайки на този факт като на установена реалност. Като че ли следваше максимата на Шерлок Холмс: „Когато сте елиминирали невъзможното, нищо друго не ви остава, освен да приемете за истина това, което остава, колкото и невероятно то да ви се струва“ — и имаше абсолютно доверие на резултата от тази формула. По причина, която не можех точно да определя, това непрекъснато увеличаваше тревогата ми.

След вечерята, когато преминахме на кафе и бренди. Лендис каза:

— Предполагам, ще разбереш, че много съм мислил над вашия проблем и смятам, че Торби е човекът, който може най-добре да ви помогне. Сър Уилям Торби. Той е много способен мъж, с голяма практика и не е фанатик, което е голямо качество в нашата професия. Не е стопроцентов психоаналитик например. Лекува пациентите си според случая — ако сметне, че на болния ще помогне психоанализа — прилага я, ако сметне пък, че има нужда от някои от новите лекарства — прилага тях. Има в практиката си редица големи успехи. Струва ми се, че за вас не може да има нищо по-добро от неговото мнение, ако се съгласи, разбира се, да види Метю. Уверен съм, че ако някой може да помогне, то това е Торби.

Не ми хареса твърде това „ако някой“, но се направих, че не съм го чул, и казах:

— Доколкото си спомням, последния път, когато се видяхме, ти изказа съмнение по въпроса дали Метю има нужда от помощ.

— Скъпи приятелю, продължавам да мисля така. Но жена ти е тази, която има нужда от помощ, ти чудесно го знаеш. А и на теб няма

да ти се отрази зле, ако ти вдъхнат малко увереност, нали?

И, разбира се, той бе прав. Ние двамата с Мери се тревожихме много повече как Чоки ще се отрази на момчето, отколкото самото момче. И само фактът, че правим всичко възможно, за да получим компетентен съвет, можеше да поуспокои малко мозъците ни.

Най на края се съгласих да се свържем със сър Уилям Торби.

— Добре — каза Лендис. — Ще поговоря с него. Повече от сигурен съм, че при тези обстоятелства той с удоволствие ще види Метю. Ако се съгласи, ще имате най-добрата диагноза, която може да се даде. Надявам се, че след няколко дена ще мога да ти кажа със сигурност.

И ние се разделихме.

Когато се прибрах, Мери ме посрещна с изблик на негодувание. Разбрах, че е чела „Ивнинг Стандарт“.

— Това е възмутително — избухна тя, сякаш появянето ми бе отворило клапа под налягане. — Какво право има тя да праща рисунката, без дори да ни каже? Поне можеше да ни попита. Да се меси, без дори да ни уведоми! Това е... как го наричат?... намеса в чужди работи... Тя дори Метю не е попитала. Пратила е рисунката и никому не е казала. Не мога да допусна, че е посмяла да го стори без нечие съгласие. Не знам какво си мислят тия учители. Изглежда, смятат, че имат право да разполагат с живота на всички деца, а родителите нямат думата. Ама наистина какви хора излизат от тези колежи за преподаватели в днешно време... Поне от най-елементарна учтивост и уважение към родителите да бяха попитали... Ама пък никакво възпитание... Как да очакваш от децата да се държат, както трябва, когато ги възпитават хора без всякакво възпитание?... Просто е срамно. Много те моля да напишеш утре много остро писмо на директора и да му кажеш без никакви заобикалки какво мислиш за нея, и да поискаш да се извини... Не, или по-добре сега го напиши, тази вечер. Утре няма да имаш време... Наистина тежък ден!

— Тя няма да се извини. Пък и защо да се извинява? — забелязах аз.

Мери се втренчи в мен, пое си дъх и понечи да започне отново. Прекъснах я в самото начало:

— Гледала си е работата. Един от нейните ученици е нарисувал картина, която по нейна преценка е достатъчно добра, за да бъде

представена на тази изложба. Искала е да му се отдаде дължимото. Естествено, смятала е, че ние ще бъдем възхитени, и така щеше да бъде, ако... ако не беше тази история с Чоки.

— Длъжна бе да поиска съгласието ни...

— Та да можеш ти да ѝ обясниш всичко за Чоки и да ѝ кажеш защо не искаме рисунката да се показва. И в края на краищата беше краят на срока. Сигурно е имала време само да я изпрати и си е заминала. Не бих се учудил, ако разбере, че тя сега очаква благодарствено писмо и поздравления от нас.

Мери само изсумтя гневно.

— Добре, напиши сама писмото — продължих аз. — Но извинение няма да получиш. И тогава какво? Ще вдигнеш скандал ли? Всеки местен вестник обожава скандалите между учители и родители. С не по-малко желание пишат за тях и в централните всекидневници. Ако искаш да се вдигне повече шум около рисунката, неминуемо ще го постигнеш. И все ще се намери някой, който да забележи, че Метю Гор, който е нарисувал рисунката, е онзи герой с ангела-хранител. Сигурно ще се намери такъв човек, но искаме ли ние това да стане достояние на цяла Англия? И в такъв случай още колко време смяташ, че ще можем да запазим тайната за Чоки?

Мери имаше такъв объркан вид, че изведнъж съжалих за острия си тон. Тя ме гледа още няколко секунди с широко отворени очи, после лицето ѝ изведнъж се сви. Помогнах ѝ да стане и я заведох до креслото...

След малко тя измъкна носната кърпа от джоба ми. Усетих, че постепенно започва да се успокоява. Ръката ѝ потърси и намери моята.

— Прости ми, че бях толкова глупава — промълви тя.

Прегърнах я.

— Нищо, скъпа. Не си глупава, много си разстроена... и не се учудвам.

— Но аз бях глупава. Не помислих до какво може да доведе един скандал. — Тя замълча, без да спира да мачка кърпата в едната си ръка. — Толкова ме е страх за Метю — продължи тя с разтреперан глас. После се надигна леко и ме погледна в лицето: — Дейвид, кажи ми нещо, но честно... Те... те нали няма да го помислят за луд, нали, Дейвид...?

— Разбира се, че няма, мила. Няма защо да мислят така. Сама знаеш, че трудно ще намериш момче с по-здрав разум от Метю.

— Но ако разберат за Чоки? Ако научат, че той мисли, че я чува да му говори? Искам да кажа, че да чуваш гласове... това е... — Тя не довърши.

— Мила моя — започнах аз. — Страхуваш се не за това, за което трябва. Не мисли за него. Със самия Метю абсолютно всичко е наред. Той е толкова разумно и здравомислещо дете, каквото всеки би искал да има. Много, много те моля, разбери веднъж завинаги, че тази Чоки, каквото и да представлява от само себе си, не е субективна, а обективна действителност. Тя не идва от Метю, тя е нещо, което идва при него отвън. Знам колко трудно е да го повярва човек, защото е трудно да си го представиш как става. Но аз съм абсолютно убеден в това. Лендис — също. Той е специалист по душевни заболявания и именно той е категоричен, че Метю не страда от никакви отклонения от нормалното състояние. Трябва да го повярваш.

— Опитвам се, но... не разбирам. Какво е Чоки...? Плуването... рисуването... всички онези въпроси...?

— Ето това не знаем още. Според мен при Метю... идва нещо подобно на дух. Зная, че това не е точната дума, защото навява чувство на страх и зла воля. Но просто няма друга дума. Това, което имам пред вид, е някакъв доброжелателен дух... Съвсем ясно е, че не иска да навреди на Метю. И като си помисля обективно, ние сме малко неблагодарни към нея. В края на краищата не бива да се забравя, че според Метю тя е спасила живота на двамата с Поли... И ако тя не го бе сторила, не знам кой друг можеше да го направи. Каквото и да е това странно нещо, няма да сме справедливи, като гледаме на него като на заплаха. То е любопитно и се меси в много работи, но в основата си е добре разположено — едно добронамерено присъствие.

— Да, разбирам — каза Мери. — Опитваш се да ме убедиш, че е ангел-хранител.

— Не... не точно... може би... в известен смисъл нещо подобно... — измънках аз.

На следната сутрин от будката за вестници на гарата купих последния брой от „Хиндмиър Дистрикт Куриер“. Както предполагам, това, което ме интересува, бе на първа страница, четвъртата колона, под заглавието „Ангел-хранител" спасява деца". Не ми харесаха кавичките около „ангел-хранител“, което значеше, че редакторът очевидно иска да се застрахова, но когато прочетох статията, се поуспокоих. Местните вестници — не без основание може би — нямат обичай да се шегуват със собствените си читатели освен с известни майтапчии, за които се знае, че обичат тези неща. Не можех да отрека, че материалът бе обективно и умело написан, макар да се усещаше колко резервиран е авторът. Само тук-там проличаваше искреното му удивление и макар да се стараяше да бъде безпристрастен и добронамерен, все пак не можеше да си обясни какво ли пък значи всичко това. За ангел-хранител ставаше дума едва ли не само в заглавието, но в крайна сметка човек оставаше с чувството, че нещо изключително и невероятно се бе случило с Метю във водата, без някой да може да каже какво точно. Единственото, което не подлежи на съмнение, е, че момчето е спасило Поли.

В края на краищата човекът е трябвало да си свърши работата, понеже е бил честен, и мога само да кажа, че очаквах много по-неприятни неща. С изключение на заглавието почти нямаше от какво да се оплаквам. Но за нещастие хората четат първо заглавията, а и те са за това, да събудят любопитството им.

Сутринта в бюрото ми позвъни Алън и предложи да хапнем заедно на обед и да се видим.

— Видях Метювата рисунка във вестника вчера — каза той. — След това, което ти ми беше разказал, реших да отида на изложбата, която се намира съвсем близо до службата ми. Повечето от работите са абсолютен боклук. Не се учудвам, че са избрали работата на Метю. Доста чудноват му е ракурсът — всичко е някак издължено... но все пак има талант. — Той замълча и ме погледна с любопитство. — Знаеш

ли, след всичко, което съм чул от теб и Мери за Чоки, изненадан съм, че сте изпратили рисунката.

— Не сме я изпращали — заявих аз. И му обясних.

— Аха, разбирам. Жалко, че съвпадна с предишната история — каза той. — Между другото в сряда при мен дойдоха от Дружеството на плувците, във връзка с препоръката на полковник Съмърз за медал. Чули, че Метю никога преди това не е плувал, и цялата история им се сторила фалшива — и нищо чудно. Казах им каквото знам. Трябваше да кажа истината. По дяволите, та нали аз сам го учих да плува няколко дена преди това. Мисля, че ми повярва, но бедният човек си отиде два пъти по-объркан, отколкото дойде. — Алън отново млъкна и после добави: — Знаеш ли, Дейвид, с цялата тази история Чоки стана знаменитост. При това положение тя всеки момент може да се появи, искам да кажа, да стане известна. Какво ще правиш с нея?

Свих рамене.

— Какво бих могъл да направя, освен да се опитам да се справя с всяка нова изненада, която ми сервира? Но с Метю какво да правя? Вярно, че Лендис ме посъветва това-онова. — Разказах му какво бе ми казал Лендис.

— Торби... Торби и сър при това — измърмори Алън смръщено. — Онзи ден чувах нещо за него. О, да... сетих се. Наскоро го викали за съвет в някакво голямо индустриално предприятие. Не помня точно къде, но при някой от големите беше. Човекът, който ми го разказа, се чудеше дали след консултацията не са му платили с дял от предприятието. Освен това имал и огромна частна практика.

— О — възкликнах, — и с огромни хонорари сигурно.

Алън поклати глава:

— За хонорарите нищо не знам, но няма да са малки. Мога да поговоря с Лендис за това, преди да си се ангажирал.

— Благодаря ти, но предпочитам аз да говоря. Не мога да си позволя, ако нещата продължат, да плащам месеци наред огромни хонорари.

— Не ми се вярва тази история да се проточи. Та нали никога досега не е споменавал, че Метю не е добре, че има нужда от лечение. Това, от което имаш нужда, е някакво обяснение, което да те успокои, и съвет за най-добрия начин, по който можеш да се справиш с нещата, нали?

— Не зная. Длъжен съм да призная, че Чоки не му е причинила никакво зло...

— И нека не забравяме, че спаси живота на момчето и Поли.

— Съгласен съм. Но сега повече се тревожа за Мери. Тя няма да се успокои, докато не разбере, че Чоки е безвъзвратно пропъдена, премахната, прогонена... изобщо я няма...

Алън се замисли, после кимна:

— Иска да е в безопасност... посредствеността... да е нормално вместо гениално... Инстинктът побеждава разума... Е, няма как, не може всички да са устроени еднакво — особено се различават мъжете от жените... Нека почака до прегледа на Торби, старче. Имам чувството, че може да стане по-лошо, ако Мери се опита сама да прогони Чоки.

— Няма да посмее да го стори — успокоих го аз. — Знае, че това ще настрои враждебно момчето. Те двете с Поли се чувствуват пренебрегнати. Бои се да не обърка нещата допълнително, а се страхува и за Метю.

Алън поклати глава:

— Не бива да предприемаш каквото и да е, преди да си научил нещо повече. И затова трябва да се довериш изцяло на Торби.

Когато се прибрах, атмосферата в къщи отново бе мрачна, но поне нямаше разпавии. Настроението ми се пооправи. Мери сигурно бе чела „Куриер“, но сметнах, че реакцията ѝ е била почти като моята. Попитах как е минал денят.

— Реших, че е по-добре да не ходя в града — съобщи ми тя. — И поръчах продукти по телефона. Около единадесет часа се появи любезен, но малко смахнат свещеник. Като разбра, че Метю го няма у дома, бе разочарован, защото искал да му обясни някаква грешка, после обаче реши да ми я обясни на мен. С горчивина прочел как Метю бил подведен да смята, че се е спасил благодарение на ангел-спасител, защото „ангел-спасител“ не е истински християнско понятие. То е останало от онези езически вярвания, които църквата в началото на своето съществуване не е сметнала за необходимо да подтисне и които са погрешни, но с времето се затвърдили в правата вяра. Много от грешките били поправени от истинското учение, но тази се оказала невероятно издръжлива и според него дълг на всеки християнин е да избягва подобни неща. И затова не бих ли изпълнила дълга си, като

уверя момчето, че неговият Създател не упълномощава никого да му върши работа. Създателят, никой друг не е могъл да му вдъхне кураж да спаси сестричката си. Свещеникът сметнал за свой дълг да изясни недоразумението.

— Разбира се, уверих го, че ще изпълня молбата му, а щом той си отиде, Дженит ми се обади по телефона.

— Ох, боже...!

— Потресена е от успеха на Метю с рисунката...

— И иска да дойде утре, за да я обсъди ли?

— Не утре, в неделя. Пейшънс се обади следобеда и поиска да дойде утре.

— Искан ми се да вярвам — започнах аз с надежда, — че си отклонила категорично и двете.

Мери се поколеба.

— Толкова ми е трудно да се преборя с Дженит...

— А, виж какво... — започнах аз и вдигнах телефонната слушалка.

— Не, почакай — възрази Мери.

— Да бъда проклет, ако се съглася да седим тук двата почивни дни и да слушам как сестрите ти разнищват Метю и тайно злорадствуват. Чудесно знаеш как ще протече всичко — ще се лигавят, ще разпитват, доволни от собственото си фалшиво съчувствие към нещастната им сестра, която е имала толкова лош късмет с това дете. Да ги вземат дяволите! — Сложих пръст на кръга за набиране.

— Не — спря ме жена ми. — Дай на мен по-добре.

Предадох ѝ слушалката.

— Чудесно — съгласих се аз. — Кажим им, че не могат да дойдат. Че съм уговорил да излезем утре и в неделя с приятели. Следващите събота и неделя — също. Ако не ги пресечеш, няма да те оставят на мира.

Тя се справи доста успешно и като остави слушалката обратно на място, ме погледна с израз на облекчение, което направо ме развесели.

— Благодаря ти, Дейвид... — започна Мери. В този миг телефонът иззвъня. Вдигнах слушалката.

— Не може — отговорих на запитването отсреща. — Той е в леглото и е заспал... Не, утре целия ден ще бъде вън от града. — Затворих телефона.

— Кой беше? — попита Мери.

— От „Сънди Доун“. Искат да вземат интервю от Метю. — Замислих се. — Предполагам, че са се сетили, че Метю спасителят и Метю художникът са едно и също лице. Много скоро повечето от тях ще го разберат.

И те наистина го бяха разбрали. След „Сънди Войс“ се обадиха от „Рипорт“.

— Това реши нещата — заявих на Мери. — Утре ще трябва да излезем. И то рано, преди да са се разположили пред вратата; ще пренощуваме някъде другаде. Хайде да съберем багажа.

Качихме се горе. В това време телефонът отново извъня. Известно време се двоумях дали да се обадя.

— О, я ги остави — посъветва ме Мери.

Не вдигнахме телефона и при следващите позвънявания.

Около седем часа успяхме да се измъкнем необезпокоени от „вестникарите“ и се отправихме към крайбрежието.

— Надявам се, няма да нахълтат в къщата, докато ни няма — каза Мери. — Чувствувам се като бежанка.

След около два часа, когато приближихме до морето, всички започнахме да се чувствуваме като бежанци. Пътищата ставаха все по-натоварени. Може да се каже, че пълзахме. Непрестанно ставаха задръствания, които парализираха движението в продължение на мили. Децата започнаха да се отегчават.

— За всичко е виновен Метю — оплака се Поли.

— Не съм — възрази Метю. — Не съм искал да се случват всички тези неща. Просто така стана.

— В такъв случай виновна е Чоки.

— Ти трябва много да си й благодарна.

— Знам, че трябва да съм й благодарна, но не съм. Тя всичко разваля — каза Поли.

— Последния път, когато минавахме по този път, с нас беше Пиф. Доста беше досадна — забелязах аз.

— Пиф просто беше глупачка. Не ми говореше разни работи, аз й говорех. Обзалагам се, че и сега Чоки задава някой от тъпите си въпроси на Метю.

— Ако си говорим честно, сега нищо не ме пита. От вторник не се е появявала. Предполагам, че си е отишла у дома. Да пита за нещо — възрази Метю.

— Къде е нейното „у дома“? — попита Поли.

— Не зная, но нещо беше разстроена. И затова мисля, че си е отишла у тях, да попита.

— Какво да попита? — не спираше Поли.

Усетих, че Мери много „активно“ мълчи.

— Е, щом я няма, нека забравим малко за нея — предложих на децата.

Поли подаде глава навън, погледна в двете посоки на пътя, по който колите стояха наредени една след друга.

— Никога няма да тръгнем. Ще си почета — обяви тържествено тя. Изрови книгата си и я разтвори. Метю надникна към илюстрациите.

— Какво е това — цирк ли е?

— Хм, цирк — презрително изсумтя Поли. — Много интересна история за едно пони, наречено Блестящото копитце. Преди беше в цирк, но сега иска да танцува.

— А-ха — с похвална сдържаност се произнесе Метю.

Стигнахме до обширен паркинг, платихме такса от пет шилинга, събрахме си нещата и тръгнахме към морето. Застланият със ситни камъчета бряг бе претъпкан от хора, които се наслаждаваха на гърмящите си транзистори. Пробихме си път до каменистия плаж и най-накрая се добрахме до място, където от блестящото лятно море ни отделяше ивица от нефт и мръсотии, по чийто край се бе образувала и пяна.

— Господи, да не мислиш да се къпеш тук? — възкликна Мери, обръщайки се към Метю, който бе започнал да разкопчава ризата си.

Метю разгледа по-отблизо замърсената вода и явно се разколеба.

— Но защо да не поплувам, след като мога — запротестира той.

— Тука не — категорично отсече Мери. — Но, боже мой, само преди няколко години тук плажът беше чудесен. А сега е...

— Самият край на британската клоака, нали? — попитах аз.

— Да отидем някъде другаде. Хайде, тръгваме. — Повиках Метю. Забелязах, че погледът му отново е зареян и замечтан. Почаках го, докато Мери и Поли си запробиваха път между хората.

— Чоки ли? — попитах го аз, когато приближи.

— Как разбра? — попита той изненадан.

— Разбрах. Само че виж, направи ми една услуга. Опитай се да не го показваш, ако можеш. Нали не искаш да разваляме на мама почивката — и добавих, — не ѝ стига това противно място...

— Добре — съгласи се той.

Продължихме в посока, обратна на брега, и открихме малко селце, сгъшено в подножието на Даунс. Тук бе тихо. В селската кръчма ни нахраниха съвсем прилично. Попитах дали можем да пренощуваме и за наше щастие се оказа, че имат свободна стая. Ние двамата с Мери се изтегнахме на шезлонгите в градината. Метю изчезна, споменавайки, че ще пообиколи наоколо. Поли легна на поляната под едно дърво и се зачете в книгата си, представяйки си, че е амбициозното пони. След около час предложих да се разходим преди чая. Открихме пътека, опасваща възвишението, и тръгнахме полека нагоре. Бяхме изминали не повече от половин миля, когато се обърнахме и забелязахме на склона коленичила фигура, която задълбочено рисуваше в блока си... Спрях се. Мери възкликна:

— Това е Метю.

— Да — отговорих и се обърнах да си вървим.

— О, не — възрази тя. — Нека видим.

Твърде неохотно продължих нагоре до нея. Метю, изглежда, изобщо не ни усети. Дори когато съвсем се приближихме, той остана погълнат от заниманието си. От кутия с цветни моливи взимаше този, който му беше нужен, след което сигурно и с умение, което не познавах у него, рисуваше. После леко, но уверено потъмняваше и омекотяваше линията с палец или с края на някаква мърлява носна кърпа, в която обърсваше ръцете си, преди да нанесе следващата щриха. Отново разтриваше, докато получи желаниа нюанс.

Рисуването на една картина винаги ми се е струвало някакво чудо, но сега, когато пред очите ми с тези обикновени цветни моливи и непозната за мен техника оживяваше пейзажът на Съсекс, бях напълно очарован. Мери — също. Трябва да бяхме престояли така неподвижни около половин час, когато Метю се отпусна назад. После повдигна

глава, въздъхна тежко и взе рисунката в ръка, за да я огледа. Скоро, усетил нашето присъствие, се обърна.

— О, здрасти — възкликна той, хвърляйки неспокоен поглед към Мери.

— Но, Метю, картината е чудесна! — възхити се тя. На момчето сякаш му олекна. То отново огледа рисунката си.

— Намирам, че Чоки вижда сега по-правилно, макар че пак е малко чудновато — отсъди той критично.

— Би ли ми я дал, момчето ми — попита майка му нерешително. — Обещавам, че ще я пазя много грижливо.

Метю я погледна и ѝ се усмихна. Разбра, че отново мирът между тях е сключен.

— Да, маме, ако ти харесва — каза той и после добави предупредително: — Само трябва да внимаваш. Ако не се напръска с някаква си там течност, може да се размаже.

— Много ще я пазя. Твърде хубава е, за да я разваля — увери го тя.

— Да, много е хубава — съгласи се Метю. — Чоки намира, че там, където не сме успели да я обезобразим, нашата планета е много красива.

В неделя вечерта се прибрахме с усещането за добре прекарана почивка. Мери обаче не спираше да се страхува от предстоящия понеделник.

— Тези „вестникари“ са толкова нахални. Пъхнат крак във вратата и край — оплака ми се тя.

— Съмнявам се, че ще те безпокоят — поне за неделите съм сигурен. А до края на следващата седмица ще им мине меракът. Според мен най-добре е Метю да изчезне временно от погледите им. Става въпрос само за един ден. Във вторник отново тръгва на училище. Пригответи му няколко сандвича и го изпрати някъде, но да не се връща преди шест часа следобеда. Гледай да му дадеш и пари, та да отиде на кино, ако му стане скучно. Няма защо да се тревожиш за него.

— Малко жестоко ми се струва да го прогонвам.

— Знам, но смятам, че той ще предпочете да излезе, отколкото да го преследват репортьори с разни „ангели-хранители“.

И така, на следващата сутрин Мери рано-рано го накара да излезе от къщи и слава богу. Шест души попитали за Метю през деня. Нашият собствен викарий, още някакъв си свещеник, една дама на средна възраст, която доста настойчиво подчертала, че е спиритистка, членка на местния клуб на художниците, в който тя била сигурна, че Метю с радост ще се включи, още една дама, която била на мнение, че светът на детските мечти е непроситимо слабо изследван, и инструкторът от местната къпалия, който се надява, че Метю ще направи демонстрация за спасяване на удавник при следващото плувно състезание.

Когато се прибрах, заварих Мери напълно изнемощяла.

— Ако някога съм се съмнявала в мощта на печата, то си взимам думите обратно. Жалко, че цялата тази енергия отива за глупости — заяви тя.

Независимо от това понеделникът мина без особени събития. По всичко личеше, че Метю бе прекарал чудесно деня навън. Той се върна с още два пейзажа, очевидно на едно и също място. Единият бе рисуван под контрола на Чоки, но с другия — не така добър, Метю явно се гордееше.

— Нарисувах го съвсем сам — каза ни той. — Чоки ме е учила как да виждам предметите и аз като че ли започвам да разбирам какво е искала да каже.

Във вторник сутринта Метю отиде на училище. Започваше новият срок. Следобеда се прибра с насинено око.

Мери го погледна недоумяващо.

— О, Метю, ти си се бил! — възкликна тя.

— Не съм се бил — каза Метю с негодувание. — Мен ме биха.

По неговите думи той просто си седял на двора през междучасието, когато едно от по-големите момчета — Симон Ледър — се приближил до него с още трима-четирима подмазвачи и започнали да му подмятат разни неща за ангели-хранители. Правели се, че не чуват Метювите протести, и в крайна сметка се стигнало дотам, че Симон заявил: „Ако ангелът на Метю го спаси от юмрука ми, то аз съм готов да повярвам в ангелите-хранители, а ако не го запази, значи, Метю е лъжец.“ Тогава Симон преминал от думи към дела и така го цапардосал, че Метю паднал на земята. Следващите две-три минути на Метю му се губят. Той призна, че може би е бил замаян. Помни само,

че след като е стъпил на краката си, вместо Симон и приятелите му пред него бил мистър Слетсън — директорът.

Мистър Слетсън бе така любезен да си направи труда да ни позвъни в къщи по телефона и да се позаинтересува за Метю. Уверих го, че момчето е съвсем добре, макар да не е „привлекателно“ наглед.

— Много съжалявам за случилото се — каза Слетсън. — Другото момче е виновно. Не вярвам да се повтори. Много необикновена случка. Аз лично видях как стана всичко, но бях твърде далеч, за да се намеся. След като удари Метю и той падна, Симон го изчака да се изправи с явното намерение да повтори удара. Но когато Метю стъпи на краката си, Симон Ледър и неговите приятели, вместо да пристъпят напред, се дръпнаха, гледайки втренчено към Метю, после се обърнаха и избягаха. Попитах главатаря на момчетата какво се е случило, но той можа да ми каже само, че Метю изглеждал „толкова побеснял“. Странно е наистина, но мисля, че това означава, че историята няма да се повтори. А между другото... — И той продължи с поздравления за Метювите прояви като плувец и художник, макар че в гласа му съвсем ясно се долавяше недоумение.

На Поли посинялото око на брат й се стори ужасно интересно.

— Виждаш ли с него? — питаше тя.

— Да — отговори късо брат й.

— Много е смешно — не млъкваше тя. — Блестящото копитце веднъж за малко да загуби едното си око — припомни си Поли.

— Да не би да го е ритнал някой негов колега от балета? — предположи Метю.

— Не, това се случи в предишната книга, когато беше ловно конче — обясни тя. После замълча. — Чоки ли те удари? — попита невинно след малко.

— Хайде сега! Млъквайте — обадох се аз. — Метю, какво каза мис Соумс за „Към дома“? Зарадвала ли се е, като е видяла снимката във вестника?

Метю завъртя глава:

— Не съм я видял още. Днес нямахме рисуване.

— Мис Пинксър от нашето училище я е видяла — намеси се Поли. — Тя намира, че рисунката е противна.

— Ама наистина, Поли, що за изрази — възмути се Мери. — Сигурна съм, че мис Пинксър не е казала нищо подобно.

— Не казвам, че е казала. Но си го мислеше. Попита дали Метю е нещо стиг... стигматик или нещо подобно и дали носи очила. Казах, че не носи, няма нужда от тях, защото той така и така не е рисувал сам картината.

Ние с Мери се спогледахме.

— Ох, боже мой, какво ли ни чака още! — въздъхна тежко жена ми.

— Е, не е ли вярно? — възмути се Поли.

— Не е — каза Метю. — Аз я рисувах. Мис Соумс стоеше до мен и видя.

Поли изсумтя.

Когато ги изтикахме най-накрая по стаите им, съобщих на Мери последните новини. Лендис ми се бе обадил сутринта, да ми съобщи, че е говорил със сър Уилям, който след като го изслушал, охотно се съгласил да види Метю. Сър Уилям, разбира се, бил претрупан, но казал да се обадя на секретарката му и да се опитам да получа час.

Така и направих. Секретарката на сър Уилям също ми каза, че всички часове са дадени, но ще провери. Чух шум от прелистване на страници, след което любезно ми съобщи, че съм имал късмет, защото някакъв болен се е отказал. Ако нямам нищо против за петък в два часа следобед, иначе ще трябва да чакам седмици наред.

Мери се колебаеше. Сякаш последните един-два дена тя не бе така враждебно настроена срещу Чоки; а, от друга страна, имах чувството, че тя инстинктивно се бои да повери Метю в чужди ръце, точно както когато тръгваше на училище — това означава краят на един етап. Здравият ѝ разум обаче надделя. Уговорихме се Метю да дойде при мен в петък и аз да го придружа до Харлей Стрийт^[1].

Лично за мен срядата мина спокойно. Мери трябваше да отбие само двама посетители и две телефонни обаждания за Метю, а в училище на бърза ръка бяха отпратили някакъв предполагаем репортьор от „Сайкик Обзървър“. Но Метю се бе скарал с мистър Кефър.

Започнало е, изглежда, в час по физика, когато Кефър е заявил, че скоростта на светлината е предел на скоростта; „нищо — съвсем догматично бе казал той — не се движи по-бързо от светлината.“

Метю вдигнал ръка. Мистър Кефър го погледнал.

— О, — казал учителят. — Трябваше да го очаквам. Е, нека чуем какво е това, което вие знаете, а Айнщайн не знае?

Метю вече съжалил, че се е поддал на импулса си, и казал:

— Нищо особено, сър.

— Напротив — казал мистър Кефър. — Важно е всяко възражение по отношение на Айнщайн. Нека го чуем.

— Ами, сър, скоростта на светлината е предел на физическата скорост.

— Да. Може би ще ни кажете какво е това, което се движи по-бързо от светлината?

— Мисълта, сър — отвърнал Метю.

Кефър го погледнал.

— Мисленето, Гор, е физически процес. При него нервните клетки получават информация, в тях стават определени химични процеси. Всичко това изисква време, макар и измерено в микросекунди. Но ви уверявам, че въпреки всичко то ще бъде много по-бавно от движението на светлината. Ако не беше така, много от най-големите катастрофи по пътищата щяха да бъдат избягнати.

— Но...

— Но какво, Гор?

— Знаете ли, сър. Сигурно съм имал пред вид разума.

— О, няма? Психологията не е моя специалност. И може би вие ще ни обясните.

— Разбирате ли, ако можете някак си да запратите разума си...

— Да го запратя?... Може би искате да кажете да изпратя съобщение мислено?

— Точно така, сър, тогава времето и пространството като че ли нямат значение. Озовават се там мигновено.

— Разбирам. Много интересна идея. Може би вие самият може да го демонстрирате?

— Не, сър, не мога — млькнал Метю бързо.

— В такъв случай може би познавате някой, който може? Сигурен съм, че ще бъде много поучително, ако го доведете някой път.
— Погледнал с тъга Метю и поклатил глава.

— А сега — обърнал се Кефър към класа отново, — когато установихме, че нищо освен разума на Метю Гор не превишава

скоростта на светлината, нека се върнем към нашия урок...

В петък посрещнах Метю на Уотерлоу. Обядвахме и пристигнахме на Харлей Стрийт пет минути по-рано.

Сър Уилям Торби се оказа висок, гладко обръснат мъж с орлов нос и хубава леко прошарена коса, а под гъстите вежди поглеждаха тъмни, пронизателни очи. При други обстоятелства бих го помислил по-скоро за адвокат, откоякото за лекар; стойката, видът и изражението му в първия момент ме накараха да помисля, че някъде съм го виждал, но после си дадох сметка, че ми напомня за херцог Уелингтън.

Представих Метю, размених няколко думи с лекаря, който ме покани да почакам отвън.

— Колко време ще трябва да чакам? — попитах секре тарката.

— С всеки нов пациент сър Торби работи минимум два часа — отговори тя. — Препоръчвам ви да се върнете след четири и половина. Аз ще се погрижа за момчето, ако случайно свършат по-рано.

Върнах се в бюрото си и в уречения час се явих в кабинета на лекаря. Метю излезе чак след пет. Той погледна часовника.

— Боже — възкликна той, — пък аз мислех, че съм стоял вътре само половин час.

Секретарката оживено се намеси:

— Сър Уилям ме помоли да го извиня пред вас, но трябваше да отиде на спешна консултация. Той ще ви пише след ден-два — след което ни изпрати навън.

— Какво стана? — попитах Метю, когато бяхме вече в метрото.

— Зададе ми няколко въпроса. Никак не се учуди, като му казах за Чоки — отвърна момчето и добави: — После слушахме плочи.

— Има ли много плочи? — попитах.

— Не, не такива плочи. Пусна нежна и тиха музика. Музиката засвири още докато ми задаваше въпросите. Когато спря, той извади друга плоча от шкафа. Попита ме дали съм виждал такава преди. Казах, че не съм. Много интересна плоча, цялата на бели и черни черти. Приблужи един стол, сложи плочата на грамофона и ме накара да се обърна към нея, та да я виждам.

Щом я пусна, чу се много особено жужене, а не музика, въпреки че имаше високи и ниски тонове. После още нещо започна да жужи, но

някак по-остро и по-силно, но и то имаше високи и ниски тонове. Като гледах плочата, струваше ми се, че чертите тичат към центъра. Знаеш ли, заприлича ми на кръговете на водата, когато се оттича през канала на ваната, само че не съвсем, защото чертите никъде не отиваха, а само се настигаха и изчезваха една в друга. По едно време имах чувството, че цялата стая се върти и че падам на стола. После отново чух обикновена музика.

Тогава сър Уилям ми даде чаша портокалов сок и ме попита още някакви неща, а след малко каза, че това е всичко за днес; „Довиждане“ — и излезнах.

Докладвах всичко подробно на Мери.

— Охо, значи, хипноза — каза тя. — Нещо не ми харесва тази работа.

— И на мен — съгласих се аз. — Но предполагам, преценил е, че това е най-подходящо. Метю може да бъде и страшно потаен, щом стане дума за Чоки. Вярно е, че на Лендис се довери, но то стана по изключение. Ако сър Уилям е трябвало да се преборва за всеки отговор, може да е решил, че хипнозата ще улесни и двамата.

— Хм, нищо друго не ни остава, освен да чакаме мнението му.

На следващата сутрин, в събота, Метю слезе за закуска с уморен вид. Беше без настроение и неспокоен. На предизвикателствата на Поли отвърна с такава мрачна антипатия, че Мери здравата я сръза и детето млъкна.

— Не ти ли е добре? — попита тя Метю, който вяло побутваше овесената си каша.

— Добре съм — отговори той.

— Сигурен ли си?

— Сигурен съм.

Мери го погледна внимателно и отново се опита да поведе разговор:

— Да не е нещо във връзка с вчера? Разтревожи ли те онзи човек?

— Не — поклати глава момчето и демонстративно се нахвърли върху съдържанието в чинията си: Той преглъщаше с такава изражение, сякаш всяка троха можеше да го задави.

Наблюдавах го внимателно и усетих, че всеки миг може да се разплаче.

— Виж какво, приятелю мой. Трябва да отида до Чичестър днес. Имаш ли нещо против да дойдеш с мен? — предложих му аз.

Той отново поклати глава:

— Не, тате, благодаря. Ще ми се... Мама, може ли да ми направиш няколко сандвича?

Мери ме погледна въпросително. Кимнах ѝ.

— Добре, детето ми. Ще ти ги приготвя, след като закусим.

Метю хапна още малко и се качи горе.

— Блестящото копитце спря да яде, когато приятелят му Звездоок умря. Много беше тъжно — обади се Поли.

— Я да се качиш горе и да се срещиш, че не мога да те гледам чорлава — каза ѝ Мери.

Когато останахме сами, жена ми каза:

— Сигурна съм, че онзи човек му е казал нещо.

— Възможно е — съгласих се. — Но не ми се вярва. Снощи беше съвсем спокоен. Така или иначе, ако иска да излезе сам, смятам, че не бива да го спираме.

Бях вече долу, за да извадя колата, когато забелязах Метю да привързва скицника, боите и пакет със сандвичи за багажника си. Помислих си: „Дано тези сандвичи издържат след такова връзване.“ Но единственото, което казах, беше:

— Карай внимателно. Не забравяй, че днес е събота.

Метю не се прибра до шест часа. От вратата се качи право в стаята си. Не слезе и за вечеря. Попитах какво става.

— Не иска да вечеря — каза ми Мери. — Лежи на леглото и гледа в тавана. Мъчно му е за нещо.

Качих се да видя. Както бе казала Мери, момчето лежеше в леглото си. Имаше уморен вид.

— Е, как е, старче, наигра ли се? — попитах го аз. — Защо не се съблечеш да си легнеш? Ще ти донеса нещо за хапване.

— Не, татенце, благодаря. Не ми се яде.

— Все пак нещо трябва да сложиш в уста.

Момчето поклати глава.

Огледах се. Имаше четири рисунки, които не бях виждал досега. Бяха все пейзажи. Две от тях бяха подпрени на полицата над камината,

а другите две — на скрина.

— Днес ли си ги рисувал? Мога ли да ги разгледам? — попитах.

Приближих към рисунките. Веднага познах, че първият пейзаж бе поглед към Голямото езеро Докшъм, другият — с езерото в единия край, а третият — поглед към хълмовете Даунз, четвъртият бе нещо съвсем различно и непознато за мен.

Представляваше равнина. В дъното се издигаха някакви древни наглед хълмове, по върховете на някои от тях се виждаха ниски кули с куполи на върха. Всичко това на фона на безоблачно синьо небе. В средата, малко надясно от центъра на рисунката, се извисяваше нещо много подобно на каменна купчина. По форма, макар и неправилна, тя приличаше на висока пирамида, камъните (ако изобщо това бяха камъни) обаче не съвпадаха; по-скоро приличаха на натрупани големи заоблени блокове. Това едва ли беше постройка, въпреки че нямаше вид на природно образуване. Отпред, наредени в извити редици, имаше някакви „неща“ — не можех да определя дали бяха тумбести, сочни растения, купи сено или колиби. Задачата ми бе затруднена от факта, че всяко от тях хвърляше по две сенки. Вляво на рисунката се очертаваше идеално права ивица, която рязко извиваше в подножието на пирамидата и обвита в мъгла, се насочваше към възвишенията. Общото впечатление беше подтискащо. Всичко, с изключение на лазурносиньото небе бе в убити кафяви, червени, сиви багри и човек придобиваше чувството, че на това място е страшно горещо.

Докато стоях в недоумение пред рисунката, откъм леглото долетя задавеният глас на Метю:

— Това са последните, тате.

Обърнах се. Детето гледаше встрани, но от очите му се стичаха сълзи. Седнах на ръба на леглото и взех ръката му в своята:

— Метю, момчето ми, кажи ми. Какво се е случило?

Метю подсмъркна, изхълца и заеквайки, промълви:

— Чоки, тате. Отива си... завинаги...

Долових стъпките на Мери по стълбите. Побързах да изляза и затворих вратата след себе си.

— Какво става? Болен ли е? — тревожно попита тя.

Хванах я за ръка и я отведох от вратата.

— Не. Всичко е наред — успокоих я, докато я водех до стълбата, за да не чуе Метю.

— Чоки. По всичко личи, че ще ни напусне — изчезва.

— Слава богу! — въздъхна Мери с облекчение.

— Само не му показвай, че се радваш.

Мери се замисли.

— Да му донеса ли нещо за ядене?

— Не, остави го сам.

— Но горкото дете трябва да яде.

— Знаеш ли... мисля, че той сега се прощава с нея... и му е много мъчно.

Мери ме погледна учудено и объркано:

— Но, Дейвид, говориш, сякаш... Та нали Чоки не е нещо реално.

— За Метю е реално. И той го преживява тежко.

— Независимо от всичко, смятам, че трябва да хапне.

И преди съм се чудил, а сигурно и занапред няма да спра да се чудя как най-милите и най-способните на съчувствие при известни обстоятелства жени могат да омаловажават и пренебрегват мъчителните терзания на детството.

— По-късно — може би. — Бях категоричен аз. — Но не сега.

Докато вечеряхме, Поли нито за миг не спря да бърбори за вече омръзналите ни понита. Когато най на края я отпратихме, жена ми попита:

— Мислех за това. Как е според теб, дали не му е направил нещо онзи човек?

— Какъв човек?

— Онзи сър Уилям Еди-кой си, разбира се — нетърпеливо уточни тя. — В края на краищата той го хипнотизира. Хората могат да бъдат накарани да направят каквото искаш, когато са под хипноза. Ами ако е казал на Метю, докато е бил в такова състояние, следното: „Утре приятелката ти Чоки ще ти каже, че те напуска. Много ще ти е мъчно да се простиш с нея, но така ще стане. Сетне тя ще си отиде и постепенно ти ще я забравиш“ — нещо подобно, разбира се. Не разбирам много тези неща, но не е ли възможно едно подобно внушение да го излекува и да ликвидира тази история?

— Да го излекува?

— Е, исках да кажа...

— Искаш да кажеш отново, че Чоки е една илюзия, напи?

— Не, не точно илюзия...

— Виж, мила, след инцидента с плуването, след като сама го наблюдава как рисува, можеш ли да продължаваш да мислиш, че...

— Мога да продължавам да се надявам. Поне е по-успокояващо от онова „вселяване“, в което твойт приятел Лендис ни уверяваше. А сега нещата съвпаднаха, нали? Той отиде при сър Уилям и вече на следващия ден ти казва, че Чоки си отива...

Не мога да отрека, че в това отношение тя бе права. Доця ми се да знам повече за хипнозата и по-специално за тази, която бе приложена на Метю. Щеше ми се също, ако сър Уилям бе успял чрез хипноза да пропъди Чоки, поне да го е направил по-безболезнено за Метю.

Всъщност открих, че на мен сър Уилям не ми бе харесал. Бе повикал Метю, за да постави диагноза, която аз още не бях узнал, а го бе подложил на лечение, за което дори не благоволи да ме предупреди. Колкото повече мислех, толкова повече се убеждавах, че е действувал необмислено, за да не кажа своеволно.

Когато отивахме да си легнем, надникнахме в стаята на Метю да попитаме дали не е гладен. Вътре не се чуваше нищо друго освен равномерното му дишане. Затворихме тихичко вратата и се прибрахме в спалнята.

Следващият ден бе неделя. Оставихме Метю да спи, докогато иска. Той се появи около десет часа, все още замаян от съня, а клепачите му бяха зачервени по края. Беше разсеян, но апетитът му — напълно възстановен.

Около единадесет и половина голяма американска кола, чиято предница приличаше на пианола, свърна към къщи. Метю шумно изтрополя надолу по стълбите.

— Тате, леля Дженит пристига, изчезвам — викна той запъхтян и изтича по коридора към задната врата.

Денят беше уморителен. Приличаше на прием, на който почетният гост отсъствува, или на изложба на любопитни експонати, които обаче липсват. Метю бе постъпил разумно. Надълго и широко

говорихме (говореше предимно Дженит) за това има ли ангели-хранители или не и какви са предимствата в семейството да има художник. Всеки подкрепяше тезата си с анекдоти за познати художници, които в повечето случаи се оказваха твърде неприятни, да не кажем, отблъскващи хора.

Не зная кога се бе прибрал Метю. Бе влязъл тихо, претършувал килера, хапнал и на пръсти се бе качил горе. Когато гостите си отидоха, надникнах в неговата стая. Метю седеше пред отворения прозорец и съзерцаваше залеза на слънцето.

— Рано или късно ще трябва да се срещнеш с тях — започнах аз. — Но и на мен ми се струва, че днес не бе много подходящо. Те бяха ужасно разочаровани, че те няма.

Метю се ухили.

Огледах се. Четирите рисунки отново бяха извадени и наредени. Казах му колко съм харесал пейзажите с езерото Докшъм. Когато стигнах до последната картина, се поколебах дали да се направя, че не съм я видял. Реших да не я отминавам.

— Къде е това? — попитах момчето.

Метю се обърна да види за какво става дума.

— Това е мястото, където живее Чоки — отвърна той и спря. Сетне добави: — Ужасно място, нали? Сигурно затова нашият свят ѝ се струва така красив.

— Вярно, че не изглежда много привлекателно — съгласих се аз. — Имам чувството, че е страшно горещо там.

— Така е през деня. Онова мъглявото в дъното е пара, която се вдига от едно езеро.

Посочих голямата купчина камъни.

— А това тук?

— Право да ти кажа, не знам точно. По думите на Чоки понякога излиза, че е една постройка, а понякога — че са много сгради, нещо като цял град. Малко е трудно, когато трябва да ми обясни нещо, което тук при нас го няма, защото не стигат думи.

Сигурно този начин за запознаване по мисловен път с някои понятия значително спестява истината за тях.

— А тези купчини? — посочих редицата от симетрично разположени правилни възвишения.

— Те растат там — бе единственото, което можа да обясни синът ми.

— Къде се намира това място?

Метю поклати глава.

— Така и не можахме да разберем — както и не установихме къде е нашият свят — отговори Метю.

Забелязах, че той употреби минало време. Отново погледнах рисунката. Сухата монотонност на цветовете и усещането за палеца горещина наново ме поразиха.

— Знаеш ли, ако бях на твое място, бих я прибирал, когато не съм в къщи. Не мисля, че на мама много ще ѝ хареса.

Метю кимна:

— И аз така помислих. Затова я скрих днес.

И двамата замълчахме. Любувахме се на червената дъга на почти скрилото се слънце, прекъсната само тук-там от върховете на дърветата. Попитах:

— Метю, тя отиде ли си?

— Да, тате.

Мълчахме, докато и последната ивица от слънцето се скри зад хоризонта и изчезна. Метю подсмъркна. Очите му се напълниха.

— Знаеш ли, тате... като че ли част от мен си отива...

На следната сутрин Метю бе малко подтиснат и може би по-блед от обикновено, но отиде на училище. Върна се уморен. С всеки следващ ден момчето сякаш започваше да идва на себе си. Ние в къщи въздъгнахме с известно облекчение, макар всеки ден да си имаше свои основания за това.

— Е, слава богу, всичко свърши — ми каза Мери в петък вечер. — Изглежда, онзи твой сър Уилям Еди-кой си в крайна сметка излезе прав.

— Торби — уточних аз.

— Добре де, Еди-кой си или Торби все едно. Работата е там, че той беше този, който ти каза, че всичко това е просто фаза. Метю си е изградил сложна фантастична система, нещо обичайно за децата на неговата възраст, и че няма защо да се тревожим, освен ако не продължи. Но той смята, че е малко вероятно. По негово мнение

илюзията ще се разпръсне от само себе си и вероятно — много скоро. Така и стана.

— Е да — съгласих се аз. Торби бе избрал най-лесния път и тъй като в крайна сметка Чоки по един или друг начин си отиде, има ли значение дали той е бил прав или не.

Въпреки всичко, когато във вторник получих писмото му, оказа се, че ми е трудно да се съглася с него. Плуването бе изтълкувал по следния начин: всъщност Метю се е научил да плува преди, но някакъв дълбоко вкоренен страх от водата го е карал да подтиска тази си способност и тя се е намирала в латентно състояние, което е продължило до момента, в който шокът от внезапно появилата се опасност е премахнал преградата. Позволил е на латентната способност да се изяви. Естествено, неговото съзнавано „аз“ не е било наясно със съществуването на тази преграда и детето е отдало неочакваното си плуване на външна намеса.

Почти същото обяснение той даваше и на рисуването. Безсъмнено, някъде дълбоко подсъзнателно Метю имал силно желание да рисува. Това желание е останало подтиснато, вероятно в резултат на изживян страх от видени в ранното му детство страшни картинки. Едва когато сегашната му фантазия се е оказала достатъчно способна да влияе на съзнанието и подсъзнанието му и е създала, така да се каже, мост между тях, този стремеж към рисуване се е освободил и се е превърнал в действие.

В подобна насока бяха обяснени инцидентът с новата ни кола и ред други случки. И макар голяма част от онези неща, на които според мен си струваше да се обърне внимание, да бяха отминати, не се съмнявах, че и за тях той щеше да намери обяснение при добро желание.

Писмото му се оказа едно от най-разочароващите послания, които съм получавал; почувствувах се засегнат от наивността, с която бяха обяснени нещата, и от покровителствения тон, с който Торби се опитваше да ни успокои. Най-вече ме вбесяваше това, че Мери го взе за чиста монета; още повече че фактите говореха в тяхна полза. Съзнавах, че съм очаквал много от Торби, всъщност надеждите ми не бяха оправдани.

И въпреки всичко онзи приятел се оказа прав... Присъствието на Чоки действително изчезна, както той предрече. Болката, наречена

Чоки, като че започна да заздравява, макар да не бях много убеден в това...

Ето защо се задоволих само с едно „да“, оставяйки Мери колкото може по-съчувствено да ми говори за това, че съм направил грешка, като съм се опитал да усложня нещо, което в крайна сметка се е оказало само един по-комплициран и затова по-тревожен вариант на Пиф. На Мери ѝ олекваше, докато ми говореше, и затова не я прекъсвах.

Базирайки се на информацията на нашите вестници, винаги съм вярвал, че на разните там „общества“ и особено на „кралските“ е необходимо дълго време за тайни съвещания, на които подробно се обсъждат препоръките за награди, показанията на свидетелите, достоверността на обстоятелствата и моралните качества на всеки човек, свързан със събитието, преди да се даде мнение за представянето му за някои от „скъпоценните“ им награди. Цялата тази процедура можеше да продължи поне шест месеца. Едва след това човек можеше да се надява, че рано или късно удостоеният ще бъде поканен да му бъде връчена наградата в присъствието на ръководството на съответното общество. Тази процедура вероятно се практикува в повечето „общества“; не стоят така нещата обаче с „Кралското плувно общество“.

Техният медал пристигна непредизвестен, по най-прозаичен начин, с препоръчана поща, в понеделник сутринта и бе адресиран до мистър Метю Гор. За нещастие не можах да го приема аз. Мери се бе разписала за него и когато ние двамата с Метю влезнахме в столовата, пакетчето лежеше до чинията му.

Метю го погледна, стегна се и седна, без да пророни дума, на мястото си. После се зае с овесената си каша. Опитах се да уловя погледа на Мери, но напразно. Тя вече се бе навела над масата.

— Няма ли да го отвориш? — попита тя окуражително.

Метю отново погледна дебелия плик. Погледът му зашари, сякаш момчето търсеше помощ от нас. Той бе посрещнат от изпълнено с очакване изражение, изписало се на лицето на жена ми. С голяма неохота Метю взе ножа и разряза опаковката. Отвътре се показа малка, червена, кожена кутийка. Той отново спря нерешително. После бавно я

взе в ръце, вдигна капака и застина с поглед върху блестящия златен кръг, красиво откритен на фона на синьото кадифе. След малко едва чуто промълви:

— Не го искам.

Едва сега успях да уловя погледа на Мери и завъртях леко глава към нея.

Долната устна на Метю потрепера и леко се издаде напред:

— Не е честно... Той е на Чоки... тя спаси и Поли, и мен. Това не е вярно.

Той не спираше да гледа медала с наведена глава. Прониза ме споменът за горчивите, съпътстващи загубата на илюзиите мигове, неизбежни при съзряването на всяко дете, което скоро ще стане възрастен човек. Откритието, че живееш в свят, където почести може да получи и човек, който не ги заслужава, е точно такъв един мъчителен момент. Моралните стойности са разклатени, това, на което досега си разчитал, ти се изплъзва, това, което е било масивно, се е оказало кухо, златото се превръща в мед, наоколо срещаш само неправди...

Метю скочи от мястото си и с невиждащи очи избяга от стаята. Медальт с крещящия си блясък лежеше в кутийката си на масата.

Взех го. Лицевата страна бе малко претрупана. Името на обществото бе изписано в кръг. Следваха орнаменти, напомнящи модерно изкуство със съмнителна стойност, а в центъра бяха гравирани хванати за ръка момче и момиче, обърнати към показало се наполовина слънце, обсипано с лъчи, което сигурно трябваше да означава, че изгрява.

Обратната страна бе по-семпла — надпис, заобиколен с лаврови листа.

Горе: НАГРАЖДАВА СЕ.

После с друг шрифт: МЕТЮ ГОР.

И на края хвалебствено: ЗА ДОБЛЕСТНА ПОСТЪПКА.

Подадох медала на Мери.

Тя го разгледа замислено и го върна обратно в кутийката.

— Срамно е, че той реагира така — отбеляза тя.

Взех кутийката и я пуснах в джоба си.

— Нещастие е там, че пристигна точно сега. Ще го запазя и ще му го дам по-късно.

Мери като че искаше да възрази, но в този миг при нас се втурна Поли, бърлива и разтревожена да не закъснее за училище.

Погледнах горе, преди да тръгна, но Метю вече бе излезнал, а книгите му за работа в къщи лежаха на масата...

Върна се чак към шест и половина. Аз вече се бях прибрал.

— А, къде беше през целия ден?

— Разхождах се.

Поклатих глава:

— Така няма да я бъде, Метю. Не може току-така да липсваш от училище.

— Знам — съгласи се той.

Повече думи не бяха нужни. Разбирахме се чудесно.

[1] Улица в Лондон, по която се намират много от кабинетите на частно практикуващите лекари. Б.пр. ↑

10

Останалото време до петък мина без произшествия. През този ден останах да работя до късно вечерта и вечерях в Лондон. Беше вече близо десет часът, когато се прибрах и заварих Мери на телефона. Точно когато влизах, тя свършваше някакъв разговор и без да изпуска слушалката, се готвеше да набере нов номер.

— Метю не се е прибрал — обясни тя. — Звъня по болниците.

Погледна в листа пред себе си и завъртя шайбата. След още две-три обаждания тя изчерпа записаните номера и остави слушалката на място. Бях извадил вече уискито.

— Изпий това. Ще ти подействува добре.

Тя взе чашата с благодарност.

— Обади ли се в полицията?

— Да. Първо звънях в училището. Тръгнал си е, както обикновено. После се обадох в полицията и дадох отличителните му белези. Обещаха да се обадят, ако получат известия. — Тя отпи от чашата. — Ох, Дейвид, слава богу, че се върна... Така се надявах, че всичко ще се оправи, когато тази история с Чоки приключи. Но Метю е станал толкова затворен. Не казва абсолютно нищо... поне на мен... И ходи някъде, ето в понеделник например... Нали не мислиш, че...?

Седнах до нея и улових ръката ѝ:

— Разбира се, че не мисля. И ти не бива...

— Нищо не споделя...

— Това все пак беше удар за него. Каквато и да беше тази Чоки, той бе свикнал с присъствието ѝ. Неочакваната липса го разстрои, преобърна за него много неща. Нужно му бе време, за да се съвземе... но той добре се справяше...

— Убеден ли си в това? Нали не го казваш само за да ме утешиш...?

— Разбира се, че съм убеден, скъпа моя. Съвършено сигурен съм, че ако смяташе да прави някаква глупост, щеше да я стори преди две седмици, а той дори тогава беше далеч от подобни неща... Беше

разстроен и много нещастен, бедното ми момче. Но, повтарям ти, нищо подобно не му бе минало през ума.

Мери въздъхна:

— Дано да си прав — и сигурно си прав. Но това прави нещата още по-мистериозни. Не може да не знае какво ни е на нас сега. Той е чувствително дете...

— Да — съгласих се с нея. — Ето защо много се тревожа...

Тази нощ двамата почти не затворихме очи.

На следната сутрин позвъних в полицията. Съчувствуваха ни, правели каквото е по силите им, но нямали никакви новини.

Мрачното настроение по време на закуската подтисна даже и Поли. Поразпитахме я, без да очакваме кой знае какво. Метю вече не споделяше с нея, но възможно бе да се е изпуснал. Очевидно нищо не бе изтървал — или поне Поли не помнеше. Отново потънахме в невеселите си мисли. Най-накрая Поли наруши мълчанието:

— Сигурно Метю са го отвлекли. И сега ти ще получиш бележка, в която ще ти искат огромен откуп.

— Малко вероятно — отговорих аз. — Не държим в къщи „огромни откупи“.

Отново настана тишина. След малко Поли пак стана нетърпелива. Не я свърташе на едно място и забеляза:

— Когато Блестящото копитце го отвлекоха, се опитаха да го направят товарен кон в един рудник.

— Да беше помълчала — прекъснах я аз. — Или млъкни, или излез от стаята.

Тя ме изгледа с обида и укор, но предпочете да излезе нацупено.

— Какво ще кажеш, ако пуснем съобщение в неделните вестници, а? Те толкова настояваха да интервюират Метю!

— Нали знаеш какво означава това. „Детето художник — изчезнало“, „Търси се ангелът-хранител“ и т.н.

— Какво значение има, ако това помогне да го открием?

— Добре — казах ѝ аз, — ще опитам.

През целия ден не получихме никакви сведения. Към десет часа в неделя сутринта телефонът иззвъня и аз грабнах слушалката.

— Мистър Гор?

— Да.

— Казвам се Боллът. Не ме познавате, но моят син учи в едно училище с вашето момче. Току-що прочетохме във вестника за станалото. Същински ужас! Искрено ви съчувствувам. Как е, имате ли някакви новини?

— Не.

— Виждате ли, работата е там, че моят Лоуренс твърди, че е видял вашия Метю в петък. Забелязал, че синът ви разговаря с някакъв мъж до голям Мерцедес. Според сина ми това било малко по-надолу от училището. Той останал с впечатлението, че спорят за нещо, после Метю се качил в колата на мъжа и заминали.

— Благодаря ви, мистър Боллът. Много ви благодаря. Веднага ще съобщя в полицията.

— О, така ли...? Е, да, предполагам, че няма как да не съобщите. Е, надявам се, че бързо ще го намерят.

Но те не го намериха.

В понеделник вестниците отново писаха за това. Съобщението бе включено в местния бюлетин на Би-Би-Си. Телефонът почти не спря да звъни. И все пак без никакво известие...

Прекарахме една ужасна седмица. А и какво може да стори човек пред пълната неизвестност? Не се намери никой, който да потвърди историята, разказана от момчето на Боллът, което упорито твърдеше, че е сигурно в думите си. Разпитахме в училището и не открихме нито едно друго момче, пожелало да са качи в такава кола същата вечер. Очевидно това е бил Метю...

Но защо? Каква може да е била причината? Всяка заплаха или желание за откуп биха били добре дошли пред това мълчаливо изчезване без каквато и да е било следа, което оставяше нашето въображение да се развихря на воля. Усещах как напрежението расте у Мери с всеки изминат ден и се ужасявах от мига, в който тя нямаше да издържи...

Двата почивни дни в края на седмицата ни се сториха безконечни. Не по-малко дълги ни се сториха те на следващата седмица и тогава:

Около девет часа сутринта на следващия вторник, на бордюра на натоварено с движение кръстовище в Бирмингам застанало малко

момче и наблюдавало регулировчика. Когато пътят бил свободен, то пресекло платното до половината и търпеливо изчакало полицаят да се оправи с движението и да му обърне внимание. Не след дълго полицаят се поосвободил и се навел към детето:

— Хей, синко, случило ли се е нещо? — попитал той.

— Моля ви, сър — казал момчето, — боя се, че съм се загубил.

А нямам и никакви пари, с които да се прибера.

Полицаят поклатил глава.

— Лоша работа — съчувствено казал той. — А къде живееш?

— В Хиндмиър — казал детето.

Полицаят се стъписал и внезапно се заинтересувал.

— А как се казваш? — попитал го той внимателно.

— Метю — казал Метю, — Метю Гор.

— Хей, дявол го взел! — възкликнал полицаят. — Слушай, стой и не мърдай. Да не си шавнал, Метю!

Извадил от горното джобче на куртката си микрофон, натиснал копчето и заговорил нещо.

Само след няколко минути патрулираща полицейска кола спряла пред тях.

— Това е за теб. Ще те заведат у вас. Скачай вътре — казал му полицаят.

— Много ви благодаря, сър — казал на сбогуване Метю, който винаги е имал голямо уважение към полицаите.

В къщи го доведоха около шест часа вечерта. Мери ми се бе обадила и аз вече бях в къщи, за да го посрещна. Бяхме повикали и доктор Ейкът.

Очевидно Метю се бе сприятелил с придружителите си. Поканих ги вътре, но те се извиниха със служебните си задължения. Момчето им благодари, ние също и те потеглиха, като се разминаха с колата, която току-що влизаше в нашия двор. Нейният шофьор се представи: „Доктор Прост, хирург от полицията“ — и всички влезнахме в къщи.

Пийнахме по чашка и след около десетина минути доктор Прост каза нещо тихичко на Мери. Тя хвана Метю за ръка и въпреки неговите протести, че в участъка е ял, го поведе навън към кухнята.

— Сега, първо — започна докторът, щом вратата се затвори след тях, — можете да се успокоите. На момчето не му е причинено нищо лошо, поне дотолкова, доколкото можахме да установим. Нещо повече, дори не е бил плашен. Това е най-хуманното отвличане, за което някога съм чувал. Мисля, че няма каквито и да е било основания да се боите от лоши последствия — било физически, било психически. За мен той е в чудесно здравословно състояние.

Но тъй като има едно-две неща, които искам да ви кажа, настоях да дойде и доктор Ейкът. На първо място на момчето са правени редица инжекции. Малко повече от дванайсет — на двете ръце. Нямаме никаква представа какво са му били. Във всеки случай каквото и да е то, няма никакви последствия — може би депресанти или нещо подобно. Детето не се оплака от умора или някакви особени усещания. По всичко личи, че се намира в чудесно състояние на духа. Но независимо от това правени са му някакви неизвестни нам инжекции и разумно би било да се държи под строго наблюдение, за да не се появят никакви по-късни промени. Нямаме основание да ги очакваме, но сметнахме, че ще е добре да предупредим и вас, колега.

Доктор Ейкът кимна. А доктор Прост продължи:

— И сега нещо много любопитно. Метю е твърдо убеден, че е претърпял автомобилна катастрофа и че кракът му е бил счупен. По-точно — десният му крак. Твърди, че е имал гипс и че хората в „болницата“ приложили някакво ново лечение, поради което кракът заздравял много бързо. При нашия преглед установихме съвсем слабо ожулване и протъркване на кожата, причинено от гипса. Естествено, направихме рентгенова снимка. Не открихме следи от счупване.

Той замълча, погледна намръщено чашата и я гаврътна на един дъх. Сетне продължи:

— С него, изглежда, са се държали добре. Всички в тази „болница“ са били много мили и доброжелателни. Сякаш е било така организирано, че той да бъде колкото се може по-спокоен. И нито за миг не му е минало през ума, че е отвлечен. Единственото, което го е смущавало, е, че вие двамата с майка му не сте го посетили и не сте отговорили на писмото, което ви е писал. Не може да си обясни и как се е озовал в Бирмингам.

— Цялата работа ни се струва скроена с цел момчето да бъде отстранено или може би изолирано за десетина дни. — Той обърна към

мен проникателния си поглед: — Ако знаете или подозирате някой, който е имал интерес да го направи, разумно би било да го съобщите на полицията.

Поклатих глава:

— Изобщо не мога да си представя кому и защо е било нужно да го отвлича. Абсолютно никаква причина не мога да видя.

Той сви рамене.

— Добре, ако измислите някакво обяснение все пак... — Той не довърши мисълта си. Очевидно не ми повярва напълно.

После поговори няколко минути с доктор Ейкът и скоро след това и двамата си тръгнаха, като доктор Ейкът обеща да наmine на следващия ден.

Намерих Метю, Мери и Поли в кухнята. Вечерният чай в полицията явно не е бил достатъчен. Седнах и запалих цигара.

— Е, а сега нали ще ни разкажеш какво се случи, Метю — предложих му аз.

— О, боже мой, пак ли? — възкликна момчето.

— На нас специално нищо не си казал — напомних му аз.

Метю дълбоко си пое дъх:

— Добре. Тъкмо излизах от училище и онази кола ме отмина и спря след няколко метра. Някакъв мъж излезе и се огледа нагоре-надолу, сякаш не знаеше накъде да тръгне — започна той.

Мъжът го погледнал и сякаш искал да го заговори, но се поколебал, но когато Метю минал покрай него, той казал:

— Много се извинявам, не бихте ли могли да ни помогнете. Изглежда, никъде не поставят табели тук.

— Да — отвърнал Метю, — при следващата пряка завийте надясно, а после след още две преки — наляво. Това е „Оулд Лейн“, която след кръстовището продължава като „Деншъм Роуд“.

— Благодаря ви. Разбрах — казал мъжът и се обърнал към колата. После сякаш се сетил нещо и отново се обърнал:

— Предполагам, не можете да ми кажете на коя страна на „Деншъм Роуд“ да търся къща с името „Пойтингз“. Мистър Гор живее там.

— Нищо по-лесно от това. — И естествено Метю приел да се качи в колата при тях и заедно да дойдат до дома. След това нищо не помнил, докато не се събудил в „болницата“.

— Какво те накара да мислиш, че това е болница? — попита Мери.

— Ами приличаше на болница — поне така си мисля, че изглеждат болниците — отвърна Метю. — Лежах на бяло легло, всичко в стаята беше бяло и голо, и ужасно чисто. Имаше и медицинска сестра — тя също бе поразително чиста.

Открил, че не може да си движи крака. Сестрата му каза да не прави подобни опити, защото го бил счупил. Попитала дали го боли. Отговорил, че няма никакви болки. Тя му обяснила, че това е, защото са му били „анти-някаква-си“ инжекция, която спира болката, и че те използват съвършено нов начин на лечение, който лекува костите, особено на по-млади хора, с удивителна бързина.

Докторите били двама или трима — носели бели престилки като тези, които показват по телевизията, и също били весели и приятелски настроени. Много инжекции му биели, но след първите два-три пъти вече не го боляло толкова.

Понякога му ставало скучно, но му дали няколко книги. Нямали излишно радио, но му дали грамофон и много плочи. Храната била екстра.

Най-много му било мъчно, че ние не сме отишли да го видим.

— Разбира се, че ако можехме, щяхме да дойдем — увери го Мери.

— Казаха ми, че са ви казали. А аз ви писах и две писма с адреса — запротестира Метю.

— Никой нищо не ни е съобщавал, а и писма не сме получавали — казах му аз. — Какъв беше адресът?

— „Епфорд Хауз, Уонерш, до Гилдфорд“ — бързо отговори той.

— Каза ли го на полицията?

— Да.

Момчето продължи разказа си. По всичко личеше, че не бе видял нищо повече от къщата, в която се е намирал, освен стаята, в която е лежал. Изгледът от прозореца бил съвсем обикновен — двор с трева, ограден с жив плет и високи дървета. Онзи ден свалили гипса, разгледали крака, казали му, че идеално е заздравял и че на другия ден ще може да си отиде у дома.

Тръгнали по тъмно, но той не можал да разбере в колко часа, защото в стаята нямало часовник. Сбогувал се със сестрата, а единият

от докторите — този път без бяла престилка — го завел до изхода, където ги чакала голяма кола. Когато се качили, докторът казал, че ще оставят светлините вътре запалени, но ще спуснат пердето, за да не пречат на шофьора. После потеглили, докторът извадил тесте карти и му показал няколко трика. Извадил два термоса — единия с кафе за него, а другия с какао за Метю. Не след дълго Метю заспал.

Като се събудил, усетил, че му е много студено. Колата била спряна, навън било светло. Седнал и видял, че е съвсем сам, че и колата е друга и е паркирана на съвършено непозната за него улица. Много се учудил. Слезнал на тротоара. По улицата вървели неколцина минувачи, заети с грижите си, и никой не му обърнал внимание. На ъгъла видял на стената на една сграда името на улицата. Вече не помнел името ѝ, но най-отгоре на табелата пишело: „Град Бирмингам“ — което съвсем го озадачило. Скоро се озовал на голяма, шумна улица, а отсреща видял малко кафене. Тогава усетил, че е гладен. Опипал джобовете си и видял, че няма никакви пари. Единственото, което му оставало да направи, било да намери някой полицай и да го помоли за помощ.

— Много разумно — похвалих го аз.

— Да... — съгласи се Метю някак несигурно. — Но там не спираха да ме питат разни работи.

— И те докараха в къщи без белезници, в полицейска кола, така ли? — попита Поли.

— Колите бяха три. С едната отидохме до полицейския участък в Бирмингам, където ми зададоха купища въпроси, с друга кола ме докараха до участъка в Хиндмиър и там, след като ми дадоха вечеря и чай, ми зададоха отново същите въпроси. С третата кола си дойдох в къщи.

— Какъв си късметлия! — със завист въздъхна Поли. — Когато отвякоха Златното копитце, трябваше да наемат специален фургон за коне, за да го приберат у дома. Знаеш ли колко е скъпо така.

— Отвлечен ли... — повтори Метю. — Но... — Той замълча много замислено. Сетне се обърна към мен:

— Отвлечен ли бях, тате?

— Много прилича на отвличане, момчето ми.

— Но, но... Но те бяха мили хора, добри. Помогнаха ми. Никак не приличаха на бандити... — Той отново потъна в мислите си. След

малко попита: — Значи ли това, че историята със счупения крак не е истинска?

Кимнах му.

— Не ми се вярва. Имах гипс на крака и... изобщо всичко... — възрази той. — И защо пък? Защо ще иска някой да ме отвлича. — Позамисли се и рече: — Трябваше ли да платиш много пари, тате?

Отново поклатих глава.

— Не. Никакви пари не съм плащал — уверих го аз.

— Е, тогава не може да е било отвличане — установи Метю.

— Сигурно си уморен — намеси се Мери. — Хайде, целуни ме. После и двамата веднага горе. Ние с татко ще дойдем да ви видим, когато си легнете, Метю.

Вратата след тях хлопна. Мери ме погледна, очите ѝ се замрежиха от сълзи. После отпусна глава върху ръцете си на масата и... за първи път, откакто Метю изчезна, си позволи да се наплаче.

11

Това беше във вторник.

В сряда доктор Ейкът ни посети, както беше обещал. Подробно прегледа Метю, остана доволен от състоянието му и каза, че не виждал никаква причина Метю да не отиде на училище на следващия ден.

Същия ден Мери се почувствува задължена да се обади на сестра си Дженит, за да ѝ съобщи, че Метю ни е върнат в пълна изправност, след което обаче трябваше да загуби доста време, за да ѝ обясни, че все пак момчето не е достатъчно здраво, за да може да издържи семейно посещение — през следващите събота и неделя.

В четвъртък Метю се върна от училище възбуден и горд от откритието си, че е станал герой с национална известност, и в същото време съжеляваше, че не е могъл да разкаже нещо наистина вълнуващо.

В петък вече всичко бе наред.

Същата вечер Мери се почувствува уморена и малко след десет часа се качи да си легне. Останах долу. Бях донесъл малко книжа от службата с намерение да довърша работата си по тях в къщи и спокойно да си почина в събота и неделя.

Беше близо единадесет и половина, когато се почука на вратата. Метю мушна глава в стаята и предпазливо се огледа.

— Мама легна ли си? — попита той.

Кимнах.

— Преди повече от час. А и за теб отдавна е време — отговорих аз.

— Добре — отвърна момчето, докато влизаше, после внимателно затвори вратата след себе си. Беше по нощница и пантофи, а косата му стърчеше на всички страни. Помислих си, че е сънувал кошмар.

— Какво има?

Той се озърна, за да се увери, че сме сами и че е затворил вратата.

— Чоки е тук — промълви той.

Усетих, че ми прималя.

— Мислех, че си е отишла... завинаги — успех само да кажа.

Метю кимна:

— Така беше. Но сега пак се е върнала. Каза, че искала да ти кажа някои неща.

Въздъгнах. Колко беше хубаво, докато бях убеден, че цялата работа е приключена. Но Метю изглеждаше много сериозен и някак разтревожен в същото време. Взех цигара, запалих я и се облегнах назад.

— Много добре — казах. — Целият съм в слух. Какви са тези неща?

Метю обаче изглеждаше особено разсеян. Той сякаш не ме чуваше. Въпреки всичко бе чул моята забележка.

— Извинявай, татенце, само за минутка — и отново придоби разсеяното си изражение. Промените, които ставаха по лицето му, леките движения на главата създаваха впечатление, че гледаш телевизионен екран с изключен звук. Най-накрая това свърши, той кимна и каза на глас: — Окей. Ще опитам, макар да е доста съмнително дали ще се получи. — Обръщайки се към мен отново, той обясни:

— Чоки каза, че ще е много дълго, ако тя ми го казва на мен, пък тогава аз на теб, защото понякога не мога да се сетя за точната дума на това, което тя ми казва, а има случаи, когато това, което казвам, не отговаря на смисъла, който тя има пред вид, нали разбираш?

— Мисля, че разбирам — отговорих му аз. — Повечето хора често имат същите проблеми. Когато трябва да превеждаш, както е в случая, не е лесна работа.

— Никак — съгласи се Метю. — И затова според Чоки по-добре е тя лично да говори с теб.

— Ами добре — съгласих се и с това. — Нека започва. А аз какво да правя?

— Няма да стане по същия начин, по който говори с мен. Не разбирам защо, но тя може да разговаря направо само с някои хора. С теб няма да може и затова иска да опитаме един друг начин.

— Какъв начин? — заинтересувах се аз.

— Ами... виж сега... тя ще говори чрез моите уста... Както с рисуването — обясни ми той с не много сигурен тон.

— О-о — обадох се този път с известно съмнение. Чувствувах се объркан, не ми беше ясно какво може да излезе от това и дали трябваше да се съглася. — Не зная. Ти как мислиш...?

— И аз не знам — чудеше се Метю. — Но Чоки е абсолютно сигурна, че чудесно ще се справи, и аз ѝ вярвам. За такива неща винаги излиза права.

Бях неспокоен, имах чувството, че искат да ме намесят в нещо, което подозрително много ми приличаше на спиритически сеанс. Опитах се да се измъкна.

— Виж какво, ако това наистина ще трае по-дълго време, не мислиш ли, че ще е по-добре, ако ти отидеш в леглото си. Там поне ще ти е по-топло.

— А, добре — съгласи се момчето.

И така качихме се в неговата стая. Той се мушна в леглото си, а аз се настаних на един стол. Не ме напускаше чувството, че не трябваше да разрешавам да ме въвличат в тази работа и че ако Мери беше тук, тя енергично щеше да се възпротиви.

Трудно можеше да ме успокои дори слабата надежда, че веднъж легнал, Метю може и да заспи.

Той се облегна назад с глава върху възглавницата и затвори очи.

— Сега няма да мисля за нищо — каза той.

Колебаех се, бях неспокоен и казах:

— Виж какво, Метю. Защо да не...? — но едва започнал, замълчах, тъй като очите му се отвориха. Сега вече момчето не гледаше в мен и като че ли никъде не гледаше. Устните му се разтвориха, после се събраха и така няколко пъти беззвучно, докато на края се чу гласът му:

— Говори Чоки.

Това не приличаше на спиритически сеанс. Метю с нищо не напомняше медиум — никаква бледност, никакво нарушение на дишането. Освен зареяния му поглед нищо не бе променено. Гласът продължаваше:

— Искам да ви обясня някои неща. Никак няма да е лесно да го сторя, защото използвам само понятията на Метю и само неговия...

— кратка пауза — речник, който е прост, не е богат, а и някои значения не са му ясни.

Гласът си беше Метювият, само монотонността не беше типична за него. Имах усещането за умишлено подтисната решителност; сякаш състезател по бягане е заставен да тича в чувал. Неволно заплепен, казах:

— Точно така, ще се постарая да следвам мисълта ви.

— Искам да поприказвам с вас, защото след това няма да се връщам. Вие ще бъдете щастлив да узнаете това: имам пред вид другата част от Метювия родител — мама, искам да кажа жена ви, ще е по-щастлива, защото тя се бои от мен и мисли, че ще му сторя зло. Но това е напразно, защото аз не желая никому нищо лошо. Разбирате ли?

— Мисля, че разбирам — отвърнах предпазливо. — Но не би ли било най-добре да ми кажете коя сте вие, каква сте, защо сте тук?

— Аз съм изследовател, искам да кажа разузнавач, т.е. мисионер... не, искам да кажа учител. Тук съм, за да ви науча на някои неща.

— О, няма? Какви неща?

Последва пауза, после отново:

— Метю няма думи за това... той не разбира.

— Изглежда, не ви е провървяло много като учител?

— Да, не много. Метю е твърде млад. Той може да мисли с много прости понятия, които са недостатъчни за трудни за разбиране идеи. Когато мисля за математика или физика, ние с него се разминаваме. Дори с цифрите е трудно. И това е добре, искам да кажа, имаме късмет.

Дотук предадох разговора ни, колкото можех по-точно, за да може страничният наблюдател да добие ясна представа за това, пред какво бях изправен и да обясня защо си позволих известна редакция оттук нататък. Не ми е възможно да отразя разговора дословно. Там, където понятията бяха прости, диалогът ни вървеше леко. Но щом Чоки се опита да ми каже нещо по-сложно, започваше да се запъва. Често пъти се бавеше, докато намери точната дума, докато открие друга близка по смисъл вместо употребената по необходимост дума; изпадаше и в безизходица — бедният речник на моя син на няколко пъти ни принуди да продължим, без да сме се разбрали.

А да не говорим през какво бласто от любими Метюви нищо незначещи жаргонни безсмыслеци трябваше да изгазя: множеството от „някакъв си“, „подобен на“ или пък „искам да кажа“ и т.н. до такава степен комплицираха разговора, че моята редакция е абсолютна наложителна, ако искам да предам смисъла на онова, което Чоки искаше да ми съобщи — поне дотолкова, доколкото аз го схванах.

От самото начало можах да преценя, че диалогът ни никак няма да е лесен. Видът на Метю в леглото, докато говореше с безизразното му изражение и зареяния в нищото поглед, ми действуваше по-подтискащо от вида на който и да било вентролог^[1]. Така ме разстройваше, че имаше моменти, в които дори не чувах какво ми казва.

Загасих лампата, та да мога да се съсредоточа, пък не ме напускаше все още и тайната надежда, че на тъмно момчето може и да заспи.

— Добре. Продължавайте — обадих се аз в настъпилия мрак. — Вие сте мисионер или учител, или изследовател. Но откъде сте?

— Отдалеч.

— Далеч? Колко далеч?

— Не зная. На много, много парсека оттук.

— О-хо — казах аз.

— Бях изпратена да разбере каква планета е вашата.

— Така ли? А защо?

— На първо място да видя дали ще бъде от полза за нас. Знаете ли, в сравнение с вас ние сме много по-стар народ и планетата ни е много по-стара от вашата. От много време за нас е ясно, че ако искаме да оцелеем, ни е нужна нова планета. А това е трудно. На кораб, движещ се със скоростта на светлината, е необходимо много-много време, за да отиде където и да било. Не може да се рискува изпращането на кораб, ако не сме сигурни, че планетата е подходяща. Съществуват неизброим брой планети. И възможностите да открием подходяща за нас са също безкрайно много.

Ето защо се изпраща разузнавач или изследовател. Разумът няма маса и не му е нужно време за път. Разузнавачът докладва. Ако съобщи, че условията за живот там са подходящи за нас, отиват и други разузнавачи, които да проверят. Ако и техните доклади са благоприятни, астрономите се залавят за работа, за да определят

разположението на въпросната планета. Когато се установи, че разстоянието е реално и постижимо, тогава се изпраща кораб с колонисти. Но това става много рядко. От хиляди години насам се е случило само четири пъти, а са основани две колонии.

— Разбирам. И кога да очакваме ваш кораб тук, на Земята?

— О, вашата планета не е подходяща за нас. Тя е изключителна — много красива, но прекалено студена и има много вода. Съществуват още ред причини, които правят невъзможно нашето заселване тук. Това можех веднага да кажа.

— Тогава защо останахте? Защо не отидохте да търсите друга планета?

Чоки търпеливо продължи:

— Ние сме изследователи и доколкото се простират сведенията ни — единствените в цялата вселена. Дълго време смятахме, че само на нашата планета е възможно да се поддържа живот. По-късно открихме и други, но те са малко. Още по-дълго време смятахме, че сме уникални — единствената интелигентна форма на живот, единствен, необикновен връх на разума в неизбродния, враждебен космос, — напълно самотни в ужасните пустини на пространството... И отново разбрахме, че сме грешили...

Но разумният живот е рядкост... голяма рядкост наистина... най-рядкото създание...

Но и най-скъпоценното...

Защото разумният живот единствено дава смисъл на вселената. Той е нещо свято, трябва да се пази и цени.

Без него няма начало, няма и край, без него не може да има нищо друго освен безсмислен хаос...

Следователно отглеждането и запазването на всички интелигентни форми е свещено задължение. И най-слабата искрица разум трябва да се раздуха, за да загори като пламък. Ако разумът е в окови, то те трябва да се разчупят. На ограничения разум трябва да се даде тласък за развитие. От извисения разум трябва да се поучим. Ето затова съм тук.

Доста време бе необходимо, за да изслушам тези възвишени, малко високопарни слова.

— И в коя от всички тези категории причислявате интелектуалното ниво на тази планета?

Чоки, т.е. Метю, отговори без колебание:

— Към ограничения. Вашият разум е успял със собствени усилия да преодолее някои от собствените си слабости — което е много обещаващо за етапа, на който сте. Намирате се в началото на примитивната технология.

— Ние сме на мнение, че доста бързо се развиваме.

— Да, добре е това, което сте успели да направите с електричеството само за сто години, добре сте се справили и с парата за кратко време. Но това, което сте измислили, е прекалено троваво и неефективно. А двигателите ви с бензин са направо достойни за оплакване — примитивни, мръсни, шумни, отровни, да не говорим за колите ви — варварски опасни, груби...

— Да — прекъснах я аз. — Бяхте говорили за това с Метю и преди. Но имаме вече и атомна енергия.

— Вярно, но в съвсем елементарен вид. Бавно се учите. И вие все още сте прекалено зависими от слънцето.

— От слънцето?

— Да. Всичко, което имате и сте, дължите на слънчевите излъчвания. Директното му излъчване ви е нужно, за да топли телата си и да отглеждате храната си, да имате прясна вода; то би могло да ви поддържа още милиони години. Но на разума не му е достатъчно само да просъществува. За да расте и се развива, той се нуждае от енергия.

Напоследък сте съумели да овладеете и натрупаната от вашето слънце енергия и наричате това прогрес. Това не е прогрес. Прогресът е приближаване към някаква цел. Каква е вашата цел? Не знаете и тъй като не я знаете, все едно че се движите в кръг — което всъщност и правите, защото вие пилеете енергийните си източници. А те са вашият капитал. Когато ги изчерпите, ще се върнете обратно на нивото, на което сте били, преди да ги откриете. Това не е прогрес, това е разточителство.

Горивата ви, вашият капитал, разбира се, трябва да се използват. Замразената мощ не носи никому нищо. Но тя трябва да се използва, а не да се разпилява. Тези горива трябва да се влагат за добива на по-голяма, в по-съвършен вид енергия.

Вярно е, че притежавате някаква елементарна форма на атомна енергия, която без съмнение ще развиете. Но това е почти единственият ви влог за бъдещето. Повечето от вашата сила се

използува за производство на машини, които изразходват енергията ви все по-бързо и по-бързо, а източниците ѝ имат определен предел. Краят на всичко това е само един.

— Имате право — съгласих се аз. — И какво по ваше мнение трябва да направим?

— Да използвате вашите източници, докато все още ги имате, за да изнамерите и развиете енергиен източник, който не е ограничен. Ако успеете да постигнете безкрайно снабдяване с енергия, ще можете да се отървете от затворения кръг на базиращата се на слънцето ви икономика. Няма да бъдете изолирани и обречени на дегенерация поради изразходване на ресурсите си. Ще станете частица от по-голям свят, защото наличието на неизчерпаем източник на енергията дава и безкрайни възможности.

— Разбирам — казах аз. — Макар и не съвсем... Какъв е този неизчерпаем източник на енергия?

— Радиацията — космическата радиация. Тя може да бъде овладяна и използвана.

Замислих се, после попитах:

— Колко странно, че в свят като нашия, претъпкан с учени, никой не се е сетил за съществуването на този източник.

— Също толкова странно е, че преди двеста по вашето летоброене години нито някой е разбирал, нито някой е подозирал възможностите на електричеството. Но те бяха налице и ги откриха. Същото е и с „xxxxx“.

— Същото е и с кое?

— Метю няма дума за това. То е понятие, което той не може да схване.

След кратка пауза попитах:

— Значи, вие сте тук, за да ни продадете нов вид енергия? Защо?

— Казах ви вече. Разумните създания са голяма рядкост. Всеки техен представител има задължения към останалите. Нещо повече, някои от тях са на по-високо ниво. Никой не може да предвиди какви са латентните възможности на всяка форма на интелект. Днес ние можем да ви помогнем да преодолеете някои ваши проблеми; а след време може би ще напреднете така, че някой ден да сте в състояние да помогнете на нас. Прилагането на „xxxxx“ е само първото нещо, на което можем да ви научим. То ще освободи вашия свят до голяма

степен от черната работа и ще разкрие пред вас път за бъдещо развитие.

— Значи, за вас нашият свят е подходящо за влагане предприятие.

— Би могло да се каже и по-иначе: ако един учител не обучава своите ученици, така че те да го надминат, няма да има напредък.

Тя говори още много в тази насока. Дори в един момент ми стана досадно. Трудно бе да насочвам разговора от общото към частното. Чоки, изглежда, бе взела своята мисия твърде присърце.

Аз обаче исках да зная защо от милиони други възможни домакини на Земята тя бе избрала именно Метю!

Чоки ми обясни, че „милиони“ е твърде преувеличено. Условията зависят твърде много от типа на живия интелект, а в случая били налице няколко изисквания, които трябва да са изпълнени. На първо място, обектът трябва да има мозък, който да е подходящ за приемане на нейните съобщения. Това без съмнение трябва да важи и за двамата. На второ място, трябва да е млад, и то по няколко причини. Младият мозък е най-подходящ поради лекотата, с която възприема чудесата от приказките, легендите и митовете. Едно дете няма да се разтревожи или зададе купища въпроси при срещата си с нещо, също толкова необикновено, колкото са и приказките. От друга страна, всички възрастни хора имат създадени твърди понятия за това, кое е възможно и кое не. Всеки опит за контакт би предизвикал страх: обикновено те смятат, че полудяват, което много пречи на разбирателството. На трето място, мозъкът трябва да може да подлежи на развитие, нещо, с което за нейно удивление много малко хора могат да се похвалят. Четвърто, притежателят трябва да живее в развита в техническо отношение страна, където образователната система дава добри възможности.

Тези изисквания стесняват възможностите значително, но най-накрая търсенията ѝ я довели до Метю, който отговарял на всички изисквания.

Казах, че все още не разбирам целта ѝ. Мисля, че въпреки монотонността в отговора ѝ успях да доловя нотка на тъга:

— Щях да събудя у Метю интерес към физиката. Той щеше да разбере и с моя помощ щеше да напредне много. Колкото неговите познания се увеличаваха, толкова по-голяма база за общ език щяхме да имаме. Щеше да започне да схваща някои от нещата, които щях да му

предам. Постепенно щеше да научава все повече и общуването ни щеше да стане лесно. Щях да го убедя, че „ххххх“ съществува, и той щеше да започне да го търси. Разбира се, мога да му обяснявам нещата само в понятна за него форма. Все едно — тук тя замълча малко — да учиш специалист по парни двигатели как да направи радиоапарат, без той да има понятие от електричество, без да знае названията на всяка част или функциите ѝ. Трудно, но когато има време, търпение и ум — пречките се преодоляват.

Ако Метю успееше да докаже съществуването на „ххххх“, нека го наречем „космическа енергия“, можеше да стане най-прочутият човек на Земята. По-велик от вашите Нютон или Айнщайн.

Тя замълча. Наруших мълчанието:

— Не мисля, че това би било много подходящо за Метю. Той никак не можеше да търпи да го хвалят за спасяването на Поли. Искам да кажа, че тази неспечелена от него слава би му тежала още повече.

— Той щеше да я спечели с много труд. С много.

— Вярвам ви, но въпреки това... Е, това сега няма значение. Кажете ми, моля, защо решихте да се откажете.

— Направих грешки. Мисията ми тук не успя. Това беше моята първа задача. Бях предупредена за трудностите и опасностите, с които може да се сблъскам. Но не обърнах достатъчно внимание. Грешката е само моя.

Разузнавачът, изследователят — обясни тя — трябва да остане безпристрастен, свободен. Не бива да се привързва към домакина си и преди всичко трябва да бъде сдържан.

Чоки го бе разбрала добре на теория, но влязла веднъж в контакт с Метю, оказало се, че сдържаността не е нейна добродетел. Целият ѝ престой на Земята бил изпълнен кога с по-малки, кога с по-големи грешки. Например, когато видяла, че животът на Земята е странно устроен и изостанал, била си позволила да изрази недоволството си; разрешила си дори да прояви тези си чувства, което е още по-лошо. Не бивало разузнавачът да влиза в спор, както бе станало с Метю, а да не говорим за презрителните забележки по повод на местните жители или на някои от техните предмети. Трябвало само да установи, че Метю не умее да рисува, а не да му помага. Длъжна е била да сведе до минимум влиянието си. За нищо на света не е бивало да си разреши да се привърже към Метю до такава степен, че да се намеси в естествения

ход на нещата. И колкото и да е тъжно, длъжна е била да го остави да се удави...

— Е, мога само да съм ви благодарен за вашата липса на сдържаност в този момент — обадох се аз. — Но наистина ли тези изблици на несдържаност са толкова опасни? Разбирам, че те могат да предизвикат известно неодобрение, ние самите си изпатихме от излишното внимание, с което момчето бе заобиколено във връзка с тези ваши прояви, но дори взети заедно, не ми се струват чак дотам страшни, че да доведат до вашето проваляне.

Чоки обаче продължаваше да настоява, че това е причината. Тя бе усетила, че я заплашва неуспех още тогава, когато Метю бе проговорил пред Лендис.

— Той му каза твърде много — каза тя. — Чак тогава си дадох сметка, колко много съм се разбърбала пред Метю. Единствената ми надежда беше, че Лендис ще се окаже достатъчно глупав и ще реши, че това е чисто и просто детинска фантазмагория. Но Лендис не се оказа глупав. Напротив, случаят му се видя страшно интересен, сподели го със сър Уилям Торби и той се съгласи с него.

Чоки продължи:

— Когато сър Уилям хипнотизира Метю, той не хипнотизира и мен. Чувах това, което чуваше и Метю, можех да виждам също и през неговите очи. Видях как сър Уилям включи магнетофона си и започна да задава въпроси. Първоначално просто му стана интересно. После започна да става все по-внимателен. Престори се, че не разбира на няколко пъти, за да го подведе. Настоя, че уж Метю е казал някои неща, които той всъщност не бе казал. Задаваше му подвеждащи въпроси, с които да го накара да си измисля или да излъже. Когато нито един от тези капани не успя, той спря магнетофона и се загледа в момчето много замислено. Докато траеше играта с въпросите, виждах, че става все по-възбуден. Когато си наля нещо за пиене, ръката му леко трепереше. Докато отпиваше от чашата, гледаше Метю втренчено като човек, който е попаднал на златна жила и не може да повярва на очите си.

Не след дълго остави чашата си с решителен жест. И като се съсредоточи, пристъпи хладно и методично към работа. Включи отново магнетофона, взе лист и молив, затвори очи, за да събере мислите си, и тогава започна истинското разпитване...

Гласът на Чоки-Метю спря за миг.

— Тогава разбрах, че съм се провалила... Да се опитам да продължа да работя с Метю би било не само пилеене на време, но и опасно. Трябваше да го напусна, а знаех, че ще го накарам да страда от тази раздяла. Мъчно ми беше, но длъжна бях да го убедя, че наистина си отивам завинаги... и никога няма да се върна. Което и ще стане.

— Не разбирам много...

— Очевидно беше, че след откритието си със Уилям щеше да се опита да го използва; или да го съобщи поне на още някого, а стане ли това, тогава цялата работа ще се проточи безкрай...

Животът го доказва много бързо. Отвялякоха Метю. Инжектираха го с всевъзможни опияти. Той говореше... Изстискаха го докрай. Всяка дума, която бях разменила с него, бе записана на магнетофон... Но те записаха и тъгата му от раздялата му с мен... Беше твърде тъжно и това ги убеди, че е вярно... Не бяха лоши хора. Положително не искаха да му сторят нещо лошо. Напротив, преди да разберат, че съм го напуснала, той бе за тях изключително ценен. Усетиха, че Метю е проводник, чрез който, след като натрупат достатъчно информация, аз бих могла да им съобщя данни, които да променят енергийните източници на целия свят. Щом се увериха, че съм го напуснала, предприеха най-разумното, което можеха да сторят — да го пуснат и да го държат под наблюдение. Винаги ще могат да го приберат, ако усетят, че съм се появила. И те ще продължават да го наблюдават...

Не зная дали са успели вече да сложат подслушвателни устройства в тази стая, но сигурно ще сложат. Сега обаче това няма значение, защото аз наистина ви напускам.

Прекъснах я:

— Нещо не разбирам напълно. Които и да са били тези „те“, те държах Метю в свои ръце. Разбрали са, че той се нуждае от най-доброто възможно обучение по физика и математика и всичко останало, за да ви разбере. Нали точно това искахте: канал за връзка. Ако целта ви, както сама казахте, е да ни научите как да овладеем „космическата енергия“, в такъв случай разполагате с нужното: вие искате да предадете, те искат да научат. А вие, вместо да се възползвате, се оттегляте... Нещо не се получава...

Настана мълчание.

— Струва ми се, че вие изобщо не разбирате вашия свят — отговори Чоки. — И преди ви казах: щом някой каже новината някому, нещата не могат да се овладеят повече. Съществува икономически шпионаж, съществува и изкушение... Съществуват могъщи империи: на нефта, на газта, на въглищата, на електричеството, на атома. Как мислите, колко ще платят те за информация, че съществуването им е заплашено? Милион лири... два милиона... три милиона... и дори повече. Все някой ще победи...

И тогава какво значение има за тях животът на едно малко момче? Какво значение ще има животът на стотици хора? Съществуват толкова начини за постигане на целите...

Не бях помислял за това...

Чоки продължи:

— Казвам ви всичко това, защото Метю ще бъде следен и вие скоро сам ще го усетите. Не е от голямо значение, но не му го казвайте, освен ако не е наложително. Неприятно е да знаеш, че те наблюдават. Ако сте умен, ще направите всичко възможно той да не се занимава с физика или наука изобщо — тогава няма да имат основание за каквито и да било подозрения. Той започва да вижда вярно нещата и да добива някаква представа от рисуване. Като художник ще бъде в безопасност...

Не забравяйте, че нищо от това, което ви казах чрез него, той не знае.

А сега е време да се сбогувам.

— Връщате се отново във вашия свят, така ли?

— Не, имам още работа тук. Но провалът ми ще я затрудни още повече. Ще ми трябва много повече време, защото ще трябва да бъда предпазлива. Ще ме следят отсега нататък.

— Мислите ли, че въпреки това ще можете да се справите?

— Разбира се, че ще се справя. *Трябва* да се справя. Това е мой дълг. Сега обаче ще използвам друга тактика. Намек тук, намек там, на едни — нови идеи, на други — вдъхновение; десетки и десетки частици съвсем дребни сами по себе си, докато един ден най-неочаквано се съберат в едно. Задачата ще бъде решена, тайната — открита... Ще мине много време, докато това стане. Вероятно след вашето поколение. Но ще стане... непременно ще стане...

— Преди да си отидете — прекъснах я аз, — кажете ми как изглеждате, Чоки? Струва ми се, че ще разбере всичко по-добре, ако мога да си ви представя. Ако дам на Метю лист и молив, ще може ли той да ви нарисува?

Последва мълчание, след което чух кратко и категорично:

— Не! — И после отново: — Не — повтори Чоки с Метювия глас. — Дори аз с моето специално обучение понякога трудно мога да повярвам, че създания като вас могат да притежават истински разум. А смятам, че за вас ще е по-трудно да повярвате, че аз съм интелигентно същество, ако ме видите... Не, по-добре не. — Гласът отново замълча, след което чух: — Довиждане.

Станах. Бях се схванал и ми бе студено. Зад пердетата се появиха първите проблясъци на зората, които осветиха легналия Метю с поглед, втренчен в нищото. Пристъпих към момчето. Устните му се разтвориха.

— Не — промълвиха те, — оставете го. Трябва да се сбогувам и с него.

Поколебах се за миг, после казах:

— Добре. Довиждане, Чоки.

[1] Вентролог — фокусник, който говори с корема си. Б.пр. ↑

12

Оставихме Метю да спи цялата сутрин. Слезе за обед унил и подтиснат, но бях радостен да видя, че не е разстроен. Нахранихме се и той се качи на велосипеда си и излезе сам. Върна се едва за вечеря — уморен, но гладен. Щом се нахрани, залитайки, се качи в стаята си.

Следващият ден бе неделя и той сякаш почти бе влезнал в предишното си „аз“. Когато го видя да омиа на закуска сериозно количество храна, Мери малко се поуспокои. Изглежда, и Поли, усети, че нещата се нормализират, макар че явно нещо измъчваше мозъчето ѝ. Скоро тя изплю камъчето.

— Няма ли да направим нещо? — попита тя.

— Какво искаш да кажеш с това „да направим“? — попита майка им.

— Ами нали днес е неделя? Можем да организираме нещо. Искам да кажа, че когато Златното копитце се върна след отвличането, в негова чест бе организирано тържество с атлетически състезания — разказа Поли с надежда.

— Обзалагам се, че то е спечелило на всички дисциплини — избъбра Метю с пълна с мармалад и препечен хляб уста.

— Е, нали тържеството е негово? — честно си каза Поли.

— Никакви атлетически състезания, нито каквито и да било празненства — заявих аз. — Ние с Метю ще се разходим кротко край реката, нали?

— Дадено — каза Метю.

Тръгнахме полека край брега.

— Тя ми каза, че трябва да си отиде — започнах аз.

— Да — съгласи се Метю. Въздъхна: — Този път ми обясни, както трябва. Но преди беше ужасно.

Не го попитах за обясненията, които му бе дала тя. Той отново въздъхна.

— Ще ми бъде малко скучно — забеляза той. — Тя ме научи да виждам нещата по-добре.

— Нали можеш да продължаваш да виждаш и сам? Светът е много интересен. Има много неща за гледане.

— О, да. Виждам. Повече отпреди, искам да кажа. Но човек се чувства много самотен, когато трябва да гледа сам за себе си...

— Ако можеш да отразиш това, което виждаш върху хартията, ще можеш да го споделиш и с други хора... — подхвърлих аз.

— Да — призна Метю. — Няма да е същото, но все пак е нещо... Спрях и бръкнах в джоба си.

— Метю, тук има нещо, което искам да ти дам. — Извадих малка, покрита с червена кожа кутийка и му я подадох.

Очите на детето се замъглиха. Ръцете му висяха неподвижни.

— Вземи я — настоях аз.

Той посегна и неохотно пое кутийката, гледайки я с потънали в сълзи очи.

— Отвори я — отново се обадох аз.

Той се колебаеше. Бавно и с нежелание натисна копчето и повдигна капака.

Обратната страна на медала блесна на яркото слънце.

Метю погледна с безразличие, близко до отвращение. Внезапно заинтригуван, той се наведе, за да го разгледа по-добре. В продължение на няколко секунди момчето стоеше, без да помръдне. После ме погледна усмихнато, макар сълзите му да не бяха пресъхнали още.

— Благодаря ти, тате... О, благодаря...! — каза той и отново сведе глава, за да го разгледа.

Бяха се постарали да го направят. Човек трудно можеше да познае, че нещо е било поправяно:

Издание:

Джон Уиндъм. Чоки

Научнофантастичен роман

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1979

Библиотека „Галактика“, №9

Преведе от английски: Теодора Давидова

Рецензенти: Огнян Сапарев, Петко Георгиев

Редактор: Петър Алипиев

Редактор на издателството: Милан Асадуров

Оформление: Богдан Мавродиев, Жеко Алексиев

Илюстрация на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Жулиета Койчева

Английска, първо издание

Дадена за печат на 28.VIII.1979. Подписана за печат на 22.X.1979

Излязла от печат 22.XI.1979. Формат 32/70×100 Изд. №1306

Печ. коли 10. Изд. коли 6,48. Цена 1,50 лв. Страници: 160

Код 08 9536621231/5714–82–79

Книгоиздателство „Г. Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

John Wyndham. Chocky.

Penguin Books © the Estate of John Wyndham, London, 1968.

Ч 820

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.